

Ioan. 6.

cenā in orto captus est, multa & varia eundē poposcisse: q̄a tñ nodū
 p̄ oib. uotis unū illud qd̄ est neccārū desiderauerāt: tūc inter alia eos
 instruens dixit illis. Vsq̄ mō nō petistis q̄c̄j in noie meo, hoc est ad sa-
 lutē sincere & solū conducēs: petite, (inqt) ut gaudiū uestrū sit plenū,
 & accipietis. Magna igitur qn̄ & maxia postulatio est q̄ uir sc̄tus ex
 toto corde dño clamāt dicēs: Sāctificetur nome tuū, adueniat regnū
 tuū, fiat uolūtas tua. Hinc ut pr̄missim⁹ dixerat dñs: Primū q̄rite re-
 gnū dei & iustitiā eius. Quasi at̄ oim̄ ceterorū, qbus. s. & bene & ma-
 le uti hō pōt, puā sit petitiō: nō illic dixit. Illa primū aut cū eo qd̄ pri-
 mū ē petere moneos: sed ait: Vnū illd̄ qd̄ desiderādū & postulādū pri-
 mū uobis denūciō, petēdo: reliq̄ q̄q̄ nō exp̄sse poscatis aut ueluti mi-
 nora loco p̄ illis secundo oretis, adiciantur uobis: sunt. n. hęc q̄ gentes
 ante oia inquirunt, nō intelligētes quæ orāt. Vnde & mima taliū
 petitiō cēsenda est postulatio. Per hęc certe facile est cernere uerissi-
 mū eē qd̄ aduersum Iacobi assertum opposuimus, puā uidelicet uiri
 sc̄ti orōnē esse: non cū intelligit qd̄ petit orando, sicuti putat Iacobus
 sed dū non intelligit qd̄ orat. Ceterū ne qd̄ pm̄issimus non effecisse ui-
 deamur: id ipsū sanctorū cōprobemus sentētis. Hoc q̄ppe neq̄ in-
 ficiatur ipse Origenes: cū tñ sup̄ Apl̄s uerbis q̄ iā uerlamus nonnulla
 scribat. un̄ anām fortassis accepit ita loquēdi Iacobus. Sic enī ille in-
 ter oia scribit: Qd̄ a deo petere optet ignoramus. sequit ad rē. Inter-
 dum. n. quæ contraria salutī sunt cupimus infirmitate cogente, sicut
 enī q̄s in ægritudine corpis positus: nō ea quæ sanitati cōducunt, sed
 ea quæ p̄ns desiderii suggererit, poscit a medico. Ita & nos in huius
 sæculi infirmitate languentes, interdū a deo petimus qd̄ non expedit
 nobis. sic Origenes: Agedū Origenis arbitratu uir sc̄tus nō intelligit
 quæ oratū aut salutī cōtraria petit, aut quod ei nō expedit. Nū hīc
 Iacobus habet: q̄ talis sit postulatio non parua: neq̄q̄. sed inde cōsp̄-
 ciū sit quod opposuimus: parua. s. esse orōnis postulatiōnē, q̄n̄ quod
 orat uir sanctus nō intelligit. Quod B. firmans Athanasius inq̄t. Di-
 cens Apl̄s, Quid oremus sicut optet, nescimus: oñdit quemadmodū
 nostræ faueat sp̄s fragilitati. A deo ipsi fragiles sumus & infirmi, ut
 nulli hōim̄ teneant, nec ipsi nos: qd̄ uotis sit & precibus deposcendū.
 Seguit. Orabat enī & ipse, p̄ carnis stimulo a te demēdo, utq̄ & Ro-
 mā cōcederet. & paulopost: Qm̄ quæ p̄futura sunt ignoramus, & in
 utilia sæpe deposcimus. Inuadebat sp̄s donū, &c. S. item Amb. Vi-
 demur ait imbecilla orōne precari: dum illi denegatur effectus. Inf-

2. Cor. 12.
Roma. 15.

ma est enim: q̄a contra rōnem postulata. diuus autē Hierony. q̄a inquit
 adhuc p̄ speculū uidemus: frequēter obliunt quæ prodesse putamus:
 & ideo nobis postulata mir. e conceduntur. puisione diuina. sicut &
 ipse alibi Paulus ait: Propter qd̄ ter dñm rogauī &c. Pro hoc nr̄o sco-
 po locis plurimis certe firmiter etiā stat sacer Aug. At si fuerit hoc bre-
 uitati donatū, ut eius unū dumtaxat p̄ oibus citemus (sed haud futile)
 testimoniu: quo libro de orando deū ad Probā hīs ad uerbū sermōni-
 bus cā alloquēs instruit. Adhuc est fortasse quod quæras, cur Apl̄s
 dixerit: Quid enī oremus sicut oportet nescimus. Neq̄ enī ullo mō
 credendū est, uel ipsum Apl̄m, uel qbus ista dicebat, dñicam nescisse
 orōnem. Cur ergo putamus hoc eum dixisse quod nec temere nec
 mendaciter dicere potuit: nisi quia molestiæ tribulatiōe sc̄p̄ r̄pales plæ-
 rūq̄, p̄sunt, uel ad sanandū tumore superbiæ, uel ad probandā exercē-
 dam patientiā, cui probatæ & exercitate clarior merces uerior-
 q̄ seruat, uel ad quæcūq̄ flagellanda & abolēda p̄ctā: Nos tñ nesci-
 entes qd̄ ista p̄sint, ab oī tribulatiōe optamus liberari. Ab hac ignorā-
 tia nec se ipsum Apl̄s oñdit a se nū, nisi forte qd̄ oraret sicut oporteret
 sciebat, q̄n̄ reuelationum magnitudine ne extolleretur datus est illi sti-
 mulus carnis, angelus sathane q̄ eum colaphizaret: propter quod ter
 dñm rogauit, ut illum auferret ab eo, utiq̄ sicut oportet nesciēs qd̄ o-
 raret. & paulopost. In his ergo tribulatiōib. (ait Aug.) quæ p̄t̄ pro-
 desse & nocere: qd̄ oremus sicut oportet nescimus. Et tamē q̄a dura,
 q̄a molesta, quia cōtra sensum nostræ infirmitatis sunt: uisū humanā
 uoluntate, ut a nobis hęc auferat̄ur oramus. hęc Aug. Ecce p̄ scrip-
 turas & Origenis atq̄ sc̄torū Athanasij, Amb. Hierony. & Augu-
 stini testonia palā factum eē putamus: q̄a cum uir sanctus orat, si in-
 telligit quod orat (quod est p̄ fidē cognoscere qd̄ orat) haudq̄q̄ posse
 sibi nocere: sed deo esse probatum. Magna utiq̄ & deo acceptissima
 est eiusmodi postulatio. quod sp̄ ulū uenit cum proxiē petit cœlestia
 & q̄ ad illoꝝ affecutionē per se conferunt Dum ūo quod uitā p̄ntem
 e cernit, aut quod suapte natura ad utiq̄libet uirtutē, s. & uitium in-
 definitum est, totaq̄ eius utilitas ab utētis p̄dēt arbitrio, uir sanctus
 deposcit orādo: nō intelligit quod orat, estq̄ modica eiusmodi petitiō.
 Cuius oppositū, ceū paradoxum quod p̄iā orbi asseruit Iacobus Fa-
 bi. Quod at̄ addit inquires: Sed cum orat, s. uir sanctus, & subito rapitur
 in ingentē gemitum, &c. nō satis p̄be: si credat̄ exptis, q̄ de uitæ con-

2. Corin. 2

Cap. 14. pte
ope. 10.
Roma. 8

E

5. Corin. 12

F

templatiuæ partibus per artis modū scripserunt. quales fuerūt ab ultimis inchoemus, christianissimus doctor de Gerfonno, sctūs Bonaventura, Guilelmus Parisiē. Hugo & Richardus de sancto uictore, deuotissimus Deo Bernardus, & similes cōcinauit. Iacobus. Cū enī (uillū aiūt) pius hoīs spūs seie ad deū recolligere studet p cōsiderationē & meditationē: nō ad diuinorū cōtemplationē (dei adiuuāte misericordia) supra se rapturū: diuīx q̄tū pōt bonitatem ad hāret, q̄ in hoc mūdo sunt oblitus. neq; tūc questio cū sic affecto animo ylatū, ut de pximis curā gerat, aut uarias deo porrigat supplicationes pro se uel alijs. Hęc, pcul dubio ad practicā p̄tinēt uitā nō speculatiuā. quī enī illa (quæ rara est auis) fruuntur, soli adhærere deo p amorē anhelant. neq; seie sustinet in eadē mēte postulationes cū gemitibus ad salutē, ppriā & publicā decentiū, & felix in deū raptus. Cuiq; recte gemitus rōnem Iacobus tribuerit, iudicēt expti. q̄ dicūt aiām tunc non ad plantū aut lucū uocari, sed diuinā & lātā cōsolationē. Hic siquī dem oculū in unū illud (quod paulo ante necessariū ex dño cōmōratū est) dūtaxat erigere cupit uir sanctus. Illic uero cū Marthā sollicitus est quomodo sibi & pximis a dño p̄cibus & instantijs obtinere ualeat: p quæ inoffense dei mādata obseruētur, hac uia ad beatā illā, uel in hac lachrymarū ualle pro modulo possibili, uel quæis eternā sita, disponi theorā. Sed iā discutiendū nobis est qd sibi uelit quod sequatur. Homo inq; (Iacobus) sic in gemitū raptus nō creat in se gemitum illū sed spiritus sctūs est q̄ illum facit, & q̄ illo gemitu orat p eo qd uo oportet orare nescit, neq; pōt. In quo se exhibet nō Christianū sed Originistā, Arrianū, & Macedonianū, q̄ spiritū sctūm minorē patre & filio, hoc est creaturā licet nobilissimā eē impissimā blasphemā putauerunt, & scriptis docuerunt: sicut ex Aug. li. de hærēsi bus cōstat. Nulli siq; dē deum p gemitū orare, aut quouis mō cōpetere potest, nisi deo inferiori hoc est creature, & Christo ea parte q̄ creatura est, secundū q̄ dixit pater maior me est. Dicēs itaq; Iacobus. Spiritus sctūs illo gemitu (quē scilicet in hoīe solus creat: nō cum eo hō) orat ea pro hoīe. q̄ neq; scit homo neq; pōt: apertissime tradit, q̄a non homo gemit aut orat gemitū (q̄a inq; hoc neq; scit neq; potest facere) sed spiritus sanctus gemit & orat tali pro hoīe: quod puerissimā predictōrū hærēsi archæ blasphemā est. cum enī nullatenus gemere q̄ pōt nisi ex dolore aut tristitia quæ esse in quoq; (lege sctate) nūme ua

Lncio

H

Parte opertū
II.

ioan. 14.

lent, nisi in eo qui passibilis est & in miserā, id est nō gloriæ, statucō nexio ista, hic homo (quolibet signato) gemit, dolet: igitur & nondum omni ex pte beatus est: fide certa est: qd qualiter spūs sancto conueniret. q̄ cum patre & filio cōsubstantialis est, simulq; adoratur & conglorificatur? Itidem & fide tenendū firmiter nullus nisi infidelis dubitare pōt, quin ad hoc qd est, spūs sctūs orat pro hoīe q̄ nō orat. sed q̄tior ē quē orat. nimis orat nullū aliū, ut ab eo obtineat, qd i sua plenissima & liberrā p̄tate est. Miserācā sane hic cæcitate & blasphemā laborauere græcizantes theologī recētes Iacob Fab. & Erasim. Hic enim cū Fabro seie mōstrauit sapere eum in Paraphrasi pro Aplī uerbis ita scripsit. Is, s. spūs dei, etiā si ipsi sileamus tamen p nobis interpellat Deum, idq; non humano more. & rursum. Spūs ipse quoties interpellat pro sanctis indolecens super eorū malis: non iuxta humanū affectum interpellat: sed iuxta dei uoluntatē. sic Erasimus: unde plane liquet ipsū & Fabrū eodē, sed nequā in p̄nti negotio agi spū, aut amantes q; hęc Aplī uerba: Ipse spūs sanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: forent ppriā locutiōe ab eo posita. Quod eis merito contigit, q̄a sanctis ecclesiæ doctoribus discere ducunt indignū, & post eos loqui ingloriū: nouarū: siquidē malunt capita fieri sctarū, olimq; damnatas hærēses restaurare: q̄ cum theologorū humili docendi mō (q̄ scripturis tñ & primorū doctorū ac ecclesiæ uniuersalis sensibus congruit) sapere. Eos & illis similes spūs (de quo hic puerissime & sentunt & scribūt) illustrare dignetur: ut quod uerū est agnoscentes, ex oī singularitatē maleq; actorū p̄nitētes: pperam scripta dānent & retractent. ut sic ad cōes ecclesiæ sctas cum scholasticis theologis reuertentes: a dño ueniam promereri ualeant. Amen. Testor autē lectoribus, q̄a hic primum mihi scriētū occurrir expediens uidere, an cū Iacobo Roterodamus Desiderius concensentiret. quis nō me lateret in plurimis eodē ipsos spū duci. sed de his satis. Ad Iacobū regrediētes dicimus illū non mō errasse in eo qd cōfutare cœpimus: uerū alia quoq; ponit quædā afinia, etiā plane erronea. Primū istud, s. q̄ in hoīe sancto est gemitus: q̄ nullo mō hoīs est. Gemitum (inq; Iacobus) tam profundum nō creat in se hō: sed spūs est qui facit illum. ergo p illū non gemit hō: sed solus Deus ipūs. At cū in his quæ diuinarū emanationes personarū nō concernunt, nihil unius earū competere potest, quin & cui libet: quæ cetera oīa a deo fiunt, nō

quatenus pater aut filius uel spūsanctus in diuinis est aliqua psona, sed quatenus diuina essentia aut deitas est: Si qđ spūsanctus orat & gemit, ut docet Iacobus: fateri necesse habet, & patrē & filiū imo & trinitatē orare & gemere. neq; est ullū diueticulā quo ualeat genus istud arguēdi inter catholicos declinarē: cū uti dictū est auctore Augustino, Opera trinitatis ad extra sint indiuisa. qđ si admittit, eū sequitur postulantes ita. Tuis coactis es asserit cōcedere trinitatē gemere & orare: quod est p te, aliqđ desiderādo petere. A quo nobis deitas opus est) trinitas petit o Iacobe: Hic tete uicū & miserime delusum cōstitearis necesse est: nec id qđ uno noīe asserendo. Etenim actū gemendi in hoīe esse q nō sit hoīs ut elicientis, nō solū omni phia: quae sicut oīs ueritas dei donū est) plane aduerſatur: uerū quoq; manifeste haereticū censerī debet, quia Christi uerbo cōtrariū est q dixit: Beati qui lugēt: quonīa ipsi cōsolabuntur. Audi Iacobe. Soli hoīs miserī lugēt, soli gemit. nō stant enī in eodē simul miseria & felicitas, seu patrie beatitudo. In illa aut neq; luctus esse quoquo mō potest neq; clamor, sed neq; ullus dolor. Item si p te gemitū quē excogitasti nō producit hō in se, neq; per cū gemit: quomodo poterit ex hoc laudē mereri, quomodo inde beatus dici poterit: hoīs profecto uoluntatē plus rebus oib; facis inefficacē. Porro non admittit ratio naturalis, ut in quouis subiecto sit (uerbi causa) calor intēsus, & non serueat: sit lux et minie luceat: sit rei cuiuspiā in intellectu notitia, & nō cognoscat illā. Est tamē (ait Iacobus) in uiro sancto gemitus, nō paruus aut remissus, sed profandus: et nō est uiri sancti. Ceterū in hoc plane Iacobo cōtradicit David: q quis ut gerneret, spiriū scūm illum prouocasse & effecisse nulli fidelū doctoz; dubiū est: dixit tamen dño: gemitū spiritu adiuuante cōceptum, suū esse: cum ait: Gemitus meus a te nō est absconditus. Ecce sanctus uir erat David: profandū habens gemitum, quē suū asserit. Videat Iacobus cui dissentit (in David siq; dem spūs ipse loquebatur) dum ait: Gemitus talis nō est uiri sancti: neq; illo gemit. Quid autē Iacobū impulerit hic sapere cōtra omnē philosophiae rationem et certissimā rexp̄ientiam, ut eloquatur postulamus: Quia plus (dicit) fidei uerbis apostoli adhibeo q falli in hoc nō potuit, q argutijs uniuersis, q quibuslibet experientijs. Is autē plane mihi asserit dicens: Quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Aplm̄ prome

Math. 5.

Apoc. 7.
ca. 11.

K

Psal. 37.

habeo sensum eius sequor. Ecce Iacobus uult uerā esse scripturam hanc uti sonant uerba: qsi propria sit locutio. Gemit ergo spiritus nō homo: & cum Iacobo hic (ut dictū est) sapit Erasmus. O stulti & tardi corde ad credendū: quin potius, o temerarij & superbi qui discere spernunt, priusq; doctoz; subeant munus. Dicant nobis, uerba hęc & uniuersa quae uel praedicando enunciauit Apłs, uel quae dēcādo scriptitōne illius fuerunt: nonne p ea audientibus locutus est? hoc inficiari nequeunt: nisi eum mendacē faciāt, q ubiq; et praedicādo loqui & scribere sese testatur. Hoc unū igitur fateantur isti scriptores oportet: quod tū (si ita uerboz; cortici hāere istum dicant) falsum omnino est. ille enī dixit: An experimentū queritis eius q in me loquitur Christus? En Christus in Apło loquitur: Sicut spiritus postulat gemitu in uiro sancto. & ipse alibi dicit, se dei spiritū habere Puto (inquit) ga et ego spiritū dei habēā. Non ergo loquitur aut scribit Apłs: sed neq; ceteri eius beati collegae, qbus ipsa ueritas dixit: Vos non estis q loquimini, sed spiritus patris uestri q loquitur in uobis. Hęc sane Christi asseritio (si alias nō conuincerentur diuināz; auctoritate scripturaz; Iacobus & Desiderius, ipsos oēs Christi Apłos & locutos fuisse, & quae literis mādauerit scriptasse) qđ hic delirādo scripturunt. plane secundum primū (q occurrit) intellectum firmare uideretur. Plus siq; multo urget q Apł uerbum. Solum enī quōd positum est loquitur dicens. Spiritus ipse sanctus postulat pro nobis, nec addit. Non nos quod fabricauit F abser cum Erasmo. Dominus autem ait. Vos non estis qui loquimini. Ecce plane hoīs sc̄ti ad actionē uerba negare uidentur. Non estis (inquit) qui loquimini. & quasi querit: quis ergo loquitur? subdit respondendo. sed spiritus patris uiri qui loquitur in uobis. Si igitur Apłs Paulus ita scripsisset. Spiritus sanctus postulat pro nobis, non nos: difficilis fortasse potuisset huius erroris alicui uideri confutatio. Cum autem nec isti eant inficias, euan gelistas ceterosq; Apostolos & praedicando & scribendo fuisse locutos, qđ Christus dixerit. Vos non estis qui loquimini: sed spiritus patris uestri q loquitur in uobis: Quo minus propter hęc B. Pauli uerba. Spūsanctus postulat pro nobis, concipere debueruntq; uir sanctus in quo est eiuſmodi gemitus: illo non gemit aut gemēdo orat? Hęc puto sane euidentissima sunt peritis, ut concludant Iacobū & Erasmus debuisse sensum alium in Apostoli uerbo a sanctis mendi

1. Corin. 13.

1. Corin. 7.

Math. 10.

M

caſſe doctoribus: quos probat catholicos eccleſia. Hi enim (ga uno
& eodē ſancto adiuuabatur ſpiritu) in eundē cōſpirant intellectu: ut
uidelicet Apoſtoli uerba nō propria debeāt locutiōe accipi, ſed me-
tonymica. per q̄ una rōne ſolet efficiens cauſa exprimi pro effectu:
ceu frigus dixere locutiōis latinæ magiſtri pigri, quantūuis acutiū
q̄ pigros efficiat argentes. Voluit igitur Apoſtolus illa uerboſe for-
ma, ſi ſanctus (ſicut oportet) aſſentimur, ſolummodo dicere: q̄ ſpiritus
ſanctus uiros fideles poſtulantes facit ſeu q̄ ut poſtulent excitat &
adiuuat. quod nos neceſſe eſt ipſoſ ſanctos teſtimonijs cōmonſtra-
re: ut a ſtultis opiniōibus & blaſphemijs reſiliant eaſ: doctores, ſi cō-
ſulere ſibi & diſcipulis cupiāt. Initio igitur ueniat (quo ab ordine ſer-
uato paulo ante nō recedamus) beatus Athanaſius. is enī hunc ediffe-
rens Apoſtoli textū, Spiritus ipſe poſtulat pro nobis. &c. quē admodū
(inquit) & olim deus dona plurima largiebatur his q̄ baptiſmū ſu-
ſciperent, quæ & ſpiritualia uocabantur: ut aliū eſſet ſpiritū prophe-
tiæ nactus: aliū ſapientiæ: Sic deus orationis gratiā cōdonabat quæ
ſpiritus dicebatur. & poſt pauca, Spiritū itaq̄ hoc loco donū appellat
& animā ipſam quæ ratiōis excipiebat donū, deoq̄ obuerſetur & in-
gemſcat. Ecce pro Athanaſij ſententiā. q̄ ſpiritu ſancto diuiniōis
donorum attribuitur collatio: quæ tamē & patris & filij (ſicut illius)
ſunt, ſpiritū ab Apoſtolo pro illiꝝ effectu illa q̄ expreſſimus figura po-
ſitum aſtruit: quod eſt ſpiritus poſtulat, hoc eſt ſuū cōferens donum,
animā ingemſcere facit. q̄ & uoluit ſacer Ambroſius dicens, Su-
perfundit ſe precibus noſtris ſpiritus datus nobis: ut imperitiā & im-
prouidentiā noſtrā motu ſuo operiat. Per donū igitur & ſpiritu ſan-
cti motū, in quibus an utilia ſint nescimus, poſtulantes adiuuamur
quod eſt ſpiritū pro nobis poſtulare. Secundū hanc autē intentionē
& B. loquitur Hierony. uno eſt yho expediēs. Si (deus inquit) q̄ p̄ ſctis
reb. nō pro ſecularib. poſtulemus ſcdm̄ ipſius uolūtate. Vide qd̄ expri-
mit ſcdm̄ uoces Ap̄lm̄ nō accipit Hiero. ſed illiꝝ intellectu explicat, dū
nō ait: Poſtulat ſpiritus i nobis: ſed poſtulamus ſecundū eius uolun-
tatē pro reb. ſanctis. Simili quoq̄ interpretatione accipiendū cen-
ſet idē Hieronymus eſſe illud in cāticis a ſpiritu ſancto dictū: Quæ
eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora. &c. ingens. Admiratur autē ſpiri-
tus ſctūs. q̄ omnes de aſcenſu huius uirginis admirātes facit. Hæc
autē omnia perſpicue beatus tradit Gregorius & paucis ita dicens.

Ca. 6.
Ser. de aſ-
ſumptione
uirginis, f.
Cogitū me

Chriſtus multa feciſſe dicitur: q̄ fieri illa docuit. ſicut & de eius ſpi-
ritu dicitur: Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabili-
bus. Segitur: Neq̄ enim petit q̄ equalis eſt: ſed poſtulare dicitur quia
nimirū quos repleuerit poſtulantes facit. quīs hoc & in ſemetipſo re-
demptor noſter oſtendit, q̄ patrē etiā dum paſſionē propinquare ex-
orauit: Quid eī mirum ſi in forma ſerui exorādo ſe pater ſubdedit: in
qua etiā manus peccantiū uſq̄ ad mortis extrema tolerauit: Idē inſu-
per in Homeliarū libro illud Chriſti uerbū in euangelio Ioan. quod
die ſancto pentecoſtes legitur. ſpiritus ſanctus quē mitte te pater in no-
mine meo, ille docebit uos oīa, & ſuggeret uobis omnia. &c. expo-
nens. Qui (inquit) unius ſubſtantię eſt cū patrē & filio, exorare p̄ delin-
quentibus prohibetur: q̄ eos quos repleuerit exorātes facit. Vnde &
Paulus dicit: Ipſe enim ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabi-
libus. Sed diceret quis: Minor eſt qui poſtulat q̄ qui poſtulat: quomodo
ergo ſpiritus poſtulare dicitur quos repleuerit inſſamat hæc
Grego. Iam uero beatum Auguſti. cōgruum eſt nos audire: licet
hunc Apoſtoli ſermonē libris plurimis pro rerū (quas diſſerebat)
uarietate expoſuerit: q̄ tamen in eandē ſemper intelligentiā recidit
ſat fuerit de duobus locis hic eius uerba deprimere. prior eſt in epi-
ſtola ad Sixtū eccleſiæ Ro. preſbiterū: illi enī ita loquitur. Ipſa oratio
inter gratiæ munera reperitur. Quid enim oremus (ait doctor genti-
um) ſicut oportet nescimus: ſed ipſe ſpiritus interpellat. &c. Quid eſt
autē interpellat, niſi interpellare nos facit: Indigentis enim certuſſimū
indicium eſt, interpellare gemitibus. Nullius autē rei eſſe indigentē
fas eſt credere ſpiritum. ſed ita dictum eſt interpellat. q̄ interpellare
nos facit, nobiſq̄ interpellandi & gemendi inſpirat affectū. ſicut il-
lud i euāgelio: Nō. n. uos eſtis q̄ loq̄mi. &c. neq̄. n. & hoc ita ſiſtan-
tū niſi nobis facientibus. Adiuuatiū igitur ſpū ſcti ſic expreſſum eſt,
ut ipſe facere diceretur, qd̄ ut faciamus facit. nā non eſſe intelligendū
ſpiritū noſtrum: de quo dictum eſt, Interpellat gemitibus inenarrabi-
libus: ſed ſpiritū ſanctū quo nr̄a infirmitas adiuuatur: ſatis demōſtrat
Ap̄l's. Inde. n. ccepit. Spiritus (inquit) adiuuat infirmitatē noſtrā, &c.
De hoc quippe ſpū alibi dicit ap̄tius. Non. n. accepitſtis ſpiritū ſerui-
tutis itez: in timore: ſed accepitſtis ſpiritū adoptiōis filiorū: in quo cla-
mamus abba pater. Ecce hic non dixit q̄ ipſe ſpiritus clamet orādo:

Mora. 1. 1.
Ca. 67

Home. 33.
Ioan. 4.

Rom. 8.
P

Epi. 105.

Rom. 8.

Math. 10.

Rom. 8.
Q

sed in quo clamamus abba pater. Alio tamen loco ait **Quis filij Dei** estis: misit deus spiritum filij sui in corda uestra clamantē, Abba pater non hic ait. In quo clamamus: sed spiritum ipsū clamantē dicere maluit: quo efficitur ut clamemus. sicut sunt illa. Spūs ipse interpellat gemitibus inenarrabilibus: & Spiritus patris uestri est q̄ loquitur i uobis. Sic ibi Aug. Alterq̄ ait euulde sancti doctoris (ceteris prætermisissis) delegimus locū: nō simpliciter: uerū quo Iacobo & Erasmo euulde ter constat, quia in eorū quorū refellimus cōmentario Arriani plane sunt & Macedoniani: post delirantē Origenē euuldem Arrii fontē. quod ita pateat. In catholica latrantes ecclesiam Arriani putabant, ex hoc Apli uerbo. Ipse spūs interpellat p nobis gemitibus: irrefragabiliter suā cōprobari uelania, qua spiritū creaturā esse etiā filio minorē blasphemabant. Vnde Maximianus Arrianoꝝ epūs, lib. Aug. cōtra eum primo ita dixisse ab eodē Augustino refertur. Apli eruditus magisterio intantū dico subiectū esse spm̄ sanctū: ut gemitibus postulet pro nobis. Vnū autē profiteor deū, non ut tres. s. p̄sonæ unus sit: sed unū id est pater unus est, quem & filius ipse orauit & orat: apud quē & spiritū sanctū aduocatione fungitur. Hoc Arriani. qd̄ qdem apparenter collegissent: si propria locutione. hoc est scdm̄ sensum quē statuerūt ipsi Iacobus & Erasmus, illud uerbū dixisset Paulus, qd̄ fieri impossibile erat: q̄a non ipse, hoc est nō a se, sed spūs sanctus loquebatur: hoc est per eū & cum eo, ut primus & principalis scripturæ author. sicut enim proxie dictum est, certissimū indigentis indicium est interpellare gemitibus: atq̄ dolentis & patientis. Si igitur uere spūs sanctus in homine & non hō erat, & gemit recte ferulerunt Arriani. qbus occurrens Augustinus ita scribit in lib. cuius titulus est cōtra sermonē Arrianoꝝ, ubi eorū diluit argutias, fidei puritatē manifestas. Dicit ergo Filius (inquit, s. Arriani) pro nobis interpellat patrē: & spūs p nobis postulat filiū. Hæc Arriani. qbus ridentis Aug. Secundū ea (inquit) quæ superius nos etiā cōmemorantes differuimus: ita inueniant unde proferant q̄ spūs postulet filiū. Quod enī dicit Apl's. Quid enī oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spūs interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus (& q̄ etiā secundū deū postulat pro sanctis, quolibet isti accipiant) multū enim ad eos est hoc sic accipere quæ admodum accipiendum est) nō est dictum. Interpellat Christū, aut filiū interpellat spūs sanctus: dictū est quia interpellare nos facit: sicut

p̄ te operū, 8
ca. 15

Rom. 8

Deus dixit Abraham: Nunc cognoui q̄a timeas deū: q̄si ante nesciebat, quod quid est aliud nisi, feci ut cognoscas: Vnde & illud Apl's. Nunc autē cognoscentes deum, imo cogniti a deo: ne sibi tribuerent q̄ cognouerūt deum. sic ergo ait, cogniti a deo, ut intelligerent q̄ illos grā sua Deus fecit cognitores suos. Scdm̄ istum locutionis modū dictum est. Et nolite cōtristare spiritū sanctum dei. hoc est, nolite nos cōtristare q̄ scdm̄ spiritum sanctū dei. hoc est nolite nos cōtristare q̄ secundū spiritum dei cōtristamur ex uobis. Charitate q̄ppe contristantur: quā diffundeat spiritus sanctus in cordibus eorū: & p̄ hoc eos de malis frat̄ tristes ipse faciebat. Deniq̄ dicit Apl's. Accipistis (inquit) spiritum adoptionis filioꝝ: in quo clamamus Abba pater. & alibi eundem sensum cōmemoras. Misit (inquit) Deus spiritum filij sui in corda ur̄a: clamantē Abba pater. Quo mō ibi, in quo clamamus: quō hic, clamantē: nisi q̄a clamantem hic ait clamare facientem. Vt autē scdm̄ ipsoꝝ sensum sic accipiamus, clamantem, itaq̄ nō clamare nos faciat, sed ipse clamat: ecce dicendo Abba pater, nō interpellat filiū sed patrē. Non. n. audebunt dicere, filiū Christi esse spiritum sanctum. nā utiq̄ ne hoc dicerent: nō genitum a filio, sed factum dicere maluerunt. Nō ergo scimus p nos ipsos qd̄ oremus sicut oportet: sed ipse spiritus postulat pro nobis, id est postulātes facit, quæ sunt scdm̄ deum, quod nisi faciat: non oramus nisi scdm̄ istum mundum ad expellendum concupiscentiā carnis, & concupiscentiā oculorū, & ambitionem seculi, quæ non sunt a patre, sed ex mundo sunt. quis nonnulli id qd̄ dictum est, Ipse spiritus postulat gemitib. de spiritu hoīs intelligendum arbitrentur: Maximino quoq̄ Arrianoꝝ ep̄o, quæ supra dicta sunt proponenti: Aug. respōdens: Non potuisti (inquit) subiectam dicere filio spiritum sanctum, nisi q̄a gemitib. interpellat pro nobis. Videtur. n. tibi illa perfectio sc̄tatis in gemitibus sp̄ esse: nec respirare a gemendo. O æterna miseria, in lege locutionum blasphemā deuitabis. sic. n. dictum est ut intelligeremus: gemitibus interpellare nos facit. Adest. n. nobis: & infundendo charitatem nobis, facit nos postulare gemitibus. Ista ad uerbū Aug. cōtra Arrianos scripsit: ex qbus ac alijs quæ præmissa sunt uel cæcuties cernere pōt: q̄ta sunt reprehensioe digni Iacobus & Eras. q̄ sp̄ritus catholicorū doctorū & ecclesiar̄ rectis sensib., his etiā ultimis nris sc̄lis Arrianoꝝ & Macedonij damnable singularitate præsumperunt blasphemias reuocare, & docere secundum eas, quod deniq̄ his in proponibus legitur, uideli-

Galat. 4

Ephes. 4

Rom. 8.
Ad Gal. 4.

S

cet spm̄ super bonū uiro sancto pro inefabilibus bonis inefabilem in
spirare postulatōem. & cetera per iam citata omnino sunt explosa.
Nempe sanctos testimonijs ostensum est id Apli, Quid oremus si-
cut oportet nescimus; nullum habere locū in postulatōibus bonorū
inefabilium, id est aeternorū, sed in his qbus bene & male uti pōt hu-
mana infirmitas. q; q; (nulla in homine manente lege) esse cuiuslibet
orationis actio ualet, de infusis habitibus non loqmur; quae eiu'dem
non sit operatio. Sunt igitur haec dicta satis.

Prop 55

¶ Christū tēporali natiuitate in iustitia originali natus est; & secundū
hāc nō est primogenitus in multis fratribus. nā & Adam & Eua &
uirgo gloriosa in iustitia originali nati sunt. neq; secundū hanc tēpale
natiuitatē Chrūs frater dicitur; sed filius Adā & uirgis intemeratā.

Prop 56

¶ Natiuitate secunda, quae s; per regenerationem fit, in baptismo, na-
tus est Christus in iordane; & secundū hanc primogenitus est inter
multos fratres; primus oim̄ in spiritu sancto regeneratoz.

Prop 57

¶ Secundū hanc natiuitatē spūs. s; quae in baptismo celebratur; Chri-
stus frater dicitur genitāe uirginis Mariā, & Apłoz, & discipulo-
rum, & oim̄ ubiuis gentium sacro baptismatis lauacro renatoz. Hac
enim natiuitate sola, filij dei dicuntur omnes.

Confuta.

T

¶ Commentarijs suis Iacobus haec Apli uerba: Scimus qm̄ diligēti-
bus deū oia cooperatur in bonū, his q secundū propōsitū uocati sunt
sancti. &c. illustrare uolens; primo pcontatur sese dicens, Quō Chri-
stus est primogenitus inter multos fratres; & sibi ipsi dans respōsum
ait: Id sane intelligendū est: tres esse natiuitates. Prima est carnis, se-
cunda spūs, tertia immortalitatis. Prima fit cum q; nāscitur in mun-
do. Secunda in baptismo. & Tertia in resurrectione nouissima. quae
& pulchra mihi uisa sunt, & nullatenus a traditiōe theologica adhor-
rere. At qd huic iactō fundamento supāedificauit Iacobus; nō ita re-
cipio. Mox etenim adijcit dicens: Prima natiuitate id est tēpali natus est
Christus in iustitia originali; & reliq; oia quae huc in iudiciū uocauim-
us. in qbus suo singulari more, non unū solū, sed multa traditiōe in q-
bus cum sint arbitraria quaedā, & nulla scriptura aut sanctorū autori-
tate uel rōne firmata; alia plane erronea; nō immerito ueniūt ad limā
ptraienda. Mirandū est in primis unde Iacobus habuerit, Christum
dñm̄ in originali iustitia tēpali natiuitate fuisse natū; qd est cū illa felici-
tate, quā hoi primo deus est misericorditer largitus, p innocentia

V

status; & q; si puaricatōe nō pdidisset; neq; miseria, neq; mortē fuisset
aliquē expus. Pro cōi certe oim̄ scōz; decreto. iustitia illius primariā
donū ex dei erat cōcessione liberalissima; ut q illā haberet, nulli illaz;
molestiaz ac passionū subiaceret, quae brutis & hoibus p admissum
pctm̄ cōes sunt factae. Fame scit, sitit, friget, exaestuatur, lassitudine & ui-
olentijs innumeris angitur, & morit tandē sensibilis ois hoc in mun-
do uiuens creatura. moritur & hō, cōsimilibusq; exerctur miserijs,
quae pōt mens excogitare. Homo (ait p regē David spūs dei) cū in
honore esset nō intellexit; cōparatus est iumentis in inspicibilibus; & simi-
lis factus est illis. Cū itaq; sua bonitate p nobis dei filius miserias oēs
preter peccatū (sicut Hebraeis testatur Apl; dicens eū tentatū fuisse
p oia p similitudine absq; peccato) subierit: quas nequa q primae uae
illius iustitiae ratio patiebatur. Arbitrariū omnino est & temere asser-
tū qd hic docet Iacobus, dicens Christū in originali iustitia fuisse natū.
Neq; colligi ex eo istud ualet: q uires oēs sensitiuā; seu inferiores in
ipso semper rōni obtemperauerūt; neq; potuit motus in eius anima
quoquo pacto esse ipsam praueinens rationē, aut iustitiae difformis.
nempe omnū largitor gratiaz; & donoz; Deus suū (ut dicitur) nō al-
ligauit sacramentis potestate. Potiora sine cōparatione celestiuū di-
uitiaz; munera Christi animae in sui collata fuerūt creatiōe, illa ori-
ginali iustitia: Dū etiā modo in caelis regnans, & in oibus abyssis; nō
pluribus eadē benedicta ania fulget aut decoratur uirtutū donis, q
fuerit decorata in sui creatiōis pte. corpus uero nō est per ipsam
originis iustitiā in feliciorē sorte immutatū, sed p alias gloriae dotes.
Itidem & de scā uirgine marie dicimus: q uidelicet illa originali ius-
titia nunq; donata fuit. Semel quippe data ea fuisse creditur lege; ut
nō nisi irreuerabiliter perdenda foret. Donis autem melioribus sa-
cra uirginis anima ab originali peccato fuit praeseruata, & seruaeta in
perpetua innocentia. Non enī iustitia illa animā formaliter deo gratā
faciebat; hoc soli charitati cōpetit. Q; si Iacobus aut quispiā illius fa-
uens dogmati. nondū praescriptis pure cedendū; sed cōtendat Chri-
stum & eius benedictā genetricē iccirco originālē illā habuisse iusti-
tiā, q nullū unq; admiserūt pctm̄; qd propriū erat illius status inoccē-
tiae respōsum accipiat. Esto illi primo statui cōpeteret nullū admit-
tere peccatū; nō tñ solū; hoc enī maxie ordini cōuenit beatoz;. At cū
ex Genesis litera sit certū de illius iustitiae ratione fuisse, ut eā habētes

Psal. 48.

Ca. 4.

X

Y

nudi essent: nullaq; sciret mēbra pudenda: ex euāgelio itide certū ha-
 betur, in Christo & eius sc̄tā matre huius gn̄is nō fuisse priuilegium:
 cū illis miseris p̄ctōribus similes omnino eos esse diuina uoluit: pū-
 dentia: relinqtur manifestū ipsos nō huiusmodi munere diuino (sed
 melioribus) fuisse donatos, q̄ illud redēptiōis disp̄tatiōi nequaquā cō-
 grueret. Viderit hāc ob rē Iacobus, unde habuerit, qđ mūdū totū hīc
 Z docere praeumpsit. Subide appēdendū qđ secutus adiūxit Iacobus,
 dicēs Christi sc̄cūda natiuitate, q̄ est sp̄s regeneratiō, natū fuisse in
 Iordane: & q̄ sc̄dm hanc priogenitus est inter multos fratres, primus
 oim in sp̄u sc̄to regenitor. Quādo hoīem baptisimi Christi lauacro
 regenerari seu deo secundū sp̄itū nasci: aliud nō sit, q̄ sp̄m sanctū p
 sua dona recipe, & p̄ctō originali deleta) Christi corporis mēbrū fi-
 eri, & de irā filiorū turba transire in numerum filiorū deūscuti docet
 Apl̄s dicens Galatis: Quicunq; in Christo baptizati estis, Christum
 induistis. & collosensibus. In Christo, (inqt) circūcisi estis circūcisioe
 non manufacta in expoliatiōe corporis carnis: sed in circūcisione
 Christi cōsepulti ei in baptisimo. Hinc & Ioānes Baptista Iudaeis de
 Christo loquens dicebat. Ipse uos baptizabit in spiritu sc̄to, & igni.
 Et Christus ipse: Nisi (inqt) qs renatus fuerit ex aqua & spiritu sc̄to:
 nō pōt introire ī regnū dei. Nihil aut istorū in Iordane Christus dñs
 suscepit: etiā secundū assumptā nostrā naturā. Neq; enī sp̄itū sc̄tū
 tunc p sua receptiōna, neq; caput sui corporis, quod est ecclesia, ef-
 se cepit, aut recēs qđuis a benedicta trinitate beneficiū accepit: cui
 (secundū formā serui dico) in sui creationis momento sp̄itus nō ad-
 mēstrā datus est: de cuius plenitudine nos omnes (ceu a capite infun-
 dentiā recipiunt mēbra) accepimus. Horrenda p̄fecto impietas est di-
 cere: Christū dñm tūc fuisse sp̄itū regeneratū. Ceterū hoc Iacobo
 demus qđ licet erronee astruit: Christū uidelicet ab Ioāne, nō Ioan-
 nis sed suo lauacro fuisse baptizatū. qđ dicit, q̄ ipsum Christū in sp̄i-
 tu sancto & ueritate Ioānes baptizauit. Ioannis autem baptisima (ait
 Iacobus) in aqua, in figura & symbolo ueri, id est Christi, erat baptis-
 imi. Quid inde fieri nisi blasphemias uides & absurditates? Ex hoc
 nāq; Ioannes Christi baptisimo eundē in sp̄itu sc̄to & ueritate ba-
 ptizauit: p Apl̄i praemissa uerba probe colligitur istud: Christus nou-
 iter tūc christū induit, caput ecclesiae cepit esse: primorū sp̄itum
 sc̄tūm recepit. quā oīa plane sunt hæretica. P̄t̄a terea nullatenus ad-

Gala. 4.
Colo. 2.

Marth. 3.
Ioan. 3.

Colo. 2.

Ioan. 1.

Ioan. 3.

A

mittit fidei ius, q̄ ab Ioāne, nō Ioannis, sed suo ipsius fuerit auachro
 baptizatus. Alioq; baptisimi christi (q̄ p Iacobus res & ueritas baptis-
 imi Ioannis erat) Ioannē ministrū constituisse: cū ille huiusmodi ba-
 ptisimate christi in aqua (cum dixerit, Ego debeo a te baptisari: & tu
 uenis ad me) nō fuit unq; baptizatus: sed Iosimodo baptisimo flaminis
 quod in eo celebratū diuinitus extiit, quādo ad christū nouiter incar-
 nati praeentiā exultauit ipse infans in matris utero. sicut ipsa sp̄itū
 sc̄to repleta uoce magna exclamauit, dicēs christifera uirgini. Et ecce
 ut facta est uox salutatiōis tuae i auribus meis: exultauit in gaudio
 L uca. 1.
 Actu 1.
 infans in utero meo. tunc q̄ppe ab originali noxa Ioānes ablutus est:
 & sic baptisimo (de quo Apl̄s dixit dñs: Vos aut baptisimini sp̄itū
 sc̄to nō post multos hos dies) & baptisatus & sanctificatus est priusq;
 natus. Vnde neq; hoc apud ecclesiae sc̄tos doctores, q̄. s. christus suo
 proprio ab Ioāne fuerit lauacro baptisatus, didicit Iacobus: sed in Io-
 anne Damasceno graeco scriptore cōperit. At q̄uis alioq; ecclesiae
 utilis fuerit: tū nō sequitur illū ecclesia hac in assertionē: quē cadmodum
 nec i pluribus alijs quae minus recte scripsit: sicut alibi nos dudū do-
 cuisse, nō incertis argumētis meminimus. Aug. autē in Enchiridio
 rē hanc paucis absoluens: Peccatū (inqt) qđ. s. uniuerso doinatur gn̄i,
 originale non soluitur ac diluitur, nisi p unū mediatorē dei & hoīm
 hominē christū Iesum: q̄ solus poruit ita nasci, ut ei opus non esset re-
 nasci. Sequitur: Non emi renascēbātur q̄ baptisimate Ioānis baptisabā-
 tur: a quo s. & ipse christus baptisatus est. & alibi. Quid (ait) profuit,
 si christo, q̄ suscepit baptisimū serui. s. Ioannis? ut tu: non dedignare
 ris suscipere baptisimū dñi. & rursum. Non eo (inqt) baptisimo chris-
 tus baptisatus: quo baptisatus est. & paulopost. In eo diuinus humi-
 litatis praeubit exemplū. quia ipse non respuit baptisimū serui Hae-
 sanc Iano Augustini sententiam oēs q̄ secuti sunt doctores sacri, & theo-
 logos: schola uno sunt complexati animo: ut quae scripturae & rationi
 fidei oibus modis congruat. Nā & Alcuuius doctor non illaudatus
 idignum haud iudicauit ad v̄bum usurpare I. iij. de trini. ad Carolū
 magnū q̄ ex Encheridij libro p̄notata sunt. Ex q̄bus euidenter quae
 hic asseruit Iacobus duo reselluntur. Vnū: q̄ Iordane christus rena-
 tus est. Alter: q̄ non Ioannis, sed suo baptisimo fuit ab Ioāne baptisatus.
 Est & deiceps id discutiendū qđ Faber subiunxit, ingens: Secun-
 dū hāc regenerationē christus priogenitus est inter multos fratres: pri-
 C
 q̄ ij

Luca. 1.

Actu 1.

Li. 4. ca
B

p̄te opero
8. ca. 48,
1. Timor

Cap. 49. 3.
Super Ioan.
tract. 4.

C

mus oim in spiritu sc̄to regeneritoꝝ. Ecclesie translatio habet in multis fratribus. non tamen hoc lapidum probauit Iacobus sed qd optimum erat facere melius autumās, uertit inter multos fratres. At uide qd tum sibi hæreat: etiā ad hominem loquendo) Iacobi dogmata: præter illa quæ scripturæ non congruūt. ordinē quippe hic natiuitatum (q̄s expressit) triū ex t̄p̄is rōe sūpsit. q̄ uidelicet prius tpe ḡn̄atur hō q̄ secundā aiām regeneretur: quod fateor theologice consentit rōni. Itidem & antea regeneratur quisq̄ q̄ per resurrectionem immortalitati nascatur. Si igitur cōstant hæc Iacobo doctore: quō i primis Christus secundū hāc in Iordane celebratā natiuitatē p̄ sui baptismi susceptionē dūtaxat primogenitus erit inter multos fr̄es: oim certe frat̄ū (si ueꝛ Iacobus scripsit) primus suo fuit baptismo baptizatoꝝ. Nullus enim Christus priusq̄ eos cathēzaret prædicādo & instruendo, baptizasse credendus est: nusq̄ aut̄ docuisse prius legitur: q̄ in Iordane fuerit baptizatus. Primus ergo nouæ suæ legis (si in quā. quod oim tamen negamus, baptismo proprio ab Ioanne baptizatus est) suscepti baptismi. Vnde fit ut hac natiuitate secunda, nō tātū inter plures sit primogenitus: sed & inter oēs. In Apocalypsi enim Iōēs ipsum Christum uocat mortuor̄ primogenitum: quia oim primus de morte ad gloriā uitā non ultra moriturus surrexit. Si igitur suo præcūctis baptizatus est lauacro: hac cā inter oēs fratres primogenitus existit. Blasphemiam aut̄ plane respicit quod addit: Primus oim in sp̄u sc̄to regeneritoꝝ. tum q̄ (ceu aperte monstratum est) nullatenus tunc in sp̄u sancto, aut̄ alias ullo tpe regeneritus est: cum ab instante creatōis ante eius, idem sp̄us sanctus in eo & super eum secundū gratiā oim perfectiōis rōnem fuerit: ipso per Elaiam testante spiritu, qui ait: Requiescet super eum spiritus dñi, spiritus sapientiæ & intellectus. &c. & quod pro calce dicitur: Et replebit eum sp̄us timoris dñi: etiam de ql̄i bet cæteror̄: uenit donoꝝ & gr̄iæ intelligendum. Tum quia, ut crebro iam supra monstratum est: iusti oēs quotquot Christi incarnationem præcesserunt a sancta eius matre ad primum oim ulq̄ patrē Adā in sp̄u sancto regenerati fuerūt. Nec est opus hoc (quod cuiuslibet peritoꝝ solis sit luce clarius) p̄bis itēꝛ explicare. Norunt. n. fidei certitudine, nulli unq̄ remissum fuisse peccatū originale aut̄ aliud quoduis actualē: nisi gratiæ donoꝝ: de q̄ scribit Ap̄ls Romanis dicens: Charitas diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctū q̄ datus est no-

Cap. I.

D

Cap. I.

Cap. 4.

bis. Nihil at̄ omnino est secundum spiritum nascitū: q̄ mortuo peccato charitatem cum cæteris spiritu sancti donis accipere. Videat idcirco q̄ incaute deludī se permisit in his Iacobus, & q̄ docere præsumpsit prius q̄ didicisset: uel sero sapere incipiat, ea qua decet humilitate audiens illos, qui non nisi probe comperta alijs docendo tradere nouerunt. Eliditur quoq̄ per præcedentia quod hac in re ultimum annotatum est. s. q̄ secundum hanc natiuitatem spiritus hoc est regenerationem q̄ in Christi celebratur baptismo, ipse frater dicitur regeneratæ uirgis matris, ap̄loꝝ, discipuloꝝ, & oim uiribus gentium sacro baptis-
 ma lauacro renatorum: q̄a (inquit Iacobus) hac sola natiuitate filij dei dicuntur oēs. Q̄. n. in fidei lumine claret, q̄ Christus dñs nullo unq̄ tpe secundum spiritum regeneratus est, hac regeneratione re-
 neratorum neq̄ frater dici ualet. Dein in fide eadē erroneū penitus est: uocare sanctā uirginem Mariā dei matrem, regeneritā. Nemo. n. regeneratur hac sc̄dm̄ sp̄itū natiuitate: nisi da p̄cto p̄ spiritus sc̄i dona charitatem, fidē, sp̄em, & alia liberatur: et (uti superius dictū est) de di-
 aboli mēbro aut̄ iræ filio: Dei constituitur filius, & corporis Christi mēbrum. Hæc aut̄ sanctæ dei genitricis haud cōpetere potuerunt aliq̄i, siquidem illa peccatū non nouit: peccato nunq̄ serua fuit. Nunq̄ igit̄ ab illo liberata est p̄ regenerationē: q̄a p̄ccō speciali dei priuilegio in cōceptione p̄seruata fuit. Præterea (ni fallor) iuste satis confutatum est q̄d p̄ dictor̄ cā Iacobus assumptū: uidelicet q̄ sola natiuitate sc̄da (quæ. s. in Christi baptismo p̄ aquā & sp̄itū sanctum fieri noscitur) filij dei oēs efficiūtur. Filij dei certe fuerūt Abel, Seth, Enoch, Enos Noe, cæteri q̄ iusti oēs: qui tam ante legem scriptā exiterunt, q̄ sub ea ad incarnationē usq̄. Porro sc̄dm̄ sp̄m̄ regenerati fuerunt: q̄ cunq̄ ab originali p̄ccō, uel circuncisione uel alijs ad hoc diuino edicto statutis remedijs unq̄ acceperunt curam. Falsum idcirco manifeste patet esse, q̄ solo Christi renati baptismo filij sint dei. Nam oēs Christi coheredes, filios dei esse oportet: cuius gr̄is fuisse cunctos, quos de se nunc Abraham deuicta morte leo de tribu Iuda eduxit, & oculos ascendens seculum introduxit i regnum patris sui: fidelium eruditor̄ ambigit nemo. Nō est at̄ p̄ntis muneris ut causas primogenituræ Christi hic expendamus, q̄ in doctorib. late patent. Dicere uero ip̄m sc̄dm̄ temporalem natiuitatem, id est humanitatem in q̄ temporaliter natus est assumptionem, non dici fratrem, sed Adā filium, &c. nō mō do-

E

F

Psal. 67. & Eph. 4

Gloriam oim & scripturæ intentiōi dissentaneū est, sed & sese interimit. Nempe seqtur euidenter: secundum temporalem natiuitatem Christus est Adam filius: frater est igitur oim Euz filiorū. in se em notum est ex terminis uniuersos unius parentis filios, fratres esse. & hoc qui dem gñe. Natura autē & eiusdem hois primi frater est Christus. siqui dem hoies natura fratres sunt. Nec obstat q̄ maiores solēt hoies oēs q̄tumuis cognatione, gente, affectu uel professione discrepent, filios uocitare: ceu pater ipse Abraham reprobum diuēt in inferno sepul tum compellauit, dicens: Filii recordare quia recepit isti bona. &c. Qui nancq̄ pater est arate: & humanitatis iure frater esse non dubitatur. Vno igitur nomine oim electorū: qui sub eius euāgelica lege fuerūt, sunt, & erunt, frater uocatur: sicut in eius persona dixit Dauid. Nar rabo nomen tuū fratribus meis, & alio Apostolorū & discipulorū eiu: ut ipse Mariæ Magdalenz. Vade (inquit) & dic fratribus meis, &c. Et rursū alio iure oim Iudaeorū fratrem se dici uoluit: quos fratres uocauit dicens in Mattheo Iudaeis. Oēs autē uos fratres estis. Ita & naturæ humanæ cōmuniōe seu p̄ticipio, uniuersorū hoim frater est.

Luc. 15

psal. 11
ioan. 10

Cap. 25.

Cap. 9

Prop. 58

Consuta.

H
Li. de esse
ri a diuin pte
pe. op. 10.
Cap. 3

bi supra.

ioan. 19
Luc. 13
psal. 77

In deo uelle & nolle absolute coincidunt: quare & electio & nō electio, scientia & nescientia.

Cum in pietatis erudici disciplina fide teneant indubia, nihil in deo esse absolute posse quia (dicente Augustino) aliud nō est ipse, & aliud quod habet, & quod est: aliter debet Iacob exponere quod dicit, in deo uelle & nolle coincidunt. &c. Nempe locutiōe propria & absoluta, in deo nulla sunt aut esse p̄nt: sed quicquid uere de eo dicitur, Deus est: qui de se dixit p̄ Malachiam: Ego sum deus: & nō mutor. Quo ergo plura coincidunt in eo: Qñ autē scriptura sacra sp̄s in p̄ di uinos libros: ut idē ait Aug., motus in deū aie irā, furorē, obliuionē, recordationē, sciam, nesciētā describit: figurālī illa accipi necē est, & non absolute aut pprie. At oīa eiusmodi, figura qua symbolice uel si militudie de deo dicuntur: oppositas prorsus rōnes hnt. Sigdem fieri nullatenus p̄t ut idem scdm idem uelit deus & nolit, sciat & nesciat. De electis. n. dixit. Ego scio quos elegeri. De reprobis uero: Nescio uos unde sitis. Recedite a me oēs operarij iniquitatis. & Dauid eadē & qdē breuī snia: Tribū (inquit) Esraim non elegit, sed elegit tribū Iuda. Neq̄ igitur in eo absolute & locutōe ppria coincidere dici dnt uelle et nolle, electio et nō electio, sicuti nec scia & nesciētā. Per hęc nāq̄

oīa & alia innumera uocabula, si deū aspicias: simplicissima eius desī gnatur natura, q̄ nō p̄t cū alio coincidere. Scdm autē tropum quo de ip̄o p̄dicantur deo, penitus discrepāt: ceu effectus per hmoi terminos nos cōplexi, ut Iacob & Esau, hoc est dei filij, & filij diaboli, uel misē ria & felicitas. Viderit itaq̄ Iacobus cur, ubi explicandi lrās sc̄tas pro uinciā subierit: tū iexplicare & theologorū forme loq̄ diffimere uo luerit, q̄ppe suis i plius uerbis, q̄ minus recte loq̄tur, palā fit. Ait enī. Neq̄ aliquā hęc in deo mutationem dicit: sed in nobis. Velle igitur & nolle, electio & nō electio. &c. ut diximus, in deo mime coincidunt. Effectus uero. i. q̄ in creaturis scdm illa fiunt (ut p̄missum est) extre.

Conuerte te p̄fecta fide ad deū (me dissident, nedū nō coincidit q̄cunq̄ peccator sis, eius iplorās opē, cognoscēs te p̄ solā ipsius uolūtātē posse saluari: & id, posse inq̄ saluari, nō esse i tua uolūtate, p̄tate, aut tuis opibus, sed in uolūtate, p̄tate, et bonitate dei et ipse elegit te.

Per peccatorē quē (uult te, nouit te: et p̄scitus ac definitus es. p̄ntibus cōpellat uerbis Iacobus, criminosum. i. mortalib. obnoxiiū cul pis intelligit. Hō enī q̄ leuibus et quotidianis dātaxat subdit p̄ctis, nō est a deo auersus. Alioqn (sicuti iā crebro mōstrauimus) nullus hoim (excepta Christi fera dñā) ad deū unq̄ cōuersus, ei diu adherere potu issit. qñ nec B. ipse loēs dilectus discipuls se illi immunē uenialib. sen tētibat: sed plane fatebat nullum illis saltē diu carere posse, dō ait: Si di xerimus q̄a p̄ctm nō habemus: ipsi nos seducimus. et x̄itas in nobis nō est. Hinc et Aug. Nullus (inq̄) sc̄tus caret p̄ctō: nec tñ ex hoc de smit eē iustus, cū affectu teneat sc̄tātē, et istud in superiorib. non sel iā cōprobātū est. Dicēs igit Iacobus: quēq̄ peccator sis cōuerte te, &c. flagitij aut facinorib. detentū alloq̄tur: quēadmodū et dñs dicēs: Nō em̄ ueni uocare iustos: sed peccatores: ad p̄niam. At quonā pacto cō ueniāt sc̄cū Iacobi assertiōes: Atq̄ supius propōne. xvi. asseuerat dicēs. Es fide iustificamur, &c. sine opib. & sequēt. xvij. Paulus, inq̄ primas & uicinas ptes ad iustificationē dat fidei. Decia uero octaua ita habet. Viuā fidē iustificatio seqtur: ut oculū sanū ad solē cōuerfū illuatiō. Ex his autē cōstat: iustus & neq̄ criminosum esse quēcūq̄ q̄ fidē habeat uiuā. qd̄ nimix ceu uerissimū dogma, acceptat oīs theo logorū schola. Ceter: nō admittūt qd̄ hic criminosū exhortans Iaco bus dicit: Quicūq̄ p̄ctōr sis: cōuerte te p̄fecta fide ad deū. Porro idē p̄rsus est uiuā fides, p̄ principijs Iac. & p̄fecta fides. Qui autē uiuā fide

Prop. 59

Consuta.

K

I. Ioan. 1
Li. de ecclē
sue dog. cap.
86. pte op. 24.

Mat. 9

donatus est seu perfectus: indubie iustus est, sanctificatus est, conuersusq; ad deū, haud auersus. Eiusmodi propterea uiro minime dicendum fuit: cōuerte te. &c. sed ut uia iustitiæ pgeret: de uirtute in uirtutē p̄ficiens. Quod uero adiecit: scilicet, posse saluari non est in hoīs uolūtate, potestate, aut eius opibus: plane hæreticū est et p̄niciosissimē scriptū. Nec misē si hæreticarcha perniciosissimus Luther similia mundo p̄dicauit: q; Iacobū Fabrę in hoc (ut in alijs non paucis) potest habuisse, si tēpus attēdas, p̄ceptorē. Quo autē i primis ad hoīem & hic loq̄mur: rōe eū tali uergemus. Posse saluari (te assertore) nō est in hoīnis uolūtate, p̄tate, aut eius opibus. neq; igitur in eiusdē est uolūtate, potestate, aut eius opibus, ut a p̄cōr. sordibus surgēs ad iustitię pulchritudinē emergat. Est dubio, p̄cul cōsecutio hæc in fide nō tarcū nō aliud sit, a delictis relurgere, & iustitiā seu gratiā & q; consequitur asseq̄ dona, q; saluari aut salutis uia tenere. quemadmodū de Zachæo & eius domo testificatus est dñs dicens. Hodie salus huic domui facta est q; scilicet a p̄ctis & iniquitate ad gratiā resurrexerat. Vnde & in criminibus uelut deo mortui iacentes: uehementi uoce pulsant per Aplm a dño, dū dicitur: Surge qui dormis, & exurge a mortuis. Aliq; sunt in hac sententiā i diuinis literis p̄multa. Certū itaq; relinquitur, q; hoīem a p̄ctō mundari & innocentię restitui: est ipsū saluari. At si hoc haud sit in hoīs uolūtate, potestate, & opibus: neq; igitur ipsū monet Iacobus dicens: Cōuerte te p̄fecta fide ad deū. Etenim si hoc i hoīs uolūtate, potestate, ac operibus collocatum nō est: recte peccator monēti Iacobo respondere possit, ac dicere: Me frustra hortaris ut mea exolus p̄ctā ad deum cōuertā me perfecta fide, cum afferis hoc i mea nō esse uolūtate et potestate. Age q; nō demiretur apud Iacobū ita dēmōis ualuisse paralogismos: ut qd' & i superioribus cōmemoratum est) putioris salutis uico fictæq; pallio humilitatis, persuasum habuerit in huāe salutis causa nihil hoīem posse: q; operibus illō nihil diuina iustitia debere q̄atq; gratis gratiā & gloriā det deus. Quæ dubio, p̄cul hoībus natura ad bonum pigris, alioq; p̄æmiorē & lucri, p̄prio genio cupidissimis iculcare; q; disp̄edio sum fuerit q; ita antehac docuimus, hic nō est repetere opus. Idem quoniam p̄æclari neq; ij quidem pauci scriptores contra Luth. uerbanas agentes, scripturas & sacrorū dīctā doctōr. copiose prodixerunt, liberi stabiles arbitrii rōnem, quā pro uirib. quo ad bonum erunt.

contēdebat) humanorūq; operū efficaciam, de qua per nos quoq; supra nō nulla q̄ sufficere negotio sum⁹ arbitrati, fuisse propōita, nō putamus hanc ob rē hic necessariū uel a rursum expandere in hui⁹ assertoriōis cōsultationē. s. q; posse saluari nō est in hoīs uolūtate, potestate aut opibus. Sat esse crediderim considerare q; sit notū, & in moralī phiā & sacra theologia, liberū arbitriū suoz a cōuū dñm eē & qm̄ ipse Luther⁹ hoc inficiari nō erubuit, illius dogma iudicio collegij theologoz Parisiē. ut Manichęū & hæreticū damnatū est. Dicere uero q; id in hoīs uolūtate atq; potestate sit mala opa facere, sed nō iusta, q; id exclusio dei cōcurū & auxilio nequeat, contra oēm hoc ē experientia, nedū scripturis manifeste aduersum, q; hominire de agere iubēt, & p̄hibēt ne scelerate operet, qd foret oī nō ridiculū (ut docent sancti Augustinus, & oēs ceteri doctores) si in hoīs nō eēt collocatū uolūtate & potestate: studioso si liberet operari, Non est p̄tēra tā stupid⁹ qui nō in se experiat, q; quicūq; uult iusta & honesta amplectitur. Diuinū em̄ ad hoc auxiliū non mō cuiūq; p̄sto sem p̄ adest, sed & oēm p̄ueniēdo hoīem inuitat dei bonitas. Ego (inquit) sto ad ostiū & pulso. &c. Quid est, p̄cor. Saluari nō est in uolūtate hoīs aut potestate, & tamē deus obligat hoīem ut sese saluet: ipso p Aplm Philippensibus dicente: Cū metū & tremore uestrā salutē operamini, q; dicere, Deū ad impossibili hōiē ligare⁹ quod qui sentit anathema est. Quō p̄pe in negotio miserabiliter hallucinatur Iacobus existimās huic Pharisæoz dīctō: Quis pōt dimittere p̄ctā nisi solus deus? penitus aduersum esse si dicatur homo homini dimittere p̄ctā. quidē esse uidē dimittere p̄ctā homini, qd & ipsum saluū facere: quod soli deo competere, ex scripturæ mō loquēdi putauit. Ceterū cū in superioribus cōsultationē. s. j. fuerit per nos monstratū, & quidē euidēssimē, q; ut in scripturis de hoīs saluare dicitur, sic etiā homo & fides & opera. Quid possit iuste hic Iacob⁹ obtere, uiderit. Qd aut ut p̄positū istud corroboretur, uide licet q; posse saluari nō ē in hoīs uolūtate aut potestate uel opibus, subneq; dicitur: Deus ipse elegit te, uult te, nouit te, & p̄scitus ac definitus es: quid redolere aliud uideretur, nisi q; oīa futura de necessitate accidat: qm̄ quodcūq; agat hō aut nō agat, ita de eo latū sit iudiciū: neq; si omnia iustissima operet, aut quæq; p̄uerā illi nihil cōferre pōt: sed dei sola

N

Apoca. 5

Cap. 2

Luce 5.

O

præscientia & electio. Quo quidē dogmate toties nō solū per ecclesiam, sed p̄ oēs cū fide philosophātes reprobato, qd̄ magis exitia le moribus; quid amplius om̄i politia christanē dānosum? Stupeo totus ego sane considerās hoīem qui inter catholicos nutritus doctores tā facile in eorū potuit legere libris; diuinā præscientiā nihil prorsus reā cōtinētē & libertati uolūtatis obistere; & tā crebro publicis in disputatiōibus ac cōcionib⁹ ad populū nodū illū dissolutū audiuit ac aperiri lucidius: orbi etiā nō suo p̄sumpti eiusmodi errorū rursus proponere tenebras. Qd̄ si res ultas dixerit Iacob⁹? Hoc nunq̄ in mentē meā ascendit: de dei p̄sciētia & contingētia rerū arbitriq; libertate cōsentio catholicis doctoribus. Illi occurrētēs respōdemus primo nō ita uideri multis. Ferūt em̄ (ut audio) nō nulli peritōz: ip̄m Iacobū & qui superioribus annis nouo & politiori stilo scripturas tractare cœperūt, aspernatos solida & certa fidei documēta, hanc pro uno principioz, absurditatē sibi reposuissē. Quid aut̄ rei huius habeat ueritas, ip̄i uiderint. Attamen nihil aliud q̄ illū errorē spirare uidet̄ Iacobi contextus: quo uult, posse saluari, nō esse in hoīs uolūtate, potestate, aut opibus, sed in uoluntate dei, potestate, ac bonitate eius. Nempe asserti huius reddens causam subdit. & ip̄e legitime, uult te, nouit te, & p̄scitus ac p̄destinatus es. tanq̄ plane dicat. Ut possit quis saluari: haud in eius sitū est uolūtate, potestate uel operibus, sed in dei uolūtate, potestate, ac bonitate: quia deus ipse quēlibet saluandū elegit, uoluit, nouit, p̄scit, ac p̄destinauit. Per hanc loquēdi formā quid, quæ so, p̄tendere uidet̄ scriptori nisi absolute hanc assertionē eē admittendā: Electus a deo & ad salutē p̄destinatus necessario saluabit, qd̄ si uerū est: nō potest nō saluari, siue pietatē amet, colat, & sequat̄, siue impietatē: quod dicere impiissimū est. Probe em̄ iam norunt dialectici, has assertionēs haud sibi aduersari, sed simul in ueritate stare: Homo iste (Ap̄log. principe, pro tpe quo in terris Ch̄sm sequebatur, secundū intellectū signato) à deo electus est & p̄destinatus ad felicitatē nullo sine claudendā; & Petrus saluabit; Petrus q; damnari p̄t. duæ em̄ primæ in fide certitudinē habent, quia dñs dixit. Quos dedisti mihi, custodiui; & nemo ex eis perit, nisi filius perditionis. Tertia uero inde etiam certissima redditur, quia Petr⁹ sic electus & p̄destinatus admittit, unde æternū cōmeruit iuste sup

Ioan. 17.

plicū, ter dñm cū mēdacio, sacramēto medio & execratiōibus se agnouisse negādo. Hoc aut̄ admissio sacrilego crimine nō min⁹ erat liberz Petro, ill⁹ nō pœnitere, q̄ ludæ p̄ditori. Et q̄ q̄ in fide nota sit ista cōnexio, Ch̄s Petro dixit, Tu me negabis. igit̄ Ch̄sm Petrus negabit. illatū nihilomin⁹ mere cōtingēs ē. Quis em̄ nō sapit, quā Petrus poterat nō negare, nō peccare, nō execrari? Alioquid impossibile deus cū obligasset, q̄ sub æternæ mortis terminatiōe p̄hibuit illi sicut & oibus dicēs. Non piurabis, nō falsum testimoniu dices. Hoc aut̄ putare, q̄ post sibi factā à dño relationē Petr⁹ negbat nō negare, & ita ad impossibile tenebatur, desipere est, & apta blasphemia, ex uitiosa theologia p̄cedens ignorantia. Nihil em̄ in hoc efficaciz habet facta reuelatio, neq; arbitrio quicq; admittit uolūtatis. Ex æ quo siqdē transgressuros oēs nouit de⁹, illis tñ qd̄ iustū est indiscriminatim p̄cipit & mandat, in eorū plene manus ipsorū aias reponēs. p̄uidet tñ quid quisq; sit facturus. Cæterū ut p̄cipue possit mētis oculis uidere Iacobus, q̄ pueriliter hic si bimet illufit, auscultet paulisper sententiās & alios docēs credendū, q̄ hō per solā dei uolūtatem p̄t saluari, unde conficit id posse in hominis nō esse uoluntate & potestate uel operibus. Aut nomē illud solam, oia ab ipsa dei uoluntate in tali sermone excludit, aut dūtaxat alterius eiusdē ratiōis causam, quia scilicet ipsa dei uoluntas prima est humanæ salutis causa, & p̄ter quā utpote à qua cæteræ oēs pendēt nulli esse potest salus. Si secūdū admittit Iacobus, inualida prorsus est eius illatio, & eo sensu assumptum uerum est, & ita neq; hominis uoluntas, neq; potestas, neq; opera iusta, ab eiusdē humanæ salutis negocio dissepant, sed includūtur ueluti necessaria, dño dicente. Nisi pœnitentiā habueritis, omnes simul peribitis. & Si uis ad uitā ingredi, serua mandata. Et rursum. Hoc fac & uiues, quasi dicat. saluari minime potes, nisi per mandatoz opera legē obserues. Iam uero notissimū est, pœnitentiā & madata torū opera, in pœnitētis esse & opantis uoluntate ac potestate. Qd̄ uero nullatenus priore notione uox solā, possit uere capi, ut scilicet tñ dei uoluntate includat assertio, & cætera excludat uniuersa, manifestū inde fit uel tardissimo cuiq; q̄ citra Ch̄si passionē & mortē, citraq; baptismi lauachrū regnatiōē, citra fidē nulli potuit hominū salus esse. Ch̄si aut̄ passio et mors, fides et sacramētū, nō sunt

Exod. 10.

Luc. 15.
Math. 19.
Luc. 16.

ipsa dei uoluntas, sed illius effectus: quæ admodum uoluntas hois, & pias, & iusta eius opa. Absolute igitur erroneè cenferi debet & pnciosum hoim moribus, dicere quod hõ p sola dei uoluntate possit saluari, & hoc haud in hois esse uoluntate, pñate, & opibus. Hoc quippe sophismate, in desperatione mergant, quitione sumibus alligant & imperfecti demonis p Iacobum & qucum eo sapiunt astutis, infirmiores potius sunt, quæ puocent ad pugnam contra eiusdem demonis, carnis, & mundi continuas infestationes, insultusque. Quis, precor, durè aggredi prælium festinat, proprijs de uiribus distidens, & ubi audit uerborum nulli debere præmitti: sed quicquid utilitatis a rege cui militauit consecquit, ex mera illius manat gratia, neque pugnae correspondet quæ libet asperis sudoribus aliqua merces: puto quod uiam me dixisse recorder: hoc agere Iacobus nolle. Censenda propterea est hæc illius noua doctrina, in fide & moribus erronea, & Christianæ politiaæ haud parum incommoda.

propo. 60.
Cap. 10.
R

Expositio
Cap. 10.

Mat. 7.

Luce. 1.

¶ Cum dicit Saluator: Nõ ueni soluere legem, opera docet exactius obseruanda, quæ lex ipsa expressit. Sed cum dicit, adimplere: insinuat opa illa nõ esse cõsummationem & cõplementum, sed seipsum, & iustitiã cõsummatam quam dat, non quam opera præstant.
¶ Hoc Apostoli uerbum. Finis enim legis Christus ad iustitiã omni credenti agitans noster Iacobus, sic ait: Quid aliud dñs significabat quæ seipsum esse finem, cõplementum & consummationem legis, quæ dicebat. Nolite putare quoniam ueni soluere legem, aut prophetas. Non ueni soluere legem, sed adimplere: Quibus & suo iunxit nutu quod hic annos tamus ceu minus recti illi quædem ppetuus mos est, nullius sacrorum ecclesie doctorum uti magisterio. Hinc mixte esse nemini debet, quod crebro cõstituta tradit, quod & presenti articulo facile est deprehendere. Postulamus idcirco eum, nobis dicat: unde collegit Christum docuisse legis opa exactius esse obseruanda, quæ lex ipsa expressit. Forsan poterat audire Iacobus, si dixisset Christum exactius docuisse opa legis obseruanda, quæ Iudæorum: plura (quæ in carne apparens inuenit) obseruaret. De singulis uero si loqueret, oim eum repelleremus, aut toritate fultis scripturæ Euangelicæ. In ea enim de sanctis Zacharia & eius uxore Elizabeth legit, quæ erant iustitiam ante deum incedentes in oibus mädatis & iustificationibus dñi sine q̄rela. Ioseph pterea sanctæ dei genitricis uir, & ipsa bñdicta in mulieribus, quæta putas se-

dulitate & obedientia oia legis obseruabat iussa, monita simul & cõsilia: Iudæ de sanctis suo ordine Symeone, qui in uinas suas Christum dñm accepit, eiusque bñdixit pariteribus, Esti nõ merito ordine tuo superior, & Anna prophetissa, quæ & digna est habita ut dñõ testimonium phiberet, oia excluso dubio feticidæ est, quæ legis opa exactissime seruauerint. Cæterum, quia scribit Iacobus: Christum dicendo: Nõ ueni soluere legem: docuisse, opera exactius obseruanda, quæ lex ipsa expresserit. Hoc illi tribuere nõ possumus. Nequaquam enim ab hoie potest exactissime legis opa seruari, quæ illa expresserit, ut pote quæ apte pposita, cui data est, proclamari decess: Audi Israhel, dñs deus tuus unus est. Diliges deum minum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua, eruntque uerba hæc quæ ego precipio tibi in corde tuo &c. Quid hac expressioe uerhemetius? quantum sane uult eisdem legislator deus eã obseruari: plane significat, neque id quod selex, exprimitque etiam sub oim intentione pœnæ. Quid enim expressius dici potest (quõ homini cõstet inubie, deum etiam legis ipsius ceremonialia exactissime uelle ut ad punctum usque obseruentur) eo sermone, quo etiam ante datã legem ad charissimũ patriarchã Abrahamã dixit. Masculus cuius præputiæ caro circũcisã nõ fuerit delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritũ fecit. Simili quoque interminatione, lege de comedendo paschali agno data, per quã omnis locustis, tpis, materia, qualitatibus, ac omnium ceremonialium exactissime me declarauit circumstantias dñs, quarum hæc una erat, ut ferme tum diebus festi azimorum nõ inueniretur in domibus Iudæorum. Ad fecit legislator deus, & dixit. Septe diebus fermentatũ non inuenietur in domibus uestris, sequitur. Qui comederit fermentatũ: peribit anima eius de cœtu Israhel, tam de aduenis, quæ de indigenis terræ. Et iterum. Custodies huiusmodi cultum statuto tpe a diebus in dies. Iudicia deus etiam populo suo præscribens uarijs legis ipsius libris, illa exactissime obseruanda clari & repetitis sapientius exprimit sermonibus. Moralia uero præcepta, de quibus putandus est Iacobus hic loqui: tam crebro lex exprimit, præcipiens ut ab oibus inuiolabiliter seruentur, ut fere per singula capita legatur diuino ad hoc mandatum, unde loco uno ita habes. Videte quæ pupillo non nõcebitis, si la seruius eos, uociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamque

Luce. 2

S

Deu. 6.

Gen. 17.

Exod. 12

Exo. ca. 13.

Exo. 22.

nos gladio. &c. A uero igitur omnino alienum est, Christum dīc
 cendo: Non ueni soluere legem, docuisse legis opera obseruanda
 esse exactius, q̄ lex ipsa exegit. Porro dicere, quamlibet diuī
 nam aliam legē exacti⁹ obseruari oportere, q̄ exprimat illarū error
 est ad desperationem hoies trahens, & unde nihil frugis orti q̄at,
 sed solum scrupulos animarum quieti aduersos id gignit. Qd̄ autē
 in litera sequitur, uidelicet, q̄ Christus dicens: Sed adimplere (sup
 plendū) ueni legē: insumpta opa consummationē non esse aut com
 plemētum, sed seipsum & iustitiam consummatā quā dat: nō quā
 opera prestant, iam in superioribus quantū opus est, reor esse cō
 futatum. Compertū est em̄ eruditō cuiq̄, legum oīm iustarū finē
 proximum id esse, ut illi quibus dantur: a malo declinent & faciant
 bonum. Ad hoc em̄ studet omnis legislator, etiam pure human⁹
 ut bonos efficiat suis legibus ciues, & omnes quibus præ est. q̄to
 magis istud est de diuinis sentiendū, quā proximus finis ē, ut ho
 mines p̄ uirtutē opa dei p̄missiōibus fiant digni. Sunt p̄inde iusta
 opa immediate quæ fitus finis cuiusq̄ legis. Neq̄ hoc inficiari pōt
 Iacobus, nisi & Ap̄lm, & in Ap̄lo etiā neget Ch̄m, q̄ per eūdē di
 cit: Qui diligit proximū, legē impleuit. Nā nō adulterabis, nō occi
 des, nō furaberis, & si q̄d est aliud mandatū: In hoc uerbo instau
 rat: dilige proximū tuū sicut teipsum. & alibi: Omnis lex in uno ser
 mone implet: Diliges proximū tuū sicut teipsum. Ecce legis con
 summationē & cōplemētū, opa esse, planē tradit Ap̄ls: Quibus
 absit, ut aduerset qd̄ Romanis fuisse scriptū mō cōmemoratū est:
 scilicet: Finis legis Christus ad iustitiā oīm credenti. Coherentis
 quidē hæc amicissime sibi, qd̄ discere prius debuerat Iacobus, q̄ ta
 lium sese prætare cenfore. Perperā igit̄ alter ab altero perimicri
 p̄lit. Q̄ absurde uero deliret existimās aliā esse iustitiā quā opera
 præstat, ab ea quā dat deus, in superioribus euidenter mōstratū est. Ius
 titiā certe opes (quæ deo grata sunt) dat deus, quæ aliud esse neq̄
 nisi ipsam et uirtutū opa, uel fidei, spei, & charitatis collarū à bono
 rū oīm retributore deo augmētū, aut noua charitatis infusio. Ope
 ra itē ipsa iusta, dei dona idcirco dicunt esse, quia dei misericordia
 mouētē & cooperatē illa agit fide illustratus hō. Ignorāter itaq̄ tē
 tat diuidere Iacobus, quæ eodē oīno existūt. Ab eodē in su p̄ erro
 rum fonte scater, qd̄ ad uerba q̄ refellimus adiecit dicens: Legis em̄

titia, quæ ex operibus comparat. Sed hanc si ad dei iustitiam com
 pares, quæ per fidem Christi iustus datur, tenebras luci comparas.
 Si profecto rogaretur Iacobus, ediceret quænam res est legis ius
 titia, quā dicit ex opibus cōparari, eum obmutescere penitus oport
 teret, aut quæ mēte uersat somnia sine sensu effundere. Si itē postu
 let eū quispiā edisserere, qd̄ sibi uelit qd̄ dicit dei esse iustitiā quæ p̄
 fidē Christi iustus dat. Cum pugnare secū palā uideant hæc illius
 uerba, nē pes: Nemo iustus ē, nisi q̄ in se iustitiā habet. Quæ ergo
 iā iustos esse dicit qbus dāda ē illa dei (quā suo arbitrio fabricat) ius
 titiā: nihil profecto hic fingimus, illū iustitiam esse uerbis. Si inquit
 iustitiā quæ cōparat opibus, ad dei iustitiā quæ p̄ fidē Christi iustus da
 tur &c. iustitiā ergo iusto dat. At priusquā detur, unde habet ut ius
 titus sit? dicat precamur q̄ res ē hæc dei iustitiā, & q̄ itē sit res quā p̄
 opa uult cōparari. Hæc omnia, ut diximus, mera sunt deliramenta &
 cōfusio, ab Iacobo & alio q̄cūq̄ inexplicabilis. In superioribus autē
 clare satis putamus de hōmī materia nos disputasse, & attribuisse
 per iustitiā leges, quod cuiuslibet sit iustitiæ debitum.

¶ Moses habet in Leuit. Ego dñs deus uester, custodite leges me
 as atq̄ iudicia, q̄ faciēs hō uiuet in eis, sed aliud ē uiuere in eis, uiue
 re legi, & uiuere deo. Patres em̄, ante q̄ Ch̄sus uenisset, uiuebāt in
 eis, uiuebant legi. At cū Ch̄sus uenit, & cōturbauit tenebris (in qbus uita
 legis uiuebant) abstraxit, incepterunt deo uiuere.

¶ Romanis ad Christi nouā cōuersis legem scribens Apostolus,
 de illis Hebræis qui Moysi legem carnaliter solū intelligāt, Chri
 stum in ipsa promissum recipere nolentes, ita ait: Testimoniū illis
 perhibeo q̄ emulationem quidem dei habent, sed non secundum
 scientiam. Ignorantes enim iustitiam dei, & suam quærentes statu
 ere iustitiā dei non sunt subiecti, & paulopost dicitur. Moyses em̄
 scriptis: Quoniam iustitiam quæ ex lege est qui fecerit homo, ui
 uet in ea. Quæ autem ex fide est iustitia &c. Quorū causa uerbo
 Ap̄lī, Iacobus in cōmētario qd̄ annotauimus hic lris mādatur, ad
 mitti at fortassis poterat, qd̄ ait: Aliud ē uiuere in eis, uiuere legi, &
 uiuere deo: si explicādo q̄pretēdat ultra nō processisset. Qñ uero p̄
 git suā apertē intelligentiā & dices: Patres em̄ ante q̄ uenisset Chri
 stus, uiuebāt in eis, uiuebant legi &c. Oīm semouit q̄ potuisset ex
 æquo nasci) ambiguitatē, apte referēs errore illū, quæ in superio

propō. 61.
 Cap. 12.

Expositio
 X
 Rom. 10.

ribus & cōfutatōe ppositiōis xv. potissimū, iustis sanctōrū & scri-
pturā testimonijs, ac nō futilibus reor me elisisse argumētis. Illic
em̄ & alias nō semel monstratū est, patres sanctos ab iusto Abel
ad Christū usq; sub libertate dei secundū eius uixisse mandata: nō
gēmentes sub lege, aut ex tristitia operātes sicut serui, sed ut filij nō
degeneres, ex amore deo sunt famulati. **Q** si resaltet q̄spiam, de
Baptista Iohanne respodet, illo quippe inter natos mulierum nō
surrexit maior, neq; Petrus, neq; Paulus, neq; aliorū quisquā. In le-
ge tamen per Moysen data uixit, non secundum euangelicam. **S**i
aut Iacobus dicens sanctos uilios patres, hoc est, electos omnes q̄s in
Abrahāe sinu illuc secundū aiām Christū descendēs inuenit, ubi
de inferno fecit paradysum (ceu latroni sancto p̄dixit: Hodie me-
cum eris in paradiso) extūc deo primū incepisse uiuere. Idē ip̄m
uelit & de sanctis Apostolis ac discipulis domini eorumq; success-
foribus intelligendum, uidelicet q̄ deo cōceperunt uiuere primum
cum eorū anima in beatorū sp̄itūū sine sine sceleriter uictura con-
fortium admīssa est, qua est iōe de noīe uidere Iacobus sequi, qua
scilicet desinret nullum quantūlibet sanctū, sed neq; sanctā dei pa-
rentem dici debere uiuere deo: dū in uita adhuc mortali detinet.
Nec aliud esset illi sup hac loquendi forma dicendū: nisi q̄ arbitra-
rium penitus istud esset & hominis citra scripturā, aut sacrorū do-
ctorum autoritatem, inuentum. Neq; em̄ illi ad hunc scopū suffra-
gatur, quod de Christo scrip̄it Apostolus dicens. Q̄d em̄ mortu-
us est, mortuus ē semel. Q̄d aut uiuit, uiuit deo. Tum quia ire infi-
cias nō presumeret Iacobus, quin etiam in carne mortali adhuc ui-
uens ipse Christus, Deo uiueret. Viatorē ergo hominem deo ui-
uere, a uero nō abhorret. Tum q̄ diuinarum testimonio literarū
deo uiuere dicunt omnes, qui in omni sua operatione & uoto dei
quærunt gloriam, eius mādatis omni studio parētes. **Q**uin & oēs
electos ad gloriam, necesse ē ante mortem deo uiuere, quod ita pa-
teat. Principio idem Apostolus Corinthijs secunda loquens epi-
stola: Christus (inquit) pro omnibus mortuus ē, ut & qui uiuant, iam
nō sibi uiuant, sed ei qui p̄ ipsīs mortuus ē, & resurrexit. Hoc unū
Apl̄i uerbum, plane quod asserimus testatur. Porro qui p̄ oibus
mortuū tradit Christū, prae destinatos ab Adam omniū parēte ad
ultimum usq; futurū singulos cōplectitur. Neq; cauillari quis hic

Mat. u.

Y

Lucæ. 23.

18. 2. 1000

Chrysostomus

1. 1. 1000

Z

ualet iuste, dicens B. Paulū hoc solū uiuentibus sub euāgelio, & de
eis scrip̄isse. Siquidē eadē profus ratio militat pro iustis q̄ an̄ Chri-
stū uixerūt, pro eis em̄ æque mortuus est & resurrexit, atq; pro ele-
ctis sub nouo testamēto, illisq; uerissime dici poterat: Christus p̄
uobis moriturus est, & resurget, ut q̄ uiuitis & uita naturā & per
deū grām, futuriq; illius mediatoris fidē: nō uobis, sed illi uiuatis. Il-
li proculdubio q̄s uiuit, quē pro deo colit, quē sup oīa diligit, i quē
se & sua oīa uelut in finē collocat & ordinat. Vnde p̄spicuū eua-
nḡ dī, reprobos dāt̄ taxat sibi uiuere: Deo aut̄ uniuersos celestis reg-
ni ciues, & hæredes qdē dei, co hæredes aut̄ Chri. qd̄ ap̄loꝝ prim-
iceps cōprobat dū ait: P̄t̄ a nostra ip̄e ptulit in corpore suo sup lig-
nū: ut p̄t̄is mortui iustitiæ uiuamus, sed & Paulus euidenter qd̄ di-
cimus protestat: Nemo inq̄t sibi uiuit, & nemo sibi moritur: siue
em̄ uiuimus, dño uiuimus; siue morimur, dño morimur. siue ergo
uiuimus siue morimur, dñi sumus. In hoc em̄ Christus mortuus est
& resurrexit: ut & uiuorū & mortuorū domine. Hæc expēdat Ia-
cobus, & noscat q̄ extranea sunt scripturisq; dissidentanea q̄ scrip̄it,
dicens, q̄ deo nō uixerunt Chrii sanctissimi patres, q̄s in Abrahāe si-
nu uisitans beatificauit, siue q̄ diu adhuc in corpore erant, siue secū-
dū sp̄m̄ in codē Abrahāe sinu, suorū operum gloriosam p̄stolantes
mercedē. Longe dubio procul iustius dici posse uiderent sibi uiue-
re, dū laborū (quos pro dei amore cū innumeris sudoribus in ærū
nosā hac mortalitate sustinuerūt) fructus colligūt, eisq; fruantur i
gloria: q̄ dū in angustijs timore & tremore deo soli seruiebant, &
nō sibi, nisi in ordine ad hm̄ōi speratū præmiū, & hoc quidē ratio-
nis lumini cōformius multo uideret. Verissimū tñ & catholicū eē
nullus fidelū peritorū dubitat: quin & certantes deo & regnantes deo
uixerint, quotq̄t præcesserunt a seculo prædestinati: cū in dei glo-
riam (ut diximus) se & sua ordinarint: se uidelicet & oīa in deo et
propter ipsum diligentes. Planē igitur errat Iacob⁹, putans huius-
modi sc̄i os patriarchas & prophetas, ceterosq; deo charissimos fi-
deles, q̄s elegit & saluauit sibi dextera ei⁹, priusq; dei filius in carne
uenerit: ignorasse dei iustitiā, & suā uoluisse statueret: & ita dei iu-
stitiæ subiectos nō fuisse: solūq; iustitiā q̄ ex lege ē fecisse. Qd̄ si il-
le cōtēdat nō hæc oīa de hm̄ōi iustis patrib⁹ se uelle loq; sed solū q̄
iustitiā ip̄i q̄ ex lege ē tantū fecerunt, & proinde legi eos uixisse di-

1. Petri. 2

Roma. 14

A

s

cit, &c. planus beati Pauli cōtextus in faciē refisit ei, quo (uti ex lit-
tera euidentius cōstat) de eisdē uniuersa hæc loquitur ap[osto]lus ipse, &
quidē oīa quæ p[ri]mū, cōsequuntur istud quod est, iustitiā quæ
ex lege est ipsos patres dūtaxat fecisse. Nam aliud nō est istud, nisi
eo sine per exteriora facta ipsos seruasse mādāta legis, ut tēporalē
quā lex ipsa irrogabat p[ro]uaricātib[us] euaderēt p[en]nā, & assequerent
t[em]p[or]e q[ui] promittebat carnalia bona, q[ui] de eisdē sentire patribus impiū
esse, in superiorib[us] aperte mōstratū est. Nēpe & ex sua s[er]ua[ti]o[n]e hic
luculēter satis inuit: q[ui] de pueris tāti loquat[ur] Iudæis, q[ui] suo adhuc
t[em]p[or]e arroganter pro prioris legis seruitute amulātes, Christū obla-
tū per euāgelicā doctrinā libertatē dedignabant[ur] admittere, unde
ait de h[ui]usmodi reprobis ap[osto]lus: Testimoniū illis perhibeo, q[ui]a zelum q[ui]
dē dei habet: q[ui] scilicet pro lege quā eor[um] patribus per Moysen de-
derat deus, decertabat. Quod & ipse seruenter agebat ap[osto]lus ante
sui cōuersionē. Zelum itaq[ue] dei habet, sed nō (inquit) secundū sciē-
tiam: errabant enī. Vnde & de seipso fatetur q[ui] misericordiā cōse-
cutus est, q[ui]a ignorās fecit in incredulitate sua. Et multitudinē Iudæ-
orū loques Petrus dixit: Nunc fatres scio q[ui]a per ignorantiā fecistis,
& c. Per incredulitatem ergo illi (de quibus loquitur ap[osto]lus) Iudæi
Christū nō tantū recipere oblatū respuebāt: uerū illū offerentē se-
se, & ap[osto]los q[ui] eū annu[n]ciante uenisse pro eorū salute, p[er]sequēbant[ur]
ad mortē. Absit autē illius fuisse p[er]tinaciā sanctos patres: de quibus
idē Chr[istu]s dominus corā ipsis incredulis, zelum dei, sed nō secundū
dum scientiā habētibus (beato Luca referēt) exprobrabat, dicens:
Multi reges & prophete uoluerunt uidere q[ui] uos uidetis, & nō ui-
derunt. & Mathæus uniuersaliter loquēs: Multi (inquit) prophete
& iusti cupierūt uidere q[ui] uidetis, & nō uiderūt: & audire q[ui] au-
ditis, & nō audierūt. De patriarcha uero ipsor[um] Iudæorū Abrahā,
(in q[ui] aduersus ipsius semē Chr[istu]m sup[er]bientes, gloriabant[ur]) illis ipse di-
xit. Abrahā p[ro]p[ter] uester exultauit ut uideret diē meū: uidit & gauisus
est. Nō igitur ij Chr[istu]m asp[er]nabant[ur]: sed eū toto quærebāt aio ei so-
li uiuentes. Est istud, q[ui] scilicet mira cæcitate deuarit Iacobus, autu-
mās iustos q[ui] a[n]i Chr[istu]i mortē & resurrectionem uixerunt, iustitiam
q[ui] ex lege erat solum fecisse, & nō eā quæ ex fide est, ignorātes eam
& propterea q[ui] legi uiuebāt, & in illius operibus uel iustitijs, & nō
deo, q[ui]a zelū nō habebant secundū scientiā: luce clarius apparet de-

1. Timo. 1.

Act. 3.

Lucæ. 10.

Cap. 13.

Iohan. 8.

sanctis pastoribus Iudæis, de q[ui]bus scribit Lucas, q[ui] uiso recēs na-
to d[omi]no, reuerſi sunt glorificātes & laudātes deū in oībus quæ audī-
erant & uiderāt: q[ui] uidentes illū, scilicet paruulū natū, cognouer-
unt de uerbo q[ui] dictū erat eis dē puero. Hoc iudicē & de patre et
matre beati Iohānis Baptiste, Symeone quoq[ue] sene, & Anna san-
cta uidua, similib[us]q[ue] non paucis: qui solum in ueteri lege uiuētes,
nequaquā ad Iacobi sensum illi uiuebant, sed deo.

¶ Nūerus Hebræor[um] q[ui] saluabant, deo cognit[us] est: eorū autē q[ui] p[er]e-
unt nūerus ignot[us], & ipsi ignoti. Illis enī d[omi]n[us] nescio uos unde sitis.

¶ Si hoc Chr[istu]i uerbū, Nescio uos unde sitis: putat Iacobus proprie-
tati, absurdissime errat. Deus enī ipse hoīum multitudinē uarie p[er]
suas significauit s[er]as: q[ui] ut agēdo omnipotēs est, ita & cognoscēdo
omniscis: neq[ue] iustos certū cognoscat q[ui] ipsos. Oīa enī (ut p[er] ap[osto]lum
cōtestatus ē) nuda & apta sunt oculis ei[us]: & nō ē ulla creatura inui-
sibilis in cōspectu eius. Et quæ admodū p[er] Psalmographū dici uo-
luit, q[ui] oculi d[omi]ni sup[er] metuētēs eū, & in eis q[ui] sperat sup[er] misericordiā
eius, ut eruat à morte aīas eor[um], et c. ita neq[ue] occultū tenuit: q[ui] et re-
probos nosceret. Nā de utriq[ue] uno, et q[ui]dē breui sermone denunci-
auit p[er] prophetā dicēs: Oculi d[omi]ni super iustos, et aures eius in pre-
ces eorū, uultus autē d[omi]ni super facientes mala, ut p[er]dat de terra me-
moriā eor[um]. Hinc et Iob de eo scripsit: Ipse nouit decipiētē, et eū q[ui]
decipit. Sūt certe in scripturis innumera ad hoc (q[ui] scilicet deum
nihil s[er]u latere) testimonia: unde sine cōtrouersia colligit, q[ui] nō sit
hæc Chr[istu]i propria locutio ad q[ui]sdā, Nescio uos unde sitis, neq[ue] exi-
stimo Iacobū hoc declinare posse. Nō semel at in p[ro]p[ter]ibus deliquit
p[ro]p[ter] his. Principio cū ad alior[um] eruditionē (uti credim[us]) scripturas diui-
nas explicādī officii usurpauit, hoc i loco uigilāter ap[er]ire eius com-
mētarios lecturis debuit, q[ui] uariē de dei cognitione, s[er]uā sacre (s[er]uā
sancto eor[um] autore uolētē) loquant[ur]. In eo at sacri doctores cōsentit[ur]
unt, q[ui] his et similib[us] enunciādī modis, ut est, nescio uos, idip[s]um signi-
ficatur, q[ui]d uos nō approbo, aut uestra opa, sed iustitia exigētē dam-
nō. Dein oīno uoluntariū q[ui] et fallum est q[ui] illo uerbo, nescio uos
u[er]ū sitis, reiicere d[omi]n[us] solū reprobos intēdat Iudæos, sed generatim
uniuersos impios, respicit siquē ipsa locutio, futuri cōmūnis iudicij
horrēdū decretū. Tunc at dicēs, Ite maledicti in ignē æternum, nō

Cap. 2.

Prop. 62.

Cap. 11.

Cōsuetatio

Lucæ. 15.

Hebræ. 4.

Psal. 32.

Psal. 33.

Cap. 12.

Math. 27.

D runt. In eo deniq; plus uisus est mihi Iacobus offendere: quia dicitur, Numerus eorum quod pereunt deo est ignotus. At qui si hoc non dixisset, reliqua stare sinerem. Verum cum hoc dicendi genus non putem ex scripturis Iacobum habuisse: quod si usquam legitur numerus quod cepit deo esse ignotum: neque ex scriptorum catholicorum usus: Et quia quemadmodum non incogruum est, hominum multitudinem nota esse cuilibet homini (Verbi gratia: Quis intuitus artis cuiuspiam conficiens cooperentes: mox dicit id optime sciens, cordones sunt, aut luti figili, uel aurifabri: & ita de alterius cuiuscumque professionis magistris simul iunctis. At si rogas eum quod eiusmodi diuersorum officiorum artifices dignouit indubie, an horum uel illorum numerum sciat: minime confestim responderebit. Homines igitur illi noti & professionis manus: numerus uero ignotus) Ita lectores de diuina scientia Iacobi sermone abutentes cogitare possent: quod reuera reprobatorum praeter multitudinem etiam deo ignotus esset numerus: Non indignum utique duxi paucis illud attingere, ne hallucinetur quisquam existimans dei notitiam similibile esse, quae omnibus modis est interminata, seu eius substantia. Ille siquidem ut numerat multitudinem stellarum, & omnibus his nomina uocat, ita non modo omnium creaturarum quae stant per se numerum infallibiliter cognoscit notitia, sed & harenarum maris quae quod minutilla, quin (ut probe cum fide philosophantes profitentur) infinitas uere continui partes singulas. Quod igitur apparenter id de cunctis & sentiendum reprobis, quos singulatim in obitu iudicat. In die uero irae uniuersos pro meritorum danabitratione, unde & hac de re per Esaiam praedixit, iniquis ipsis reprobis, Numerabo uos in gladio, & omnes in caede corruetis, pro eo quod uocauit & non respondistis, locutus sum & non audistis. Quomodo enim omnes praedestinationis filios exactissime non numerauit deus, quod eius testatur & dicens, Capilli capitis uestri omnes numerati sunt. Quod uero per Sapientem dicitur, Stultorum infinitus est numerus, & quod consimiliter crebro in scripturis dicitur uidetur, pro earundem scripturarum intentione (uti sacri omnes tradidere scriptores) modo quodam ciuili & communi id uenit accipiendum, aut quod impiorum copia electorum numerum maximo superat excessu, eo quo dixit modo Christus, Multi sunt uocati, tunc pauci uero electi. Aut quod ad nos sit istud referendum, quoniam quot sunt reprobi non esse, humanam excedit facultatem, uel (sicut glossifera unum habet) eos quasi numero indigni sint, infinitos scriptura

Psal. 146

Esaia. 65

Marth. 10

Lucas. 12

Ecdes. 1

Mat. 20. 22.

denunciat, de electis autem per prophetam ait dominus: Dinumerabo eos: & super harenam multiplicabuntur. Blasphemum igitur omnino est dicere, Per euntium Iudaeorum numerus deo esse ignotum, quoniam interpretatione quae de persona reproba eiusdem operibus paulo ante explicata est (ut scilicet dicat deum, malum quatenus est talis, nec ferre: quia eius opera damnata) non recipit ratio numeri. Nulla etenim multitudo in ratione numeri deo displicere potest, nec ullum hoc nomine reprobatur numerus deus. Etiam qualiscumque fuerit mens Iacobi hoc in puncto, locutionis tunc modus quod ait, Numerus Hebraeorum quod saluabatur, deo cognitus est eorum autem qui pereunt numerus ignotus: manifestam spiritali deum blasphemiam: & proinde omnino cohibendus.

¶ Qui de Hebraeis saluabatur: electione, gratia, & uoluntate dei saluabantur: non sua: et si saluari uellent.

¶ Ad hoc quod saluamur: inefficax est nostra uoluntas, nostra electio, nostra opera, Dei autem electio est efficacissima & potentissima.

¶ Quilibet siue de Hebraeis, siue de Gentibus saluari dei electione, hoc est aeterna praedestinatione supposita, & eiusdem domini uoluntate & gratia: nemo non admittit fideliter. Mere siquidem gratis in saluandos eligit deus, quod nos docuit per Malachiam, & post per apostolum. Is enim Romanos super electionis huius disceptans negotio, sed contentiosae conueniens, ac reprehendens. Cum non dum inquit nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali, ut secundum electionem propositum dei manerent: non ex operibus, sed ex uocante dictum est: quia maior seruiet minori. sicut scriptum est: Iacob dilexi: Esau autem odio habui. O magni diuinam praedestinationis breuissimo sermone priorum considerationi obiectum mysterium. Non ex operibus Iacob electus est: non ex operibus odio est habitus, hoc est praesertim Esau. Et ita de Cayn & Abel, Isaac & Ismael, ac cunctis una ex parte ad aeternam praedestinationis felicitatem: & parte ex altera ad gehennam praesertim praesertim semper aeternam. Electio igitur praesertim ac dei uoluntate: saluta est consecutus Iacob. At non aeternae praesertim uiam ipsam salutis absque praesertim obtinuit meritis: minime. Quemadmodum neque Esau nisi per male gestis operibus: perpetua multata poena. Quid ergo: gratis sane electus est deus ad salutem ab aeterno ordinatus: gratis uocatus. Non ex operibus (inquit) sed ex uocante & ceteris, gratis. Ita ut recte ageretur praesertim entus, pulsatus, excitatus. & adiutus fuit: quisquis unquam opus iustum & acceptum deo egit. Et de his praedestinationis, uocationis, ac praesertim

Psal. 138.

Rom. 6. 3.

Rom. 6. 4

Cōstitutio

F

Rom. 9

Mala. 1.

Roma. ij.
Roma. 3

tionis, seu mot^o & adiutorij, ad sobriè, iustè, ac piè operandū, gratijs diuinis & bñficijs: sacra semp loquitur scriptura: ubi cū hoie ad salutē pertinēs & pietatē aliqd gratis dicit egisse deus, cuiusmodi ē expressissimū illud apli hoc in capite: Sic ergo & in hoc te religæ secundū electionē gratiæ dei, saluē factæ sunt, si aut gratiam nō ex operibus: alioquin gratiā nō est gratia, & alibi, iustificati gratijs p grām ipsius, & cōsimilia nō pauca. Nō omnia autē alia quæ à deo suscipit homo: merè gratis cōferūtur, quæadmodū propositiōe 21. (in qua Iacobus asserit, deū nihil posse debere, sed solū dare) & pluribus alijs, per scripturas & sanctorū dicta doctorū planè docuimus. Quæ repetere qd nisi tædiū esset: Proinde iā uidentū qd con-

G tineant ueritatis q̄ prioribus adiecit Iacobus dicēs, q̄ ex Iudæis saluabant, nō sua uolūtate saluabant, etsi saluari uellēt: q̄q̄ ad hoc ut saluemur, inefficax est nra uoluntas &c. Eiusdē sanè istud est farina cū eo qd ppōne, § 9, reprobatū est, & mōstratum id esse hæreticū ac moribus nocentissimū, uidelicet q̄ posse saluari, nō est in hominis uolūtate, potestate, aut operib^o. Eo certe mō q̄ ad ppriā pmerendū felicitatem hō adultus cōcurrit p suā bonā uoluntatē: eiusdemq̄ opera iusta, efficacissima suæ causa est salutis. Nec huic obstat, q̄ absq̄ deo primarie & præcipue mouēte & agēte, iustaq̄ opera misericorditer acceptante: nihil salutiferū efficere potest hominis uoluntas aut potestas. Alioquin nulla creatura, cuiusuis effectus efficax causa recte dici posset: cū singulari sub deo causarū uis effectiua, primā, id est deum ipsū, necessario ut agat requirit nō minus tñ hoc ipso efficacis dicunt cāæ. Quin & ualentiore titulo hō adultus (pro paruulis utiq̄, q̄ s. solum, ppter alterius, id est parētis primī noxā, hereditatē pdiderint: alter scilicet Chrs, opera salutis fecit) qui per pœnitentiā & iustitiæ officia, perditā Chri merito acceptā in baptisimi lauacro innocentia recuperat: salutis suæ causa efficax, efficacior, & efficacissima in suo genere dici debet.

H Nepe usu crebrius cōigit, ut in cæteris effectibus omniū secundarū uim Chrs suppleret adiuuariū causarū, ut exēpli gratia in cōuersiōe aquæ in uinū, ad sanctæ suæ genitricis postulationē, in Cana Galilææ: in duplici panū multiplicatiōe: similibusq̄ plurimis. Nō poterit aut q̄ docere, dñm uniuersā hōim adultorū salutē dedisse ali quādo, nisi iustorū illius operū medio. Nō sanè est hallucinatus q̄

Iohan. 2.
Marci. 8
& Lucæ. 9

dixit: quia q̄ fecit te, sine te: nō saluabit te sine te. Prædestinat (uti diximus) gratis de^o: uocat, excitat, puenit, & uelut suprema causa cooperatur: præmiū tñ gratis haud reddit, qd luce clarius in apostoli Pauli deprehēditur cōuersione: Si quidē multis detentū p̄ctis actū (q̄ puerie agentē: deus ineffabili sua bonitate uocat, pulsat, prouocat: nō tantū fortassis tñ q̄ tū circa Pharaonē actū est Moysē ministro, egit, at nunqd peccatorū ueniā obtinuit uocatus, ita pulsatus & ad salutē prouocatus aplus: Minimè qdē: mox em̄ omni deposito (q̄ zelo nō secundū scientiā tumebat) supilio: audit uocantē, monētū obtēperat: Dñe, ait, qd me uis facere: Liberū profectō suerat illi (quæadmodū & ipsi Pharaoni, Antiocho, uel Herodi) ad dei flagellū in cordis ire durtiā. Et q̄ felicitet uocatōis ministerio usus est: sic diuinā tribuendū est græ ac misericordia, ut tñ liberi arbitriū nō p̄iudicet efficaciz. Quod aut nōnunq̄ in scripturis etiā ip̄m honorū operū p̄miū seu merces laborū, eiuſdē dñi græ deputatur: sicut in hac ad Roma. ep̄la dñi: Stipēdia p̄cti mors: grā autē est uita æterna, hoc (ut supius nos dixisse putam^o) proinde fit: q̄ salutis ipsius primordia (q̄ hic iā sæpius expressim^o) ex ea repetere possit dictio: id ē electio, uocatio, p̄uentio, & ad bonū cooperatio: ex mera dei grā, oibus seclusis hoim meritis, cui libet obueniūt. Neq̄ per eiuſmodi sermonē p̄redit aplus, uita ipsam felicitatis pillas dei gratijs hoim factis opibus nō esse debita, illisq̄ nō reddi, sed pure gratijs dari. Alioquin sibi (qd absit) nō cōueniret: q̄ scripsit, Bonū certamen certauit &c. Sequitur: De reliquo reposita ē mihi corona uitæ: quā reddet mihi in illa die iustus iudex. & qdē rectissime, legitur etiā p dei Sapiētū dictū, Reddet deus mercedē laborū sc̄tōrū suorū, &c. Quā aut in superiorib^o negotiū istud ml̄tis sumus, p̄fecti: hic sermonē succingimus, pro cōſtātī habētes, planè hæreticū esse, & fidelīū moribus maximo opere incōmodū, dicere, hominē nihil sua uoluntate, electione, aut operib^o ad salutē proficere

¶ Pugnati quidpiā debitum dici & grām, ut donum & nō donum gratia em̄ donum, debitum aut nō donum.

¶ Qui grām confitetur, deum honorat & deum attendit, q̄ debitum quærit seipsum honorari uult atq̄ attendit, & dicit infinitam lucem tenebrarum esse debitum.

¶ Non ex operibus salutē attingere possumus, sed dei electiōe &

Actū. 9.

I

Roma. 6

2. Timoi. 4

Sapient. 10.

¶ Prop. 65.

¶ Prop. 66

¶ Prop. 67

Cōfutatō
K

gra illā attingim⁹: & q̄ illā ex operib⁹ quærunt, cęci manent.
¶ Nō parū putat Iacob⁹ obsequiū (quaten⁹ datur ex ipsius concipi
uerbis) deo sese p̄stare: dū neruis oibus ac ingenijs satagēs toti stu-
det orbi p̄suadere, ut certo quisq; credat uitā æternā felicitatē ele-
ctis a p̄h̄simo dño mere gratis dari: opa quātūlibet pia nihil celestis
p̄mereri gloriā posse. In q̄ forsā excusati oīs palliū pro illo. q̄s
potuisset p̄tendere: nisi Ch̄s ipse suos p̄monēs fideles luculenter
docuisset, nullaten⁹ a crimine uacuos eē quicunq; putāt sese iuste
operi, & diuini zeli honoris ut agāt moueri. Qñ aut̄ hoc etiā futu-
rū de seruatorū fidelissimorū imp̄h̄simis ac blasphemis p̄secu-
torib⁹ denunciāuit pro cautela Ch̄s dicens. Iohāne ap̄lo referēte.

Iohan. 16

Roma. 10.

1. Timo. 1.

Venit hora ut oīs q̄ interfici uos, arbitret̄ obsequiū se p̄stare deo,
nō est unde iustitiā ualeat Iacobus p̄tendere, q̄ zelū quidē dei ius-
tū habuerit tantopere satagens, ut nō tñ in deū primā causam tan-
q̄ in ultimū finē oīa referamus, uerū quoq; sic proxime oīa illi ascri-
benda cōtendit esse, ut nulli creaturāz quicq; deberi possit p̄m̄ij
aut honoris: illo planē delusus apli uerbo: Regi seculorū immorta-
li & inuisibili soli deo honor & gl̄ia. Porro zelus iste nō ē secundū
scientiā: cū hec assertio, nulli creaturāz honor & gl̄ia debet, manife-
ste scripturis aduerset̄, uti pp̄one decima clarissimē mōstratum est.
Neq; hoc cōtrariū scripturis solū: sed & omni naturalis legis re-
s̄titudini, & oīm politiarum destrūctiū, unde & Aug⁹. Nō re-
cte, (inquit) uiuere p̄nciosum est: recte aut̄, & nolle laudari: qd̄ ali-
ud est q̄ inimicū esse rebus humanis: Si ergo inter quos uiuis te res-
cte uiuentē nō laudauerint, illi in errore sunt: si aut̄ laudauerint, tu
in periculo: nisi tam simplex cor habueris & mundū, ut ea quæ re-
cte facis nō, p̄pter laudes hoīm facias: magisq; illis recte laudanti-
bus gratuleris, q̄bus id qd̄ bonū est placet, q̄ tibi, nisi quia recte uti
uis etiā si nemo laudaret. Hæc Augustinus: p̄ quā cū sint cuiuslibet
prudenti certissima: planē refutatur superstitiosa Iacobi sententia.
Falsum quoq; esse, ac in fide erroneū, iam sæpius est euidenter mō-
stratū, quod hic resumit dicens: Pugnāt quidpiā debitū dici & gra-
tiā. A plus em̄ æternā quam in cœlo possident beati gloriā: gra-
tiā nuncupat, dum (uti paulo ante etiā repetiimus) Romanis ait

Lib. 2. ser. dñi
in mōte parte
ope. 5

L

Roma. 6

Gratiā aut̄ dei, uita æterna. Præmium uero & mercedē operibus
debitā, eandē regni gloriā, Timotheo loquens his uocitat uerbis,

Bonū certamen certauit, &c. Sequitur: Reposita est mihi corona
iustitiæ, quā reddet mihi in illa die iustus iudex. Quid hic dicere Iaco-
bus queat, nō uideo. Deus per ap̄lm loquitur, dū ait pro certami-
ne, hoc est pro uirtutū oīm p̄ opera exercitiū, reposita sibi eē corō-
nā iustitiæ. Quid aut̄ iustitiā poscat rō, q̄ ut unicuiq; qd̄ suū est re-
pendat: dicat si ualeat Iacobus. Et qm̄ nihil oīm habere p̄t his obtē-
dendū: cū adhiæt ipse diuus ap̄lus ipsam pro egregie p̄ eum gestis
operibus coronā iustitiæ sibi reddendā in die totius mundi expedi-
endāz rationū a iusto iudice Ch̄sto, cui ut homini dato est om̄-
ne iudiciū: fateat nobiscū necesse est (nisi legibus derogat iustitiæ,
qd̄ nullatenus nisi in iustissime potest) coronā iustitiæ, id est uitam
æternā, ex dei tamē promissio, & per eius legē debitū esse. Est siquē
dē ex terminis notissimū: q̄a cuiuslibet fideliter operanti merces de-
betur: uita aut̄ ipsam æternā op̄ez esse mercedē, nullus nisi planē
hæreticus inficiari potest, cū per Sapientē dixerit deus: Iusti aut̄ in
p̄petuum uiuent: & apud dñm est merces eorū, & hoc designans
in parabola Ch̄s: Voca (inquit) operas, & redde illis merces
dē. Gratia certe pura reddi nō dicitur, sed cōferri. Planē igitur hal-
lucinatus est Iacobus uolens nihil idē dici posse debitū & gratiā
hoc em̄ assertū, qm̄ euidentissime per scripturas reprobat, planē
hæreticū est, nedum omni philosophiæ dissentaneū: quæ admit-
tit rem eandē causam esse & esse cōtra: non secundum idē. Lique-
t em̄ in uniuerso nulli secundarum obesse causāz: q̄ primā sit esse
ctus. Et certe cōsideratione pari prius docuimus, ipsam beatorū ui-
tam æternā alio & alio intuitu debitū esse ac uerē dici, & gratiā.
Per apostolū rursus iam citata uerba cōstat q̄ impie dicat Iacob⁹:
Qui debitū quærīt, seipm̄ honorari uult atq; attendit, si tantum dix-
isset, qui grām confitetur deum honorat, cū eo incederemus: ad-
iungens uero, & dicens: Qui debitū quærīt &c. per deuiā solitariē
diuagantē abijt ut sequamur, cū dicens apostolus. Reposita est mi-
hi corona iustitiæ pro certamine, quā mihi reddet in illa die iustus
iudex: quid nisi debitū quærīt p̄h̄sime tamen: q̄ eo ipso ueracem
deū suis in promissis testat. Promissit sane pure gratis eligendo (uti
proxime diximus) uocando, monēdo, & cooperādo, q̄ tñ cū om̄-
nibus iustis libez unicuiq; relinquit de us, se uocantē audire, obtē-
perare monētī, ac operari cum parato cooperari: sicut per Sapientē

z. Timo. 4.

Iohā. 9.

Sapient. 9

Matth. 20

M

z. Timo. 4

Eccl. 1. s. rem significauit dicens: Deus hoīem reliquit in manu cōsiliū sui, ad
 iecit mandata & p̄cepta sua. Si uolueris mādata cōseruare: cōserua
 bunt te, appositū tibi aquā & ignē ad qd uolueris porrigere manum
 tuam. Et quasi dñs homini rationem hōi reddens, ut certo credat
 ab eius uoluntatis arbitrio suā & non solum ex deo pendere salutē
 secutus adiungit dicens. Ante hoīem uita & mors, bonū & malū:
 P̄sal. 138. quod placuerit ei dabitur. & propheta: Anima (inquit) mea in ma
 nibus meis semp. Hinc ipse Chrūs eiusmodi uoluntatis humanæ
 insinuans arbitriū, hoc est q̄ in cuiusq; manib; sit eius anima, & ita
 q̄ efficaciter ab hoīs uoluntate illius pendeat salus, cōtra Iacobi do
 gmata: hoies nos exhortans, ut qd nostra in potestate reliquit deus
 agamus: Aut facite inquit arborē bonā & fructū eius bonū: aut fa
 cite arborē malā & fructū eius malū. Arbor quā Chrīstus dat in
 telligere, in hoīs esse arbitrio: agendor; intentio est. Terra in q̄ hu
 iusmodi arbor plantat, hominis uoluntas, fructus uero: iustitiæ o
 pera. His nimirū uerbis manifeste docuit Chrūs: liberū prorūs ho
 mini esse recte agere si libet, & perperā. Quod tamē primo ait: Fa
 cite arborē bonā, &c. p̄ceptū ē. Quod uero sequitur: aut facite
 arborē malā: minime, sed libertatem ipsam innuit cū dei permissio
 ne, quasi diceret dñs: Aut primū me iubente in bonū uelstrū facite
 aut alioquin (licet id prohibeā) peruerso moti sine mala opera faci
 etis, quod (uti primū) in uestra uoluntate collocatum, pro uictoria
 & sequente corona esse uolui. Et in hac hūanæ uolūtatis libertate
 consistit æterni ratio p̄mij: ut & supplicij p̄petui. In his igitur nō re
 cte nos docuit Iacobus: qd aut subnequit dicens: Qui debitu quæ
 rit: infinitā lucē, tenebrarū dicit esse debitū: q̄ insipienter concepit,
 q̄s non uideat: nomine siquidē tenebrarū: creaturarū omnīū digna
 tur merita. Animæ igitur Christi, sanctæ matris eius, Iohānis Ba
 ptistæ, Patriarcharū, Prophetarū, Apostolorū, ac oīm ceterorum
 sanctorum opera: tenebræ Iacobi decreto fuerunt, qd & putasse
 stultissimū ac blasphemū est, & scripsisse uehementissime offensa
 uum pietatis: & q̄ eiusmodi forma loquēdi diuini eloquijs planē
 sit aduersa, hæreticū. Porro Chrūs ipse dñs iusta feruorū suorū o
 pera nō tenebræ, sed lucē appellat dicens: Sic luceat lux uestra cor
 rā hominibus. & quasi quæretī cuiuspiā quæ nā lux foret de qua lo
 querē, respondeat: pietatis opera lucē esse testat dicens: Ut uideant

Math. 5

Ibidem.

opera uestra bona, & glorificent patrē uestrū q̄ est in cœlis. & rur
 sum ad aplos & eorū successores: Vos estis (inquit) lux mūdi. Ne
 mo accendit lucernā, & ponit eā sub modio: sed sup candelabrū,
 ut luceat oib; qui in domo sunt. Frustra certe hic iudicemus san
 ctōrū sentētiās referēdo: quibus uno spū, p̄ lucernā tradunt Chm
 prælatū designasse: ip̄sumq; p̄ sancta lucere opera. Nō sunt igitur
 illa (iudice dño) tenebræ, sed lumen, unde & de Iohanne Baptista
 idē dñs dixit. Ip̄se em̄ erat lucerna ardens & lucens. Ardēs (aiunt
 sancti) intus igne quē uenit Chrūs mittere in terrā: & lucens exte
 rius per opera ad aliq; directionē, ut nō tenebræ uitiorū sequerē
 tur, sed uirtutum lucēs: id est exteriora opera ad illustrationē. Nulla
 ratione igitur admittendū est q̄ hoīm iustorum merita in docēri
 na pietatis tenebræ dicantur: cum Philippensibus scribens aplos, p̄
 pter certa eorum opera confiteatur illos in medio nationis prauæ
 & peruersæ lucere, sicut luminaria in mundo. Quibus autē medijs
 lucent hoies p̄ij, nisi iustitiæ operibus: nō datur, quod uno tradidit
 uerbo aplos, Romanis suadere cupiens uitiofa relinquere opera,
 & amplecti honesta, dū ait inter alia, sese una cum illis exhortans,
 & Abijctamus ergo opera tenebrarū: & induamur arma lucis. Rur
 sus, quid nisi iustitiæ opera designat dominus: dū in Luca ait: Sint
 lumbi uestri p̄cincti: & lucernæ ardētes in manibus uestris. & ali
 bi: Nemo (inquit) accendit lucernā, & in abscondito ponit, neque
 sub modio, sed super candelabrū, ut qui ingrediunt, lumen uideāt.
 & exponens quid per lucernā uelit intelligi, atq; lumen per meta
 phoram, Lucerna (inquit) corporis tui est oculus tuus. Si oculis
 tuis fuerit simplex, totū corpus tuū lucidū erit. Non est quidē an
 xie hic agendum, ut cōmentariorum multitudinem citemus, quibus
 sancti docent p̄ lucernas ardentes in manibus, & p̄ lumen quod ui
 deant ingrediētes, exteriora uirtutum opa significari. Cū omnes
 in sententiā beati Gregorij conueniant, qui ait, Lucernas quip
 pe in manibus tenemus, cum p̄ bona opera proximis nostris lucis
 exempla monstramus, de quibus perfectō opibus dñs dicit, Luce
 at lux uestra corā hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glo
 rificent patrē uestrum qui est in cœlis. Quando itaq; sunt hæc i
 si
 de manifesta, quis nō stupeat demōnis inuolucro Iacobū illudum
 eo usq; fuisse, ut ea in hoīm merita ferretur inimicitia, qua illa quā

Iohan. 8.

Lucæ. 12

Philip. 2

Roma. 13

Lucæ. 12

Lucæ. 11.

Homi. 13.

Math. 5

libet sancta foret, aut psona cuiusuis, facinorū nomine & flagitijs uocitare nō duxerit indignū; cū hære siarcha Luthero secundū uerba cōsentiens, q̄ dixit. Iustus in omni bono ope peccat. Quod omne opus bonū optime factū; peccatū est. Idē q̄pe sibi uolūt in fidelium operū negotio nomina hæc, opa tenebrarū, tenebræ, peccata crimina, facinora, flagitia. Optima igitur quæq̄ hoim facta tenebras uocās Iacobus scdm̄ scripturas loquēdi formā usumq̄ sc̄dō; rō; illa cū Luthero planē dicit esse peccata, q̄d in doctrina pietatis error est, & quidē absurdissimus. Quæ autē deinceps asserit dicens, nos ex operibus nequāq̄ attingere salutē, & c. ex superiorib⁹ ut in teremptū relinquimus. Quod uero pro calce scripsit, uidelicet cæcos eē q̄ salutē ex operibus q̄runt: nō serēda temeritas est, & in sanctos oēs cōtumeliosa, quin & deo; qui per scripturas felicitatē sese operibus reddere proficitur, & unicuiq̄ iuxta opa sua iniuria omnino est, & hæc oia q̄rum sat est ex prioribus constant.

Prop. 68.

¶ Si oēs Hebræi fuissent à deo electi, & missi per totū orbē salutis gentiū cā; multo citius & cōmodius facta fuisset hoim salus, adiuuissent eim̄ tantā tamq̄ admirabilem salutem omnes.

Cōfutatō

¶ Agedum iuuentus est homo Iacobus Faber, cuius expressum hic cōsiliū si deus sequi uoluisse: citius (uti uult) multo & cōmodius hoim procurasset oim salutē. A postolo autē Paulo nullū occurrisse eiusmodi uirū, ip̄e protestatur dū Romanis ait. Quis cognouit sensum dñi, aut quis cōsiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi & retribuē ei? Quid istuc esse potest? Iacobus hois opera q̄tūis sancta tenebras nō esse dicebat; & ut hō agens, deum extrema hic & inaudita blasphemiam imprudētiam uel inuidiam insinulat. Improuidus siquidē est, aut aliē inuidens felicitatū quisq̄s nullo labore media conuenientia cuiusuis magni & p̄cellentis cōsequēdi boni ad manū habet: si eis nō utens, ad alia gratis minus efficacia cōuertit se. Et hoc quidē uerissimū esse nullus recti iudicij inficiabitur.

¶ In itaq̄ in dei manu plenissime collocatū erat, Hebræos uniuersos in beatificandō; partē decernere, seu ad salutē eligere, & singulos mittere ut aplos & discipulos pro gentium procuranda salute, & minime hoc egit, si plens assertio Iacobi staret qua ait, Si oēs Hebræi à deo electi et missi per totū orbē fuissent salutis gentium causa multo citius ac cōmodi⁹ facta fuisset hominū salus, Quid hæc spi

rant uerba Iacobini si aut imprudentiā in deo esse, aut inuidiā: qd̄ Rpiæ certe aures ferre nō possunt. Asserti autē huius assignans causam, audiamus qd̄ subiungat. Adiuuissent inquit tantā tamq̄ admirabile salutē oēs. Si uerum loquitur Iacobus: sed de dño deo nostro sentiendum nobis relinquitur, nisi qd̄ dicimus: uidelicet q̄ aut non satis prouide gentium salutē procurauit, quia nō ut poterat expedit: aut eaz̄ p̄p̄tiori inuidit felicitati. At de infallibili dei p̄uidētia, infinita bonitate, ac inobliquabili rectitudine ita loq̄: horrenda profecto blasphemiam est & intolerabilis p̄sumptio. Quis p̄ cor scriptor; ita docere aliquando ausus est, ut diceret: Si sic uel sic egisset deus, bonū hoc uel illud citius & cōmodius mūdo euenisset? O sacrilega & in deū imp̄missima cogitatio: Cū hoc de negotio, scilicet electione, uocationis mō, & cur hi proficiēt, illi non, & sibus disserēs Paulus (q̄ cœlestiū cōficius archana audiuit, q̄ ei loq̄ nō licebat) nō ualuit causas diuersitatis inuenire: Et qd̄ nō capiebat minime definire p̄sumpsit: sed in admirationē cōuersus exclamās. O altitudo, inqt, diuitiarū sapiētiae & sciētiae dei, q̄ incōprehēnsibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uitæ eius. Cū itaq̄ sapiētiae & sciētiae dei sint uitæ, id est agēdi causæ & modi, seu rōnes procedendi, inuestigabiles, unde sibi reponere ualuit Iacobus qd̄ mūdo hic annūciat: & ip̄e q̄ humanæ salutis oēm in solū deū refert efficaciam ita ut neq̄ in hois (eo doctore) locatū sit uolūtate, potestate, aut opibus, saluari possit: q̄o hic dicit. Adiuuissent oēs tantā tamq̄ admirabile salutē: Si hois sal⁹ cuiuspiā, i eius nō sit uolūtate, p̄tate uel opibus: nō p̄t alteri⁹ salutē in sua uolūtate aut p̄tate habere. Plus enim multo liberatis q̄sq̄ sup propria salute habet: q̄ sup aliena. Proinde de Iacobo dicit & meritissimē qd̄ potest: q̄ hic altiora se quærit: nō intelligens neq̄ quid loquat, neq̄ de quibus affirmat.

Roma. ii.

i. Timo. ii.

¶ Siqui nō p̄destinant ad uitā: culpa eoz̄ est. Cōuertat em̄ se & p̄destinant: non quia uolunt, sed quia deus uult.

Prop. 69

¶ Semp deus p̄destinat, etiā qn̄ nō p̄destinati dicunt. Nā in deo p̄destinare & nō p̄destinare sic coincidunt: ut uelle & nolle

Prop. 70

¶ Forsitan nō oēs ad uitā deū p̄destinare, tam à natura dei alienū: q̄ eū aliqd̄ ignorare. Qui q̄ etiā ignorare dī: nouit. Malū em̄ dicitur ignorare deus: & bonū nosse, & ut in Amos & malū & peccatū nouit. Cognouit, inquit, multa scelera uestra, & fortia peccata ue-

Prop. 71

Cap. 5

Prop. 72
 Roma. ij. **¶** Paulus de reprobis, & qui nunq̄ inferent, dicit. Si non permanserint in incredulitate, inferunt, & de predestinatis: Si permanserint, inquit: alioquin & tu excideris.

Cōsultatio
 S. unū fuerit) post primos ecclīe sacros doctores, Augustinū libris de predestinatioe & grā. itē de predestinatioe sanctorū alijsq̄ pluribus ac alios: scholastici doctores puigili studio ad intelligētia deducere conati sunt, & ad certas illud cōcernētia regulas resolvere, & p̄ riores explicādi modos, q̄ utinā attentius p̄legisset Iacobus, & p̄ be fuisset edoctus: priusq̄ eiusmodi archanoꝝ mun⁹ subiūisset doctoris: Paucis autē aperiam⁹ oportet: q̄ nō intelligat causā hanc. In primis nō est error leuis q̄ scribit dicēs: Sig nō p̄destinant ad uitā: culpa eorū est, sed hæretis manifesta: q̄ & euidentē cōtrariū sit ratiōi, & apli decreto aduersum, q̄ palā ait: Cū nō dū nati essent, aut aliqd boni egissent aut mal⁹ ut scdm electionē propōitū dei mane

Roma. p̄ ret: nō ex opibus, sed ex uocāte dictū est, Quia maior seruiet minoris: sicut scriptū est, Iacob dilexi, Esau autē odio habui. Quid his posset cōtra Iacobi asertū efficacius proponi? Nulla sanē in quīs hoīe culpa p̄sonalis est unq̄, nisi propter eius opus iniustū, ob actus em̄ dūtata seu opa, culpa hō aut laudat. Ap̄s autē testat, q̄ priusq̄ aliqd egisset mali, Esau odio habitus ē: hoc ē, ab æterno dñs illū in reprobos deputauit nūq̄. Et qd nullo euitari p̄t diuerticulo: nō ex opibus inq̄, sed ex uocāte, hoc ē sola dei uolūate, Esau p̄scitus ē, & Iacob p̄destinat⁹. Et si Iacob⁹ p̄cōtes: cur ita? silētū ei imposuit, & dixit. Hoc noli interrogare nisi uis errare. Quæ si acceptare non placet, aplm respōdentē nō dedigne audire: q̄ ueluti sibi p̄s idē obiecitset, Quid ergo (inq̄) dicem⁹? Nunq̄ inq̄tas apud deū? & negociū resolūēs ait. abfit. Moyis em̄ dixit: Miserebor cui miserus sum, &c. In superioribus autē dictū est electionē, id ē diuinā ordinationē horū ad futurā gloriā, & nō electionē, hoc ē deputatiōe, seu p̄uisionē reprobos ad æternā miserā, nequa q̄ opa respicere: s̄ diuinū consiliū ac maiestātē, Cuius scrutator temerarius opprimeſ a gloria. Iccirco autē (uti etiam dictum est) apud deum luce clarior apparet iniquitatem non esse, quia neq̄ Esau, neq̄ cui libet deus

Mal. i.
T **¶** re: nō ex opibus, sed ex uocāte dictū est, Quia maior seruiet minoris: sicut scriptū est, Iacob dilexi, Esau autē odio habui. Quid his posset cōtra Iacobi asertū efficacius proponi? Nulla sanē in quīs hoīe culpa p̄sonalis est unq̄, nisi propter eius opus iniustū, ob actus em̄ dūtata seu opa, culpa hō aut laudat. Ap̄s autē testat, q̄ priusq̄ aliqd egisset mali, Esau odio habitus ē: hoc ē, ab æterno dñs illū in reprobos deputauit nūq̄. Et qd nullo euitari p̄t diuerticulo: nō ex opibus inq̄, sed ex uocāte, hoc ē sola dei uolūate, Esau p̄scitus ē, & Iacob p̄destinat⁹. Et si Iacob⁹ p̄cōtes: cur ita? silētū ei imposuit, & dixit. Hoc noli interrogare nisi uis errare. Quæ si acceptare non placet, aplm respōdentē nō dedigne audire: q̄ ueluti sibi p̄s idē obiecitset, Quid ergo (inq̄) dicem⁹? Nunq̄ inq̄tas apud deū? & negociū resolūēs ait. abfit. Moyis em̄ dixit: Miserebor cui miserus sum, &c. In superioribus autē dictū est electionē, id ē diuinā ordinationē horū ad futurā gloriā, & nō electionē, hoc ē deputatiōe, seu p̄uisionē reprobos ad æternā miserā, nequa q̄ opa respicere: s̄ diuinū consiliū ac maiestātē, Cuius scrutator temerarius opprimeſ a gloria. Iccirco autē (uti etiam dictum est) apud deum luce clarior apparet iniquitatem non esse, quia neq̄ Esau, neq̄ cui libet deus

Roma. p̄
 Exodi. 22. **¶** us p̄nam irrogare potest, nisi propter p̄uerſe acta. Et hic rei istū

Prover. 27
V us p̄nam irrogare potest, nisi propter p̄uerſe acta. Et hic rei istū

us iacet nodus, quē debuit Iacobus expendere. Gratis p̄destinat deus, sine iniquitate uas iræ ad contumeliam in uniuersū domo ordinat. Nullum tamen punit aut affligit in gehenna, nisi quantū p̄pria cōmeruerint peccata. Quis igitur citra merita saluandos p̄destinauit: salutē tamē ipsam non nisi opibus iusti: ita reddidit. sic q̄ reprobos citra omnē eorū culpā ordinat ad p̄nā: quā nihilo secus solis infert pro criminibus. In eo p̄terea nō recte docet Iacobus q̄ quasi in fide nō esset cōp̄ertū, multo plures non esse ad uitā p̄destinatos, q̄ esse: imō uelut dubium foret, sint ne aliqui ad æternā deputati p̄nam, hac uerborum utitur forma: Si qui non p̄destinantur ad uitam, culpa eorū est. Particula em̄ si, conditionalis ē, quæ (ut dicitur) nihil ponit, si dixisset, qui non p̄destinantur, &c. rem certissimā suo enuncianđi tenore in dubiū non reuocaret. Qd uero addit, Conuertant em̄ se & p̄destinant, non q̄a uolunt, sed q̄a deus uult. ex rei huius mera prodit ignoratiā. Porro iā plane ex apli doctrina patuit, p̄destinasse ab æterno nō ex misericordia, q̄s uoluit, neq̄ istud ullo modorū ab hoīs p̄det uolūate, sed tantū ut recte agat. At non stat quilibet ad deū conuerti, & post cōuersionē nō auerti, quin fuerit sine initio p̄destinatus. Mirū autē est Iacobū duo hæc simul iungere, hoies p̄destinant nō q̄a uolūt, & cōuertāt se & p̄destinant, pugnāt em̄ hæc secū planē. Nimirū si in hoīs uolūate non ē, ut se ad deū conuertere possit, frustra (ceu prius ē dictū) monet Iacobus dicens cōuertāt se. Et qm̄ istud idē ut faciat homo, deus hortatur dicens: Cōuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, in hominis p̄tate esse ut se conuertat, oino fatēdū ē. Hominis igitur ad deum conuersio: in eius ē uolūate. Quando ergo Iacobus hic ait, Conuertant se & p̄destinant, fit ligdo ut homo quia uult p̄destinet. & hæc ad hominē dicta. Stat nanq̄ qd p̄missum ē, p̄destinatiōe uidelicet hūana haud respicere merita, q̄ si sint illius cā: Neq̄ nō p̄destinatiōe. i. p̄sciētiā seu ad gehēnā ordinationē, ob culpā à deo minime fieri, q̄ oia ex apli uerbis paulo ante citatis, eliciuntur à theologis. Nunc dispiciendam quidnā uelit Iacob⁹ ingens, Semp deus p̄destinat, etiam qm̄ non p̄destinati dicuntur. Age cū p̄destinatio (ut ē iam declaratū) omnibus modis æterna ē, & minime tēporanea, hoc asertum Iacob⁹ nō potest ad tempus referri unde nec tēpus ipse respicere uidet.

Roma. p̄

X

Ezech. 18.

Quod ergo ait, semp deus prædestinat, etiã qñ non prædestinati dñi
 cunt, per de e atq; diceret. Homines q prædestinati nõ dicunt: etiã
 deus prædestinat, qui quidẽ sensus quẽ re uera Iacobũ prætere,
 ex sequentibus certũ euadet & in fide erroneus est. & apertã clau
 dit pugnãtiã. qd ex terminis liquet. Quid precor est, deus etiã præ
 destinat eos qui nõ dicunt prædestinati: nisi, nõ prædestinatos de
 us prædestinat: qd palã sese interimit. Sed audiamus qd securũ ad
 Y Forstan, inquit nõ oēs ad uitã deũ prædestinare, tam à natura
 dei alienũ (est scilicet) q̃ eũ aliquid ignorare. En plane propriũ ape
 rit sensum Iacobus. Vult em̃ oēs & singulos à deo esse prædestina
 tos, qd adhuc amplius exprimit dicẽs. Deus q̃ nõ prædestinata di
 cunt prædestinat. Quis nouã hãc feret Iacobi Fabri theologiam?
 ociosum sanẽ magis reputo hic nullis agere q̃ fructuosum. fat fue
 rit si sp̃icue uno monitref uerbo, nulla esse quã hoĩõ oim̃ statuit il
 le radicẽ, ea siquidẽ euulsa arefcet radicibus q̃ inde p̃ Iacobi ramos
 se dilatãt p̃destinationis arbor. Succidẽda igitur radix hæc est: q̃. f.
 oēs deus prædestinat: q̃a (inqt Iacobus) eius naturã alienũ est ita ali
 quẽ nõ p̃destinare, sicut ignorare quicq̃. Hãc profectõ radicẽ suc
 cidere, aut (ut melius loq̃mur) succisã docere: nõ est oposum. Fi
 de em̃ certũ habemus, q̃ nõ oēs deus prædestinat hoĩes, eo dicẽte,
 Mat. 20, & 22 q̃a multi sunt uocati, pauci uero electi. Qui igit̃ ex uocatis nõ sunt
 electi, p̃destinati nullatenõ dici aut esse p̃nt, sed reprobati. Aut h̃
 Z ad electõs seu p̃destinatos collati nõ eũ: loq̃e plures ex Chri, p̃
 phetia esse cõprobat. Quid ergo suis hic somnijs nos uoluit doce
 re Iacobus, ipse uiderit: Qui de natura dei decernens p̃sumpsit di
 cere, alienũ ab ea esse nõ oēs p̃destinasse hoĩes: qñ deo nõ liceret
 qd uult facere. Sed & mirabile est q̃ Iacobus, qui sese ap̃licõs scrib
 ptorũ expositorẽ præstitit, p̃destinationis causã nõ potuit i ip
 sius Pauli uerbis uidere: cũ ipse hãc planẽ reiecerit impietãtẽ, & q̃
 de aperta ratiocinatione. Cauillo em̃ nõ uolentiũ sese humiliare in
 obsequiũ fidei ad intelligendũ huiuscẽ mysteriũ p̃scientiã dei,
 proposito: q̃ aiebãt, quid adhuc queritur: uoluntati em̃ dei quis resis
 Roma, 9 titit: quasi dicerent: Si nõ oēs deus ad uitã p̃destinat: qui pereunt,
 in nullo criminari debent, cũ de uoluntate declinare nequeãt. In
 iquũ ergo uidetur: si p̃ccenam luant quos non p̃destinat uisus
 Eiusmodi sacrilegã reprimat cogitationẽ apostolus, dicens. O hoĩõ

mo, tu quis es qui respondeas deo? nunquid dicit figmentum ei, q̃
 se finxit: quid me fecisti sic? an nõ habet potestãtẽ figulus lutũ ex ea
 dem massa facere, aliud quidẽ uas in honorem, aliud uero in cõtu
 meliam? Ecce definit ap̃lus, deum de eadem massa uasa irã in con
 tumeliam, hoc est ad diuinã iustitiã uindictã sustinendã præor
 dinasse: quod est non ea p̃destinasse, fed tantũ ea qua in honore
 finxit: neq; propterea iniquitatem in deo esse. In hoc igitur erat o
 A minio standum. At scrupulosius agens Iacobus, q̃ sibi non cle
 mens, sed austerum uel iniquũ uisum est: hos ad uitã deũ desti
 nasse, illos ad mortẽ dixit. Deus oēs p̃destinat, etiã q̃ nõ p̃destinati
 dicuntur. Quod euidentissime sonat, Deũ quos ab æterno ad uitã
 nõ elegit ad illã elegisse. Quo asserto qd absurdus dici p̃t: Et hæc
 blasphemia Iacobũ opinor inuasit: q̃ noluerit aduertere id qd iam
 sæpius expressum p̃ nos est, deũ scilicet nullũ quẽ uisus p̃tere pec
 B na afflicti iua, nisi ob propriũ peccatũ. Cũ tamen hoc clare satis ex
 ap̃lo (si illũ debita cũ humilitate secundum patrũ traditiones leger
 re uoluisset) poterat colligere. Porro de electionis ad uitã, & ordinati
 onis ad gehennã expedita ratione: qua solã dei liberrimã uolunta
 tem ille esse mōstrauit: quia manebat super æternõs retributione
 præmioꝝ scrupulus: cur scilicet his potius bona, & illis redderent
 mala: ille omnẽ elisit scrupuli ipsius uim, asserens quod dicimus, ui
 delicet q̃ eiusmodi stipendia æterna, ne qua q̃ gratis reddidit deus, s;
 pro ratione meritorum, & hoc quidẽ his uerbis. Si deus uolẽs ostẽ
 dere iram, hoc ẽ inobliquabilis suã reconditinis seu iustitiã effectus
 Roma, 9 & notã facere potentiã suã (qua misericorditer uasa in honore or
 dinat gratis, et citra oẽm iniquitatẽ, alia in cõtumeliã: & tñ p̃mum
 nulli nisi pro operibus tribuit) sustinuit in multa patientia uasa irã
 apta in interitũ: Illis scilicet p̃nitentiã spãtũ concedẽs, ut (q̃a sci
 licet gratis omnibus abusi in impie magis placuit eis deo sp̃eto uiue
 re) ostẽderet diuitias glorię suã in uasa misericordiã, quã p̃parã
 uit in gloriã: quos & uocauit nõ solũ ex Iudæis, sed etiã ex gẽtibus
 etiã tanq̃ eo ipso dei omnipotẽtia, sp̃ip̃etia, atq; bonitas hominũ ma
 xime admirãda reddant, & omni colẽda pietate: q̃ etiã reproblis ua
 ria misericordiã suã cõfert bñficia, & in plurimis eadẽ q̃ & electis
 Nã solem suũ oriri facit sup̃ bonos & malos: & pluit sup̃ iustos &
 iniustos, At propterea in excusabiles omni ex parte mōstrant, q̃ in

multa patientia eos expectat ad poenitentiam: clamans & uocans omnes
 ut dignos felicitate faciat poenitentiae fructus, continuoque per scriptu-
 ras eius cōtestans quia eos mala maneant ac tormenta, nisi a sceleratarum
 C^o piscatū uita, & dño debitū piē impendat famulatū. Et quātū licet ex
 adiectis per Iacobū quibusdā uerbis cōiherere istud, scilicet quod dñs om-
 nes ad aeternā inuitat felicitatē: & quod qui mō a deo sunt per innumera
 auctū pccā, cras forsā cōuersi pñissime uicturi sunt (quod in aplo
 Timo. i. Paulo cernitur, quod de se postea dixisset: Qui prius blasphemus fui
 & psecutor ac cōtumeliosus: mox cōfiteri dicens: deo misericor-
 diā cōsecutus sum, ut in me primo ostenderet Chrs oēm patientiā
 ad informationē eorū qui credituri sunt illi in uitā aeternā) putauit
 se pro indubitato ex eiusdē apli habere decretis, adiecit itaque Iacob⁹
 Roma. ii. & ait. Paulus de reprobis & quoniam nunquam inserent dicit: Si nō pmanse-
 rint in incredulitate: inserent. & de pdestinatis: si pmāseris inquit: alio-
 quin & tu excideris. Arduū fateor est negociū istud, & nescio si
 peruiū esse possit cuiquam: nisi in philosophia iuste prius eruditus, piē
 & uigilāter scholasticā & nō pfunctionē pcurrit theologia. Mi-
 hi sane hoc nō arrego, sed proficere hac in re & cōsimilibus cupi-
 ens, id modicū quod sapere datū est secutus: sub benigna oīm corre-
 ctione in primis dico esse temerariū, asserere, A plm de reprobis et
 hīs quoniam nunquam inserent, quā prorsus id est loqui dū ait: Si nō pmanse-
 rint, &c. Fide eīm certū est, reprobos seu eos omnes qui nō inseren-
 tur, hoc est qui corporis Chri nō sunt futura membra: in incredulitate
 D pmanfuros finaliter. Et quā sit cōnexio haec: Si reprobī non
 pmanferint in incredulitate, sed ad fidei sese cōuertant pietatē in quā
 psequerent, inserentur: nihil tamē inde ad rē cōficere quam tractat,
 potest Iacobus: Tum quod eiusmodi illationis natura nihil in natura
 ponit: Tū quod assumptū ipsū pugnātia ex terminis inuoluit. Non
 eīm una haec stant: hi sunt reprobī: & idē nō in infidelitate pmanē-
 bunt. Imō firma haec ē illatio. Hi sunt reprobī, In infidelitate ergo
 sunt pmanfuri. Quid igitur ad aplm dicemus quod scripsit: Si nō p-
 māserint in incredulitate: inserent. Fatebimur certe ipsū dei spū, et
 eā ob rē uerissime locutū. At quod hoc solū de reprobis uoluerit intel-
 lectū: oīno declinamus, pro illis potius eū scripsisse credim⁹, quod est
 ab aeterno essent ad uitā pdestinati, re uera tñ actū a deo auctū, aut
 zelo quo nō scdm sciētiam pro ueteris ad literā obseruatiā legis aequi-

labant, ut ipse aut cōtra eā idolis pro deo seruiebāt, cuiusmodi fue-
 runt nostri maiores, de quibus dñs palā testatus est, dicens: Alias oīes
 habeo quod nō sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, scilicet
 Iohā. io. meorū p̄dicationis ministerio aplos & discipulos: & fiet unū oue
 le & unus pastor. De illis oībus sane uerū erat dicere: Si nō pman-
 ferint in incredulitate (in qua scilicet fœde adhuc iactē) inserentur,
 & quoniam in eorū esset collocatū uolūtate ab incredulitate per dei uocati-
 onē & puenientē grām ad fidē conuerti, plane id ipsum innuit suo
 cōsentanea ad Chrm & ceteros oēs aplos loquendū mō B. Paulus
 dū ait: Si nō permāserint, &c. Quod si quis urgeat ut quotidiē scho-
 la fiti dicens: In uniuersū: nō dū cōuersos, p̄dicatorū tamēn,
 E arbitrio erat: nō acquirere p̄dicantibus aplis, deo pulsanti cordis
 nō aperire ianuā. Fieri ergo poterat ut nō crederent, hoc plane ad
 mittimus. Et si sequat quod instat, & dicat. Sit igitur ita quod uerbi cā Dio-
 nysius Atriopagita, quod Athenis Paulo cū paucis credidit (ceteris
 A actu. 17 crederenolentibus) nō credidisset: cū hoc oīno possibile dicitur,
 iā habet (dicit opponēs) ex hoc uno admissio quod p̄destinatus ad ui-
 tā Dionysius, illā nō cōsequetur. Illatū hoc est oīno resciendū: sed
 recipiendū quod admissio discursū, Dionysius uitā nō assequet. quod dis-
 putatiue cōcesso, partis illius logicē, quod arō obligatoria, regulis ad
 p̄destinatiōis nodos, dissolutionē pernecessariis, absolutur, quod res-
 ponderet a supposito: quod scilicet Dionysius unquam fuerit p̄destinatus
 Hoc eīm etiā nūc absolute (etsi futurū sit minime) possibile esse fa-
 tendum est. uicissitudinē autē nequaquam suscipiunt electio & non ele-
 ctio, seu p̄destinatio & p̄sciencia, uel ad interitū ordinatio, quod
 si ut debuerat perpendisset Iacobus: non estudisset has errorē tene-
 bras. Cur autē non uiderit homo qui omnē in philosophia cōtriuit
 F aetate, mirū uidetur: cū et istud aperte eū (sicuti & nos) docet idem
 aplos dum ait. Sine poenitentia eīm sunt dona & uocatio dei, quod est
 non cadit hoc in p̄destinatiōis negociō, alternatio, ut scilicet quis
 prius sit p̄destinatus, & post non p̄destinatus. Verū quod deus (ut di-
 ximus) Iohannē Baptistā (ex apli nomine) p̄destinauit ad uitā, quod
 uauerit ad ueritatē agnoscedā, & ad sobrie, piē, et iuste agēdū adiu-
 uerit: ex mera grā fuit, quod uero p̄ditorē Iudā ad gehennā ordinaue-
 rit: extra iniquitatē actū est, et hęc, grām scilicet et iustitiam attēdēda
 Cap. ii. monet Paulus dicens, Vide ergo bonitatem et seueritatem dei. In eos quod

dem qui ceciderūt, seu ueritate in te aut bonitate, &c. De huiusce modi aut electione & nō electōe mutare aliquādo sniam deus nequit. Vñ ergo absurditates iste locū in Iacobo inueniunt: ga scilicet in oibus putat simplr loquēdū, neq; distinguēdos cēset uarios i scripturę sacre terminis acceptiōnū modos. Nā & absolute hic dicit, ignorare deū qd nouit, qd qdē asserūt illiberale prorsus ē ac impietate redolēs. Palā etē in superioribus factū est, deū nō posse qd qd ignorare aut nescire, & qd legit in euāgelio fatuis tr̄sum uirginibus: Nescio uos, & huic uerbo quicqd ē sile dictū: alio eē oino sensu accipiēdū, ut. I uerū Nescio, nō designet ignorantia quālibet creaturaz: sed operū eorū dē, q; iniusta essent, reprobationē.

Math. 27.

Prop. 73.

In cōficiendo libri q Sapiētia dicitur argumēto, Hieronymus cuidā perfido Iudæo uimis credulus fuisse uidetur (mō eius sit magis, ut equidē credo) digno fauillis q biblij. Hęc me dei ueritatē q; zelus ita loqui compellunt.

Prop. 74

Vtinā Hieronymus alioquin uir sanctus & admirabilis, cū cōfessit sacroz argumenta libroz, nunq̄ consulisset Iudæos.

Cōfutatō

G

Hic citra argumētū causam subtili admodū figura occasione q̄s uir Iacobus & fabrefecit, ut beatū morderet Hieronymū: & illi se nō mō æquaret, sed p̄ferret longius, & cū morū & sanctimonie huius & illius nulla (ut ita dixerim) esset proportio: Hieronymo cedit Iacobus sanctitatis p̄rogatiua, dicens: Hieronymus, alioquin uir sanctus & admirabilis, ceterū in doctrina aut peritia & similitudicij certitudine atq; cautela seu prouidentia, Iacobus sibi supra Hieronymū ipertit (qd hic cernitur) pie mltū (ut sibi p̄suaum hz) Hieronymo cōpassus: q; seipsum ita pmiserit ad p̄fido circūueniri uno in Iudæis magistro uel pluribus, ut de illorū cisternis in salubres hauserit aquas, qbus & Christianā imprudēs resperferit pietatē. O superbā et plane fallam in Iacobo cogitationē, quid em̄ dici in p̄ssimū ac prouidissimū patrē Hieronymū imp̄pius cōtūmeliosum possēt: peritā taceo uiri q̄ singulis tēporis sui magistris in omni liberaliū artū genere p̄eminuisse à doctissimis p̄dicat scriptoribus, nedū sacroz literarū eruditione. Ceterū paucis audiam⁹, unde ansam ceperit Iacob⁹ in uirū sanctissimū oblatrādī, & unde cūq; oculatissimū. Ecce ad calcē capitis undecimi eplę ad Romanos, inuestigabile ac incōprehēibile sup negotio p̄destinatōis & re-

p̄batiōis sapiētię & scię dei admiratōis altitudinē Paul⁹ inter alia dixit. Quis em̄ cognouit sensum dñi? aut q̄s cōsiliarius eius fuit? aut q̄s prior dedit illi & retribuetur ei. Sup quo quidē uerbo, ita ait Iacobus. Ex Esaia aut ex libro Sapiētię mutuauit uidet. Si ex libro Sapiētię: cōstat librū illū autoritatē habuisse, & aplis fuisse antiq̄orē. Nō itaq; audiēdi erūt q̄ putant librū esse Philonis q̄ aplo cōtaneus fuit, aut etiā posterior &c. & quasi in argumēto libri illi sapiētię qd Hieronymo ascribitur ipse sniam eiusmodi tenuerit q; scilicet libri autor Iudæus Philo fuerit: qd quidē existimat Iacobus: indigne hoc ferens scribit q̄ imp̄sentia: attingimus. ubi nō semel peccasse eū, nō est difficile monstrare. In itio, nō satis apostoli Pauli morē cōsiderauit Iacobus inquiringens. Si ex sapiētię libro uerū illud. Quis cognouit sensum dñi, &c. mutuauit apus: Liber eo ipso q̄ scilicet citatur à Paulo autoritatē habuit. Inualida em̄ pernitus & nullius momēti est argumētū huius ratio. Alioquin canonicē erant (hoc est ius diuinū) infidelitū idololatraz poemata, quoz nōnullas sentētiās uarijs scriptoz, sūoz locis aut sermonibus citauit idē apus, ceu Hieronymus ipse in cōmētarijs in eplam ad Titū cap. 1. & in epla ad magnū urbis Romę oratorē: ubi ita legit⁹. Quis nesciat & in Moyse & prophetarū uoluminibus quādā assumpta de Gentiliū libris: & Salomonē philosophus Tyri & nonnulla proposuisse, & aliqua respōditte? & paulo post: Sed & Paul⁹ apus Epimenidis poētę abusus uersiculo est scribēs ad Titū, cum inquit: Dixit quidā, scilicet Cretēsibus, proprius ipsoz propheta: Cretēs semp̄ mēdaces, malæ bestię, uētēs pigri, & rursum post in alia q̄q; epla Menādri poētę senariū ponit apus, dicens: Manducemus & bibamus: cras em̄ moriemur. Nolite seduci: corrūpit em̄ mores bonos colloquia mala. & apud Atheniēses, in Martis curia disputās Paulus Aratū testē his uocat uerbis. Sicut qdā uerstrorum poētaz dixerūt: Ipsius scilicet dei, genus fumus. Hęc Hieronymus ex qbus manifestū reddid, q̄ si probē (ut Hieronymo detraheret) Iacob⁹ intulit dicens: Si q̄ apls de libro sapiētię uerbū mutuauit p̄signatū, autoritatē inde sortitur liber ille: Epimenidis, Menādri, & Arati scripta etiā autoritatē eodē iure sibi adepta sūt. qd oino blasphemū dixerim. Deinde planē Hieronymū calūniat Iacob⁹, falso imponēs illi, q̄ eo in argumēto librū Sapiētię dixerit authorē ha-

Opes Hiero
como. 3. fo.
milia. 1. 8.

Cap. 1.

1. Cor. 11

K

buisse Philonē, cū minime hoc dicat, sed id solū, Hunc Iudei Philo-
 nis esse affirmāt, nihil prorsus illic decernēs sup̄ isto. Qd̄ uero ille
 le nō ita sentiret, inde euidenter satis constat, q̄ cū in libro de uita
 illustribus magnis extollat Philonē laudū p̄conijs, operūq; illi uir-
 gili cura textat indicē: haud tr̄ inter ipsa (q̄ plurima cōnumerat) s̄a-
 piētiae reponit librū. Vnde si illū reputasset Iudaeis credens Philo-
 nis fuisse: minime hoc filentio p̄terisset: qñ plus gl̄e ex tali ope-
 beretur Philoni: q̄ pro ceterorū oim̄ aeditōe librorū unq̄ sit asse-
 cutus. Hinc & in prologo Galeato de illo uerbū faciēs idē Hiero-
 nymus ait: q̄ liber ille Sapiētiae uulgo d̄r Salomonis. Nō n̄ ē autē
 itā propositi quisnā libri Sapiētiae autor fuerit, disceptare, etiā eius
 (sub deī spū originalis autor Salomō fuisse non dubitet à catholi-
 cis) uel q̄ emiserit illū, uel traditōe aliquā eius fecerit, aut for-
 san dispersum coegerit in unū Philo, aliqua horū nominū rōne au-
 tor dici possit. Quā quidē rē doctē plurimū ac pie resoluit Robertus
 Olkot oibus clare nodis resolutis. Iā q̄ modeste Hieronymum
 criminis arguat Iacobus, q̄ p̄fido Iudaeo credulū se nimis exhibu-
 erit: appēdamus. Quid est (q̄o) homiem nimis credulū se alteri p̄be-
 re: nisi leuitate imprudētī, hoc est nō iustis subsistētibus causis, illi
 futilia uerba pro rōne recipere in morū & ueritatis iacturā: Qui ei
 to credit (ait Sapiēs) leuis ē corde, & minorabitur, & qdē merito.
 Nā Iohānes: Nolite (inqt) credere omni spiritui: sed probate spūs
 si ex deo sunt. Sane cōtra istud saluberrimū Iohānis documētū p̄-
 niciose multū Hieronymus egit: si (ut censet Iacobus) p̄fido se ni-
 mis credulū dedit: & ita leuis fuit corde: unde & rebus minui com-
 meruit. Audiat Iacobus, Adeo in rebus oibus diuina secū agente
 gr̄a assiduū suscepit Hieronym⁹ incremētū, tr̄n̄ abest ut reb⁹ fuerit
 minutus) ut apud deū & hoēs nō fuerit pro dieb⁹ suis inuētus filis
 illi. Ipm̄ citem⁹ ut Fabro r̄ndeat ad obiectū crimē, q̄ Iudaeorū cō-
 suluerit magistros, nō aut̄ primū se fese Iacobus autumet, q̄ hoc uiro
 sc̄tō & prudētissimo ad uitū uerterit: uiuētū nimis adhuc in carne
 istud impij opposuerūt. Illius aut̄ respōsio & Iacobo nō immerito
 iusta uideri debet. At igit̄ ille sic. Obijciat mihi quispiā cur homiem
 Iudaeū habuerim p̄ceptorē? Et qñ par̄is erat culpā, haeretico
 rū legisse libros. i. Origenis, Dydimi, & Casariensis Eusebij, q̄s etiā
 nō sine laudū titulis cōmēdauerat, & Rabbi cōsuluisse Iudaeorū: si

neutrū prouide licebat Chriano: unā pro oibus dedit respōsionē,
 qua meridiana luce clarius monstrat, & se Iudaeos cōsuluisse, & le-
 gisse impiorum libros, ut rei Christianae ferret opem: omniāq; eo
 gisse adeo prudētī iudicio, dei adiutū gr̄a, ut fidei nihil oīno detri-
 mētī fecerit. Quātū uero frugis inde susceperit, ipse pro modestia
 nō exprimit, at Chrianius ois peritus, nisi prauē afficiat in pietatem
 idip̄m cōstret. Plane tr̄n̄ testat Hieronymus pro fidei propria tuitio-
 ne: q̄ nulla oim̄ unq̄ secutus sit aduersa catholicae fidei dogmata
 Si Iacobus q̄ utinā nō curiosā singularitate) maluit in ueteribus &
 minus in theologorū scholis disculis scriptorib⁹ expiscari, ita recto
 fidei iudicio appēdisset ut Hieronym⁹, secutusq; fuisset qd̄ bonū
 erat dūtaxat: itā nō pro p̄perā scriptis & assertis in ius traheret. Di-
 cit̄ tñ q̄ de Hieronymo sic eū loq; dei ueritatisq; zelus cōpellunt
 q̄q; Hieronymi argumētū magis est dignū fauillis q̄ bibliis. Ego
 uero cōtra pronūcio, q̄s in bibliorū libros scripsit Iacob⁹ cōmēta-
 rios, publicis dignos eē stāmis: q̄s dudū cū id gen⁹ gr̄acisantium
 scriptis rei Chrianae p̄niciofis sensissent, si eccl̄ae rectores suas pro
 rōne egissent partes, eis in sp̄iret deus grām q̄ sese inde liberare ua-
 leāt, & ecclesīā ab istiusmodi errorib⁹ repurgare, sed de hoc fat sit.
 Redeo ad Iacobū: q̄ p̄m̄ pro cōperto tenet Hieronymū inficiari fa-
 pietiae librū esse de canone, seu autoritatē habere in lege Chri: ut il-
 lū hoc in negotio errare cōuincat, p̄ indubitabili sua opinio testī-
 monio producit factā cuidā S. Elizabetha nescio quā reuelationem
 his uerbis. Cū uirgo qdā Elizabetha noie, deo uelata à teneris annis
 & q̄ à iuuenta diuinas patiebat occupatiōes & angeli alloqa, semel
 interrogasset cuiusnā eēt scriptura: r̄ndit ei angelus: Spūs sancti p̄
 Sapiētē pronūciata. Hęc Iacob⁹: q̄ reuera credulū se nimis & id
 quidē sepius fœminarū reuelatiōibus p̄bit. Dico ergo ei nihil mi-
 nus uoluisse aliqñ Hieronymū, q̄ qd̄ existimat Iacob⁹: nō ei igno-
 rabat Sapiētiae librū uere de canone eē Chriano: cū de illo ita in
 Eccl̄astica historia libro. 4. legat, Egeffippus, & Hirenus, & o-
 mn̄is antiquorū chorus librū attitulatū Sapiētiae, Salomonis dix-
 erūt: sicut Prouerbia. Hęc ibi. Solū em̄ dixit Hieronymus: q̄ de
 suo canone eiusmodi librū nō recognoscebat Iudaei. At q̄ sit sit
 p̄cētū qd̄ nobis attulit Iacobus de interrogatiōe Elizabeth diuinisq;
 illius occupatiōibus, q̄s pro arbitrio uel fabricat, uel p̄ certis recte

Lec. z. super
 cod. lib.

L

Eccle. 12

1. Iohan. 4

Apologia ad
 Pāmachiū &
 Oceanū, quae
 incipit.
 Scheldula.

Cap. 22

pit q's nō uideat: Quid p̄cor (si hoc rogauit illa) spirat: nisi apertam curiositatē, sed & merā p̄fidia: de libro scilicet in concilio Niceno recepto, & p̄ uniuersas lecto ecclias hāstare mulierculas, cuiusnā esset autoris: Quid em̄ hoc ad uirginē aut mulierē uiderit itaq; laobus si prudētē dederit se somnijs focias: credulū. Indigna profectō sunt hec penitus, q̄ in istiusmodi miscēant diuinorū librorū causis. Hinc & Iacobo cōsulēdū, ut cū unū quēlibet ecclīe doctōrū in certamē uocare decreuerit mulierib⁹ nō agat armis. Mulierē em̄ docere nō permittit aplūs: sed uult q̄ in silentio discat.

1. Timo. 2.

Prop. 75

In politia seculari esse debet unus monarcha ad rerū secularium moderatiōē, & ad bella Christi cōtra hostes religionis cōficiēda, & hic imperator Christianorum.

Cap. 15

Prop. 76

Tali seculari monarchae omnes Christi reges, duces, proceres, & omnes militiae secularis ordines parere debent ad bella Christi cōficiēda, non ut regi alicuius particularis regni, sed ut monarchae, summōq; Christianorum imperatori.

Cōsultatio

P

Cap. 15.

Iacobus apli doctriā explicaturus q̄ potestatibus parendū laicis iubet, Romanis dicēs: Ois anima potestatibus sublimiorib⁹ sub dita sit: Nō est em̄ potestas, nisi à deo, &c. ita exorditur: Duæ sunt in fidelīū repub. summæ p̄tates: una ecclesiastica, q̄ p̄tētia dicit, altera secularis q̄ regia. in prima debet esse unus monarcha ad rem sacrā in optimo statu cōtinendā, & hic summus pontifex, q̄ bus p̄missis annecti duo quæ iā scripsimus proprio utens pro rōne arbitrio. Nulla siquidē q̄ sit efficax suū p̄tē assertū autoritate uel uasione cōprobare, cū planē uideatur in fide & moribus erroneū nedū sediciosum. Porō cū id quasi ius diuinū p̄tendat ex apostoli cōtextu haberi: qd̄ ab homine omnino censetur indispēnsabile: quā lē de Gallorū regibus ac gente (quē illū pene à cunabulis & fouit & instruxit) caeterisq; Christianorū principibus q̄ Romanorum certe nō audiūt impatori, eū uides ferre sniā: q̄ profectō q̄a non reddūt Cæsari q̄ diuino iure illius (si rectē decernit Iacob⁹) sunt, extra salutis uia uero inobediētes dño aberrāt in horredā dānatiōis barbarū properātes. Si em̄ illi Iacobi monarche reges & principes uniuersi parere tenent uti supremo cūctis Christiānis p̄fecto dño: & omnibus in cōfesso est q̄a id minime agūt: apostolicis palām conueniūt: imō dominicis p̄ apostolos mādati, scilicet Omnis ania

potestatibus sublimioribus subdita sit. & per Petrus: Subiecti estote sine regi quasi excellenti &c. Et rursum per Paulū dñs, Admonē, inquit, illos principibus & potestatibus subditos esse, quod est cūctos Iacobi sententiā p̄petuo cū Lucifero perisse ac esse perituros: qui uni nō obediēt imperatori. Quod uel cogitasse, quid māgis temerariū ac delirū: edidisse uero & imperialibus uehementē noxiū, utpote quibus (si Iacobi documentū ut proni sunt hoīes ceu oraculū recipiant) animos stulte ministrat, ut armis eurent sibi audiētes reddere cūctos: qui nisi id agant diuino cōdemnant iudicio & Franciæ regibus ac populo, cōsimilibusq; qui impatorē haud in dñm recognoscūt: quid Iacobi parere ualet assertio nisi scrupos & aīas laqueat: at nobis sui causam dicti si ut offerat poscamus, eū obmutescere penitus oportebit: nisi forsan dixerit ita sibi uideri p̄ pio quē ad imperiū gerit affectu: & q̄ pulchrū sibi apparet si christiānoy politia ut in spūalibus, ita & laica aut seculari ditiōe monarchica foret. Vñ & ait. Duæ sunt in fidelīū republica summæ potestates, una ecclesiastica &c. Quis autē non admiret scriptoris huius p̄tensionē, qui nulla (ut p̄missum est) ratione ualida aut certa autoritate munitus, de arduissimo ius dicit negotio: At q̄ catholicoy doctōrū neminem ita locutū fuisse usq; poterit monstrare. Quo em̄ iudicē dicerēt: cum neq; de primario nature diuinitate istud existat, ut unus oim dominet, nēpe primis naturæ legibus, eadē libertate eiudē speciei singula supposita gaudebāt. Quā uīt q̄ primo super cōæquales principadi sibi usurparūt facultatē, nō illud iuste, sed dñandū libidine id egerint: in de p̄tē euidētē constat: q̄ diuinis reprobant scripturis. Si quidē ut Genesis sacra narrat historia, hoc oim p̄sumpsit primus Nemroth, nepos Cham à p̄se suo Noē iusto: de iudicio cū eius p̄ Chanaā futura posteritate reprobati. Ita em̄ p̄ Moysen scribi deus de imperij sup̄ fratres suos usurpationē per ipsum Nemroth uoluit. Chus filius Cham genuit Nemroth. Ipse cœpit eē potens in terra, & erat robustus uenator corā dño. Ab hoc exiuit puerbū: quāsi Nemroth robustus uenator corā dño. Fuit autē principū regni eius Babylō. En qd̄ p̄tē dicit apertius: Nemroth qui natura sibi cōæqualibus imperare ut cœpit (qd̄ de nullo ante eū legitur) regni principū habuit Babylonē Egregiū certe impj, qd̄ eo usq; nobis cōmēdat Iacobus ut illi nos S

1. Pet. 2.
Ad Titū 3.

R

Cap. 10.

Gene. ca. 10.

omnes subesse decernat, titulū. Principiū (inquit scriptura) regnū Nemroth Babylō, qđ est: alijs principadi cupiditas miseram parit suo auctori cōfusione. Vñ & de huiusce dñationis negotio citās Augustinus ex Trogo Iustinū, ita ait. Principio regū, gentiū nationūq; imperiū penes reges erat, qđ ad fastigiū huius maiestatis nō ambitio popularis, s; spectata inter bonos moderatio prouehat populi nullis legibus tenebātur, arbitria principū pro legibus erāt fines imperij ueri magis q̄ proferre mos erat: intra suā cuiq; patriam regna finiebātur. Sequitur Primus oim Ninus. s. nepos Nēroth) rex Assyriarū: ueterē & auitū gētibus morē noua imperij cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis, & paulo post, Nin^o magnitudinē q̄tā: dñatiōis cōtinua possessiōe firmauit. De huius autē historiarū narrationis ueritate ita subdit Augustinus, & dicit. Qualibet fide rerū uel iste, s. Iustinus uel Trogus scripserit: constat tamē & inter alios scriptores, Regnū Assyriorū à Nino rege fuisse longe latēq; porrectū. utrū uero istud aut Nemroth p̄ aūo Nini, aut pronepoti agere secundū iustitiā seu rationis leges licuerit: ita definit Augustinus inquiring: Inferre bella finitimis & inde in cetera procedere, ac populos sibi nō molestos sola regnādi cupiditate cōterere & subdere: quid aliud q̄ grāde latrociniū nominandū est? Hęc Augustinus: Quibus liquidū sit ex naturalī dictamine iuris maxime esse, q̄ uno monarca totus regatur in tēporalibus orbis, neq; id uoluisse deū fixe, etiā de illa portūcula terrarū quā peculiari populo suo Hebræorū dedit, hoc est de Iudæa, manifestū est q̄ duntaxat tres gētū illi, qui unci, hoc est monarchicæ, regē agerēt summā, præ esse pmisit. Saulū, s. Dauid, & Salomonē. Duos nepe post ipsum Salomonē diuisa regiōe (quorū neuter alteri subesseret) præfici iussit, ut ex Regū tertio cōstat libro, & nun̄ cupari alterū Iudæ, alterū Israel Reges statuit. Quæ præterea non reprobauerit deus multitudinis regū gentiū titulos: q̄ q̄ nō illi uti domino & creatori regumq; oim regū subessent: ex diuinorū librorū historia, dictisq; prophetarū satis est manifestū. Alioquin patriarcha sc̄tus Iacob de Pharaōis regis Aegypti regno pro se suaq; domino partē ad incolatū nō petiuisset: neq; acceptasset oblatā. Sed neq; regni eiusdem moderamē assumpsisset sanctus Ioseph: neq; Daniel idem Chaldæorum sub Nabuchodonosor supremam gere-

Lib. 4. de ci.
cap. 7.Lib. 4. de ci.
cap. 7.

Cap. 12. & 13.

Gene. 47

Gene. 41

Danic. 2

re uoluisset functionē, qui tñ (ut ait sacer textus) postulauit à rege & cōstituit super opera prouincię Babylōis, Sidrac, Misac, & Abdenago. At ne cui locus in re præfenti tergiversandi relinquantur: quod dicimus, Deū uidelicet approbasse regū inter fideles pluralitatem: unde cōficitur plane nō iussisse eū, ut unus orbis laicus princeps dominaret, cui ceteri parere (sicut Iacobus excogitauit) teneretur: uno mōstrandū est uerbo. Nimirū istud in euitabitur ex eo liquet, q̄ Helix sanctissimo propheta: ut ungeret Afahel regem super Syriā, dominus præcepit, dicens: Vade & reuerte in uiam tuā per desertū in Damascū, cuiq; perueneris illuc, unges Afahel Regē i. Regū i. & Iehu filiū Nāsi unges regē sup̄ Israel. Hinc & per Salomonē dei sapia. Per me, inquit, reges regnant, & leges cōditores iusta decernunt: per me principes imperāt. Et in euāgelio dñs. Reges gentiū dominant eorū. Agedum per naturā legē ut monarcha toti mūdo imperet aliquis, nō decernit deus. In scripta uero & populo suo per Moysen tradita legē: hoc fieri nō modo non iubet, sed plures ex æquo principes illi mandat præfici. In euangelio autē: acta prius confirmat. Dicit igitur Iacobus in qua potestate sancti uniuersos christianorū reges & principes, monarchæ uni, hoc est Germano imperatori audientes esse debere: qđ profecto intolerabilis error merito censeri debet. Neq; est ut cōtēdat parem esse inter christianos rationē de ecclēastica potestate (q̄ reuera monarchica est) & seculari. In hoc em̄, puerili fallit ignorantia. Porro cū diuinā seu ecclēasticę pollicia unicus sit lex immutabilis, q̄ oim natiōi q̄ sub cœlo est cōgruit, una illius inuariabilis fides, unicus in eandē introitus fidē, id est baptismus: Dei spū per Apostolū dicēte: Vnus dominus, una fides, unum baptisma: unicus & sup̄mū politizæ huius oportuit eē dei uicariū, qui summā in terris sub eo gereret potestatem ne schismata in lege q̄ (ut dictū ē) immutata semp̄ manebit, orientaret si hoim malitia, ut fit, id cōtingeret: manifesta authorū foret damnatio. ut p̄terea una & ecclētholica esset christianorū ecclēia: sicut hac cōsideratione exprimi Niceno uoluit in concilio spū sanctus illi præfens, dum dicitur: Credo unā sanctā catholicā & apostolicā ecclēiam, & hoc inquam tam unitate capitis primarij, q̄ ministerialis ac fidei & legis, ad quā oēs indispēfabilit̄ obligari noscunt. In politia autem seculari nā

Regū i.

Prouer. 8
Luc. 22.

X

Ephes. 4.

ita est, neq; esse potest: propter disparem uarijs in climatibus ac regionibus hoim naturam. Nulla em humana lex pro ciuili politia (quæ de rebus particulatim decernat) fieri pot, quæ indiscriminatim hoibus cunctis profuit. Itidem & de pœnis in ciuiliu transgresso res legum cõstat. Genus quippe tormeti unum qd uni utile est nationi, alteri profusum noxiu esset, & hoc ulteriori explicatione opus nõ habet: cum etiã in eadẽ regione aliter p cõsimili cõmissio cædant pueri, aliter adolecẽtes, aliter adulti. Ecclesiastici aut iuris cõsura, eadẽ apud oẽs est: & in quantilibet distates ferri (ut certu est) pot. Ita em facile dei & Ecclie legibus parete contumaciter noles: ab sens ut pns excõicatiois mucrone ferit, & ita de spcipuis alijs qbus Ecclia utit castigatõibus, cuiusmodi sunt suspensio, interdictu, irregularitas, & si quæ sint cõsiles pœnæ. Secus aut de ciuiliu censura pœnæ: cuius (q materialis e) nõ ferit gladius nisi presentẽ. Perpẽ dat igit Iacobus ex ijs quæ cõia sunt & expertis omnibus peruia, q imprudenter & erronee ausus est asserere: Christianos reges & Principes uniuersos obedientiam uni seculari monarchæ debere, & hoc quidem iure diuino.

propõ. 77 ¶ Vita futuri seculi est nisi cursus brauium, nõ debitum, sed gratis propositum, & gratis erogatum.

Cõsultatio ¶ Si Iacobus solu dixisset uitã eternã gratis ppositã, indigne illud ferre nemo deberet. Quando aut addit illã nõ esse debitã, sed erogatã gratis, in errore se monstrat persistere, qui in superioribus (quantum sat esse putamus) refutatus est.

propõ. 78. ¶ Fortitudo & sanitas mentis, est fortis & sana fides.

Cap. 14. ¶ Et hic ab usum ppriũ circa fidei uirtutẽ continuat Iacobus, nihil oim uirtutu reginæ charitatis, aut spei donans, aut quasi res eadẽ pr fus essent fides, spes, & charitas, qd manifeste e hæreticu: Quia dixit Aplus: Fides, spes, & charitas, tria hæc: maior aut horũ charitas: & alibi scribit, q fides p dilectionem operat. At nequaquã suda remus hic p scripturaz semitas discurrentes, ut arma cõtra Fabru in eis abunde fabricata nobis desumeremus, ad presentem illius loquendi modum interinendum. Plus satis em illo unico confessio nis aplice uerbo damnatum eundem monstratum in superioribus est, quo ait: Et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem nõ habuero, nihil sum. Ecce nõ solum sanitatẽ

1. Cor. 13
Gala. 5.

mentis charitatem esse testat Aplus, sed & uitam, quod fidei com petere negat. Nec est unde saluare suum possit Iacobus assertum, q dicat: fortis fides & sana: eadẽ em profus fides est fortis & debilis, sana & infirma, quin & mortua: uti superius claruit. Nam & ipfius fidei fortitudo sanitas & uita, per Aplm (ut oim cæteraz uirtutum) charitas e. Hinc per Salomonẽ Spũs sanctus, non fidei, sed (sicut per Aplm) charitatis: mentis fortitudinem tribuit, dum ait: Fortis e ut mors dilectio. Non eo aut inficias, quin fidei uirtus metis fidelis sit lumen, & charitatis opoz regula: cuius officio agenda a fugiendis discernimus. Vnde & Aplus Petrus, dicens: Aduersarius uester diabolus tanq leo rugiens circuit, quærẽs quẽ deuoret, cui resistite fortes in fide: satis innuit, qd dicimus. Is siquidẽ diabo lo poteter & sapieter resistit, q fidei lumine illustratus, animi fortitudine: quæ ex dilectõis seruoore cõsurgit) nulli cedit leonis impulsui. Nã & ipm sancti spũs donũ, qd fortitudo ab Esãia ppheta uocatur, ubi ait de futuro tunc Choro: Requiescet sup eũ spũs dñi, spiritus sapiæ & intellectus, spũs cõsilij & fortitudinis, quo etiã emũ nuisse beatu, p martyrem Stephanũ, sanctus Lucas refert dicẽs: Stephanus plenus gra & fortitudine faciebat, pdigia & signa & c. non ad dona refertur intellectus, sed uoluntatis.

Cant. 8

Esa. 11.

Adu. 6.

¶ Impuriore cibi & insalubres, ut ab eis abstinerent Iudæi, dicitur sunt communes & immundi, nõ q qui his utitur peccet, sed ut ipsi essent & puriores & saniores.

¶ Si Iudæi intellexissent hæc nõ eis ita esse prohibita, ut hæc nõ mœchaberis, Non occides, Non futum facies, quæ qui transgre ditur peccant animoq; delinquent, sed tantum ut incolumiores essent & corpore puriores: non autem q q utitur peccet, aniq; delinquat, & peccator constituitur: non usq; adeo scrupulose hæc sent obseruantia ciborum.

¶ Etia legislator e deum Iacobus Hippocratẽ nobis facit, aut Gale num, uel unum quẽpiã cæteroz, quoz partes sunt & sanis et ægro tis cibos præscribere, quoz usu hi sunt incolumiores et puriores, illi in sanitate conseruent. Atqui Moyses: si uegẽ (Iacobi dogma) in serẽda legẽ de ciboz delectu, oia dei iussu exactissime desinias in Leuitici libro (q ad maiorẽ cautelã, in Deuteronomio p eũ iterata sunt) nõ theologus, i. aiaz medicus fuit, sed doctor in medici

propõ. 79

propõ. 80.

Cõsultatio

Leui. 11.
Deut. 14

na corporis. Onouā Iacobi theologia, aut potius uerā puerfionē
 theologie. Nobis dicat (petimus) quocunq; sine deus quicq; homi
 ni iubet: siue (ut cum eo loquamur) corporis, p̄ficiat bonū, siue q̄da
 libet aliud præcedat: iustū ne est ut illi pareat. Iustum certe modū
 oibus. Qui ergo illud negligit, cōtra præceptiū dei legē operat̄,
 qđ criminis ratio formalis est. Peccatū em̄ (ut theologorū B. Augu
 stinū sequens habet schola) est dicitū, factū, aut cogitatū contra
 legē dei præceptiū aut phibitiū. Quando itaq; deus Iudæis,
 certis interdixit cibis, tam in piscibus q̄ in uolatilibus & terræ ani
 mātibus, dicens in Leuitico: Quicquid ruminat & habet ungulā,
 sed nō diuidit eā sicut Carmelus, &c. nō comedetis illud. Expressis
 sis item qbusdā alijs uiuentium generibus, inter quæ sus numerat̄,
 Hoc, inquit dñs, carnisibus nō uescemini. Rursum enunciatis alijs,
 Carnes eorū, dicit dñs. nō comedetis. De quodam uero animantis
 genere loquēs, deus ait: Hoc abominabile uobis execrandūq; erit
 In Deuteronomio autē uno pro oibus phibitiōis decreto dñs dicit̄:
 Ne comedatis quæ immunda sunt. De his uero cum alijs manda
 tis indiscriminatim sermonē dñs faciens, præcipit & ait: tam cre
 bro: Custodite leges meas, seruate oīa quæ mandauī uobis ut face
 retis. Et p̄ Salomonē: Deum time, & mandata eius obserua: hoc
 est omnis hō. Qua temeritate qđ Catholicorū sensit nullus docto
 rum præsumpsit Iacobus dicere, diuinorū huiuscemodi p̄ceptoꝝ
 præuaricatores nō peccare: aut hos certe damnet criminis neces
 se est: aut parentē primū aboluat, cui solū dicitū est. De ligno sc̄ie
 boni & mali ne comedas. Porrō sicuti dñs p̄nam protoplasto qua
 plectere se iussu nō audiret, prædixit addens. In quacunq; em̄ die
 comederis ex eo, morte morieris, ita & Hebræis si uniuersas dñi le
 ges nō custodirent: omnia nō semel sed cēties comminat̄ est ipse
 mala. Sed declinandi causa fastidij, sat fuerit, unum asserere pro cæ
 teris dicitū ei. Cum em̄ in Numerorū libro cōtra eos quæ igno
 rantia uel infirmitate in dñi leges nō nihil commississent, pro expia
 tōe certas deo iubente statuisset Moyses p̄nas, pro transgressio
 rib⁹ alijs ita ad uerbum censet. Anima uero quæ p̄ supbiam aliqd
 commiserit, siue ciuis sit ille, siue peregrin⁹: quoniam aduersus do
 minum rebell⁹ fuit: peribit de p̄plo suo. Verbi em̄ dñi cōtempfit̄,
 & p̄ceptū illi⁹ fecit irritū. Idcirco debet & portabit iniquitatē suā,

B
Cap. ij.

Cap. 14

Ecc. 12

Gene. 2

Cap. 15

Hæc ibi: Et quod non tantum hoc uelit deus de naturali legis præ
 scriptis, ut sunt quæ Iacobus exprefit: Non mœchaberis, Non
 occides, Non furtum facies, & consimilia: uerum etiā & de illis
 quæ duntaxat idcirco mala sunt, quia prohibita, hoc est, ex iure di
 uino mere positio: inde monstrat q̄ consultus domin⁹ quidnam
 decerneret ei placeret aduersus hominem, qui pauca collegerat in
 die sabbati ligna, quod certe naturali obuiare legi haud erat dicen
 dum: illum mortis reum durissime damnauit. Eodem enim Nus
 merorum libro ita legitur. Factum est autem cum essent filij Isra
 hel in solitudine, & inuenissent hominem colligentem ligna in die
 sabbati: obtulerunt eum Moysi & Aaron & uniuersa multitudo
 ni, qui recluserunt eum in carcerē nescientes quid sup̄ eo facere de
 berent: dixitq; dñs ad Moysen: Morte morietur homo iste, obruat
 eū lapidibus oīs turba extra castra. Cūq; dixisset eū foras, obrue
 runt eum lapidib⁹, & mortuus est sicut præceperat dñs. Sic domi
 nus. At forsan distingua quæ ritans Iacobus aut ei addiditij, dicent
 non inde posse haberi, q̄ prohibitis uescentes cibis etiā citra igno
 rantiam & infirmitatem, sed pro arbitrio, in deum peccarent ani
 moq; delinquerent: quia lignorū illa collectio sabbati concernebat
 obseruantiam, quæ de iure naturali uescens cultum delectus uero ciborū
 nequaquam, quibus est ita respondendum, Principio & si uerissimū
 fateamur iuris esse naturæ: ut summo creatori deo homo cæte
 ris prælatus creatoris mortalibus cultum certis impendat temporī
 bus, & si uis q̄ die sabbato, cui benedixit dominus: minime tñ lex
 ipsa dicit, illicitum eē, die illo septimo, aut alio quolibet ligna col
 ligere. Ius siquidem istud diuinum (ut prohibitiones super nonnul
 lis factę cibis) mere positium est. Dein si contendant isti hominē
 criminis non esse reum apud deum, qđ est animo delinquere, pec
 catoremq; (ut cum Iacobo dicam) constitui, nisi iuris naturalis fuerit
 præuaricatori illis plane obuiat quod transgressione præcepti pri
 mo nostro parenti facti (quæ mere ciborū concernebat delectum,
 & propterea nequaquam ius naturale dici poterat) ad tam horridū im
 putauit deus iudex iustus crimen. Si præterea deus sic quorundam
 carnes animalū ita decreuit prohibere, ut p̄p̄i sui salubrius habe
 rent corpora, qbus autem illis uesci placeret, impune (quantū ad di
 uinā attinet iustitiā) id possent, neq; ob hoc uescētibus lator legis

Cap. 15.

Gene.

traferetur deus, aut culpā aliquā secundū aiām contraheret. Cui (precor) tam dira subire maluerunt & inaudita prius tormēta sancti Macchabæi martyres, ne diuinæ legis super carnis porcine uento usū latæ præuicatoris fierent; ex actis nimirum in ea causa, euidentissime Iacobi pandit error, quē in præsentia tractamus. scilicet quod deus Iudæos non sic à carnibus quas inimmūdas decreuit abstinere uolebat, ut si quis earū aliqua ueretur, diuinæ legis esset propter hoc censendus præuicator, & ita crimē incurreret. Nemp̄ dū beatus ille senex Eleazarus unus de primoribus scribarū, id est legis doctorū, Antiochi tyrānide, ut edicto diuinæ legis prohibitas carnes suillas ederet sub capitis pœna cōpelleretur; ipse, ut qui magister in Israhel, & quidē timoratus erat, rem omnino illicitā & diuinæ contrariā uoluntati protestatus est, uetitis scilicet carnibus ut sic em̄ habet scripturæ canonicæ litera. Eleazarus unus de primoribus scribarū, uir ætate prouectus & uultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcina manducare; at ille gloriosissimam mortē magis quā odibilem uitam cōplectēs uoluntarie præbat ad supplicium. Intuēs autē quemadmodū oporteret accedere patienter sustinens, destinauit nō admittere illicita propter uitæ amorem. En legis peritissimus & doctor Eleazarus in eiusdē legis sensibus & intelligentia expertissimus; plane definit esum carnium prohibitarum illicitum, & adeo usque uoluisse dñm Iudæos obseruantia præceptorum super ciborum dilectū factorum tenaces eē, ut mortē potius spalem sustinerent quā eorum admitterent aliquando transgressionē. Vnde & paulo post, Adolescentibus inquit Eleazarus, exemplū forte relinqua: si prompto animo ac fortiter pro grauissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. De casu autē septē illoꝝ fratrum qui ab eodem Antiocho sacrilego subinde cogebant ut carnes manducarent cū eorū matre beatissima sequentē in modū sacer habet textus. Cōtigit autē septē fratres una cū matre apprehensos cōpelli à rege edere cōtra fas carnes porcinas, flagris & taureis cruciari. Vnus autē ex illis qui erat primus, sic ait: Quid queris, & quid uis discere à nobis? parati sumus mori magis quā patrias dei leges præuicari. Quid ad ista respondere possit Iacobus non uideo. Litera sacra dicit fas nulli fuisse, phibitus uesci carnibus: q. s. phibuerat p̄ Moysen dñs, dicit: Eorū ca-

2. Macc. 6.

2. Macc. 6.

2. Macc. 7.

Leuit. 11.

ribus nō uescimini. Eleazarus sc̄sus martyr, & in legis sensu doctissimus, leges quibus ciborū delectū p̄scripsit dñs, grauissimas uocat & sanctissimas. Primus itē fratrum septē, diuinæ legis præuicatorē illū decernit: qui p̄sumeret uetitū uti. Est ergo manifeste hæreticū quod theologizans asseruit Iacobus, deū scilicet eiusmodi prohibuisse uiuentiū carnes: nō quod qui uterē peccaret aut animo delinqueret; sed hoc solū egit ut in medicina magister, ad corporis incolumitatē prospiciēs. Hoc uero & nostꝝ cōtra Iacobi errorem indubie firmat propositū, quod beato Petro cū cœlitus uas aialū in mundorū (quorū scilicet carnū dñs uetuerat usum) plenū, fuisset in uisione oblatū: & facta esset ad eū uox huiusmodi. Surge Petre, occide & manduca. Respondit Petrus dicens: Absit dñe, quā nūquā manducaui omne cōmune & immundū, quasi diceret. Absit: quā si hoc egero: in deū pecco, & me legis. Sed plane nunquā mihi accidit præuicatorē cōstituo. Quis p̄ terea acceptabit quod adiecit Iacobus dicens Iudæos dei uoluntate in prohibitionē eis sup̄ dñi cretione ciborū factā nō intellexisse, cū (ut inquit) existimauerit deum ita cibos uetuisse, sicut mœchiā, homicidiū, & furtū, quā nō ita (ut uult Iacobus) intendebat deus. Et hanc ob rem ait, scrupulosius a quo habebant ciborū obseruantia Iudæi. Quam tenet em̄ & ignoranter istud quin & blasphemē cogitauerit & scripsit Iacobus: nō est uidere difficile. Si em̄ uerū scripsit: populo suo non sufficienter prouidit legislator deus: sed plane (quod horrēda foret blasphemia) eū se felicitate p̄cepit uis. s. ut deo his uerbis. Nō cōcedis istas uel illas carnes, illis nō uescimini, sit istud uisus uobis abominabile ac execrādū, cū tñ nolit ad huiusmodi eos teneri. Quis insuper credat Moysen ipm̄, Aaron, Iosue, Sam uelē, Dauid, Heliam, Heliseū, Eliaū, & ceteros sanctos prophetas dei nō in tellexisse legē quin & sacerdotū & scribarū collegiū: quibus autoritatē dedit eā populo interpretandi, & resoluēdi oēs quæ in ea occurrere possent difficultates, p̄cipiens multitudini tenere quod illi decernerent. Sic em̄ in Deuteronomio mandauit dñs. Si difficile & ambiguum apud te iudiciū eēt p̄spexeris inter sanguinē & sanguinē, cām & causam, lepram & nō leprā, & iudiciū inter portas tuas uideris uerba uariari: Surge & accēde ad locū quem elegerit dominus deus tuus, ueniesque ad sacerdotē Leuitici generis & ad iudicem qui

Actu. 10.

H

Cap. 17.

fuerit illo tpe, quæ resq; ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritates
 & facies quodcuq; dixerint qui præ sunt loco, quæ elegerit dñs, &
 docuerint te iuxta legē eius: sequerisq; sententiā eorū, nec declina
 bis neq; ad dexterā, neq; ad sinistrā, qui autē superberit nolēs obse
 dire sacerdotis imperio: ex decreto iudicis morietur hō ille, & aube
 res malū de Israhel: cunctusq; populus audiens timebit, ut nullus
I deinceps intumescat superbia. Ecce p̄cipit dñs p̄positis, ut secun
 dū legē quicquid difficultatis, aut ambigui fuerit ortū, elucidet, &
 populo, ut illibate eorū sequantur supremā sententiā. Si ergo nō ca
 piebant dei mentē qui præerant: facile eos delirare iudicādo con
 rigisset: & ita obligasset deus plebē suā: pro veritate, iudicū erro
 neas sequi sententias, quod sacrilegū est sentire, Nam & prædixit,
 q̄ illi iudicij iudicaret veritate. Dicit etiā Iacobus, utrū Bleazarū
 & cæteros qui elegerūt magis mori, q̄ carnib⁹ uesci porcinis, hoc
 agentes peccasse existimet, si ita opinat, eius obstruit os & cor per
 cutit scriptura, quæ ob illud ut sanctos dei martyres eos essent p̄
 conijs, & ecclesia catholica quæ ut tales uenerat & colit. Si p̄ scri
 pturā, uti debet, audiens Iacobus, eos pie fortiterq; egisse cōcedit
 & unde apud deū & hoies immodicā cōmeruerūt glia, nō possit
 aut quoslibet Iudæos inuenire, qui unq; has sanctas leges de cibo
 rū delectu renacius seruauerint, qui earū fixius adheferint obseruā
 tiā: pro quibus ergo uerū erit quod dicit, Iudæos nō ita scrupulo
 se, &c. quia hoc esse uicium ipse innuit, sed certe tota uia delirās
 Vt autē illi donemus q̄ prohibitōis aliā habent causam, q̄ per de
 calogi uentant leges, & aliā quæ de se indifferētia sunt, cuiusmōdes
 est quā tractamus, ciborum scilicet delectus: q̄ illa (ut solet dici)
 lege scripta prohibita sunt, quia sua sunt natura mala, hæc uero id
 circo tm̄ mala sunt, quia prohibita: & ita ad diuinū ius positū p̄
 tinerenoscitur. si tm̄ fuerit Iacobo monstratū, q̄ fere (si nō semp̄)
 seuerius egit deus puniendo positū: p̄uaticatores suarū legū, q̄
 naturalū: quid nisi indignationē aut cōfusione suo sibi peperit as
 sertor: Hoc itaq; nouerit q̄ cū furtū & mœchiā in uniuersum de
K de naturali etiā diuinū faciēdo ius, expresse uetuerit per legē nul
 lū tamē simplex furtū aut mœchiā sub capitis pœna prohibuit, q̄d
 aut certū est effectū de multis, & quo ad ciborum delectū & aliā
 quæcūq; pure positūis legib⁹, utputa de fructu arboris sc̄ge boni &

malī, sup quo ait, In quacūq; em̄ die comederis ex eo, morte mori
 eris. Itē & de pane fermentato. Qui comederit (dicit dñs) ferme
 ratū, pibit aia eius de cœtu Israhel. Illū p̄terea qui die sabbati ligna
 legerat: Deus reū mortis cōfuit, ut paulo añ dictū ē. Quid autē de
 alijs transgressorib⁹ legū quas super ciborū discretiōe dñs tulit (si
 fuissent aliq̄ cōpti) facturus erat, inde pōt facile cōici, q̄ integeri
 me ille semp̄ dū Hebræorū uiguit politia fuerūt obseruata, Nā &
 Petrus uelut in signe aliquod facinus, immūdis uesci exhorruit, di
 cens: Abstī dñe, &c. Et ipsi martyres Macchab⁹ mori pot⁹ ele
 gerūt honeste, q̄ illarū p̄uaticatores fieri. & hac nimirū seueritate
 deū credimus fuisse usum, quo manifeste cūctis mōstraret sibi ab
 hoī: plenā in quibuscūq; etiā minimis deberi obediētā, ampliusq;
 sibi gratam esse, & ad cumulatiuam eam acceptare meritum, ubi sola
 pro ratione diuina considerat uoluntas p̄cipiens. Quod inde pōt
 euidentissime colligi q̄ cū Saul unū de huiuscemodi pure positū
 uis domini præterisset iussus, sub quadā pietatis umbra parendo
 .s. Agag regi Amalech, & quibusdā alijs referuatis rebus, ut de il
 larū parte deo immolaret, cū dñs oia exterminari mādasset: Samu
 eli (cuius ministerio ip̄m Saulē deus in regē unxerat) dixit, Pœni
 tet me q̄ cōstituerim Saul regē, quia dereliquit me & uerba mea
 opere nō impleuit. eidē uero regi factū suū excusare studēt, et ip̄i
 Samueli (qui eū sup diuini p̄uaticatiōe p̄cepti dure corripiebat)
 dicēt. Immo audiui uocē dñi, et ambulauī in uia per quā misit me
 dñs, et adduxi Agag regē Amelech & Amelech interfeci. Tulit
 autē de p̄da p̄plus oues et boues, primitias eorū q̄ cœsa sunt, ut immo
 let dñs deo suo i Galgalis. R̄ndit, iubete dño, Sam uel p̄pheta, et di
 cit: Nūquid uult dñs holocausta et uitctimas, et nō potius ut obe
 diat uoci dñi? Melior ē em̄ obediētia q̄ uictima, & auscultare ma
 gis q̄ offerre adipē arietū, qm̄ quasi p̄ctm̄ ariolandi ē repugnare, et
 q̄ scelus idolatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo q̄ abiecit ser
 monē dñi, abiecit te dominus ne sis rex. Sic per Samuē domin⁹.
 Vnde clarissimū q̄d p̄tēdimus euadit. s. q̄ et si alia sit prohibēti cā
 ia his quæ diuini sunt iuris, naturale uel replicatis uel explicatis, &
 alia in illis q̄ sunt ad illud primæ uū in differententiā, nihilō tamē mi
 nus hominē teneri uult deus ad ea q̄ supra naturæ legem pro suo
 beneplacito iubet, q̄ ad ea quib⁹ ut obtp̄eret hō innata diuinitus

Gene. 2.
 Exod. 12.
 Num. 12.

Actu. 10.

L.
 I. Regū 14.

suggerit ratio. Hæc autem omnia Iacobus non (ut debebat) perperdit, sed unum duntaxat illi occurrit, quod suo proposito aduersari formidauit, scilicet Apostolorum decretum, quod super istiusmodi ciborum delectu in solenni Hierosolymis celebrato concilio editum est: cui ut obuiaret, proprium & ipse opposuit edictum, his uerbis.

Actu. 17

Propo. 81

¶ Q. Apli in primitiua ecclesia mādauerūt ut gētes abstinerēt ab idolotheitis, sanguine, & suffocatis: nō ideo mādauerūt, ut q̄ uerēt peccāret, essentq; prius peccatores: sed ne illis uisibus dæmonū paterent.

Cōsultatio

¶ Adeo circūpecte & prudētī cōsilio sua cōcinnat sensu Iacobus ut eorū multa sese palā iterimāt, q̄ & hic nō imerito usu ei uenit, q̄ Aplosq; intēdēs regulare suis audet decretis. Porro cū dæmonū illis uisibus nullus semetipm gratis ualet exponere, absq; graui noxa

Ecci. 3

seu crimine: q̄ dñs p sapientē dicit: Qui amat piculū, in illo pibit. Doctore autē Iacobo, q̄ phibitis aplosq; snia uelcerent idolotheitis, sanguine, uel suffocatis: se ipsoq; illis uisibus dæmonū cōmitterēt. Protinus igit pccatores essent, cuius oppositū Iacobus, hoc mō sibi obuius, uerū esse cōtēdit. Præterea cū à dño aplosq; chorus prætem accepisset Euāgelicā mūdo p̄dicādi doctrinā, illā explicādi & iterp̄tādi, ita ut q̄d cūq; ad salutē ptinēs, n̄ solū una s̄l decernētess definiēt, sed & uniusq; eorū, ueluti dei uocē id eēt acceptandū, certū relinquit, qd illi statuebāt diuini esse p̄ceptū. Id exp̄sse ita se uelle

Lucæ. 10

March. 10

Christus eis declarat, dicēs: Qui uos audit, me audit: & q̄ uos spernit, me spernit. Et iterq; Vos nō estis q̄ loq̄mini: hoc est, nō uestra autoritate aut facultate humana: sed spūs patris uestri q̄ loquit̄ in uobis. Quā igit genibus mādauerūt Apli spū sancto suadēte, abstinerē ab idolotheitis, sanguine, & suffocatis: nōne intēdebāt illas eorū rum debere mādatis omni animi deuotiōe obtēperare: Sic p̄fecto.

N

Vnde notū apparet, quia q̄ id neglexisset, diuini esset mādati præuaricator. Sed dispiciamus q̄ infideliter de beatorū apolorum & seniorum decreto ita loquēs celsit Iacobus, dū ait, obligatos nō fuisse fideles ex gētib; cōuersos sub mortiferæ culpæ debito, seruare q̄ ill' ex eorū snia mādata fuerāt. Ad hūc si quidē modū decreuerāt p̄ses. Visum ē spū sc̄to & nobis, nihil ultra iponere uobis oneris q̄ hæc necessaria, ut abstineatis uos ab imolatis simulachrorū & sanguine, & suffocato & fornicatiōe. Agedū quid dici posset exp̄pressius, ut intelligerent subditū sese deuinciri seruare qd mandabatur.

Spiritus sancti em̄ autoritate & sua, Apli & seniores humeris conuerforū ex gentibus id imponunt ut agant: nō ut cōsiliū pponunt, nō ingerūt quasi monitū aut suasionē, sed aiunt: uisum est spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, q̄ hæc, & ut ois tollat̄ libertas, & sincere parendi necessitas explicet, addunt dicētes, q̄ hæc necessaria. s. ut abstineatis uos ab imolatis simulachrorum, &c. Quid sibi uult, quāso, hæc mādati forma, nisi istud: Spiritus sancti fungentes munere, uobis ut tanq̄ ad uestram salutē necessaria ab his abstineatis, imponimus. Demiror p̄fecto & quidē uerū hemētē, qua iustitia cōcipere potuit hō iste genitēs adhuc libertatem habuisse post p̄sens auditū mādātū, nō abstinerē, & hoc impune: oino em̄ sese iudicio carere sic scribēdo mōstrat: afferens nō tm̄ qd in fide erroneū est, uerū etiā p̄corus inopinabile. At si ab ipso quæsieris, illusionibus dæmonū cur pateant uescētēs sanguine, aut suffocato, uel idolotheitis, hoc est, ritu gentilitio simulachris dæmonum immolatis: R̄ndet & ait: Hoc cōtra Celsum testat̄ Origenes. Hæc em̄ afficiunt corpus, & humores ut dæmoni (si deus pmittit) apta sint instrumenta ad illusiones patiendas, ut & ea patiant, quæ & energumini, id est, à spiritu immundo agitata. Hæc r̄ndendo Iacobus ppulchram sanē theologiam nos docet. Verū quid si idolo quis phasianū, perdicē, aut saluberrimas suapte natura cæterorum quorumq; uiuentiū carnes sacrificans obtulisset: nunquid ob hoc immolati phasiani aut alterius optimi uiuentis sic genius et complexio inficeret, ut eo utēs quātū ad corpus et humorū eius attinet statum, deterius eēt habiturus: cū p̄terea p̄corū arte quæ p̄det ad medicis traditōibus, multa et fere meliora tū terrestria, tū uolatiliū corpora succulētiora putant, et magis nutritiua ac salubriora, si fuerit suffocata, q̄ ab illis sanguine uenis cæsis educat̄. Hoc certius q̄ ego ipse norūt expti, etsi nō oim sim ignarus. Quid nos Iacobus ad culinarū trahit iura: Quinimō qua frōte aplos et ecclesiæ primariæ capita medicos aut cocos statuit, ut. s. præscribat̄ cōuersis ex gētib; cibos quos eis ne utant, cōsulant tm̄: si recte docuit Iacobus. Quod si nō audiat̄ cōsultoribus aplis, sed sua malint libertate gaudere, qd p̄ illius sensu hoc eis sub criminis reatu nō indicit: id dūtaxat exp̄rient in cōmodi, q̄ eorum corpora talium esu insalubriter afficiētur, adeo ut aptiora ad dæmonum patiendas illusiones reddantur.

Mar. ulci.

Mirum si qui hoc Iacobi aphorismos legerunt: nō iudicauerunt illū
demoniacis illusionibus (nō ob sanguinis aut suffocati usum, sed
alijs uere defendendis causis) semetipsum patentē prestitisse. Nemp
de cōuersis tunc ad Christi fidem ipse promiserat, dic. n. Signa au
tem eos qui crediderint hæc sequentur. In nomine meo demonia
eiciant, linguis loquentur nouis, serpentes tollent: & si mortiferū
quid biberint, nō eis nocebit, super agros manus imponent, & be
ne habebunt. Iacobus autē Origenem secutus, dicit aplos ad fidem
cōuersis gētibus ne demoniū paterent illusionibus, instar medicing
artis, pfectioꝝ, præseruatiuum dedisse, p quorundā delectoꝝ, ciboꝝ
rum remediū, quasi a dño data potestas, nō solum ut non dñaretur
fidei inuito cupiam uis aliqua satanæ, sed & si quemlibet obsedi
ser, in eius mox eliminaret nomine, inefficax esset, qd omnino blas
phemū pnunciamus, uerbo innitentes dñi, qui ipsis aplis referen
tibus illi q̄ etiam demonia in eius nomine eis subiecti essent: respō
dit inqens: Ecce dedi uobis pratē calcādi sup serpētes & scorpiones

Luc. 10

Q̄ & super oēm uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ex omnibus
autem pro hac deductis causa liquere satis credimus, q̄ istiusmo
di dogmata in Iacobi nunq̄ ascendissent cor: nisi illud demoniacis
aperuisset illusionibus, eum ad salutem & nos dñs dignetur illustra
re, quoniam in ciboꝝ discretionē tam per Moyſi legem quam p
aplos p cōuersis ad Christum gentibus facta, miseranda cæcitate
laborasse uidet. Ut aut ita desperet inde illum cōcitatū reor, quo
seiuñs & abstinentis in claustris poenitentiu & omniū Christiā
noꝝ detraheret, aut uiam ad detrahendam pararet, qd pxime ag
gredit & quidē pniciosissime Nō est uero pñtis speculatio, ut qd
nfas uires superare fatemur, explicare cōsentamus, mysticas uis
delicet causas, & referre ex sanctis doctōribus; cur dñs uoluerit he
bræoꝝ populo suo esum sub criminis phibere poena: uerbi causa,
carnis suilla: aut leporinæ, & alioꝝ, nihil certe in his omnibus, iu
stissimis prohibitionum rationibus uacat, que animam respiciant,
nō corpus, ut hallucinatio putauit Iacobus.

propō. 82.

¶ Sunt qui uouerunt carniū abstinentiam: esto, se uoto astrinxe
runt et uinculū sibi iniecerunt, quod forte deus nō possebat. Idcir
co abstineant. At non in hoc q̄ abstinent, magnum bonum ē, sed
in hoc q̄ iustitia seruant,

propō. 83

¶ Videant ne hac tēpestate nōnulli fortasse sint stultam pietatē
populo præter Christi doctrinam inducentes. Et sequitur: Quid mi
hi quadragesimas nouas ieiunare, & legitima soluere: Quid orati
onculis fidere, quoꝝ author incertus est, & aplicas observationes
omitteret: Quid in cucullo mori, cum in seculari habitu toto uitæ
træ uixeris tpe: hæc & similia doctrina Christi nō mandat.

¶ Doctrina Chri docet gram dei & misericordiā attendēdā ad salu
tē, nō aut quāuis alia, quæ fortasse magis supstitiosa sunt, q̄ religioſa.

propō. 84.

¶ Hæcæmus soli Christo, & doctrinæ Apostolicæ: nam illa &
sufficit, & prima & præcipua est ad salutem.

propō. 85.

¶ Fidelitū cōmodis, & fidei ac morū puritati cōsulere sapienter pu
tabat Iacobus, dum tria que potissimū his ppositioibus quatuor cō
plexus est mundo prædicauit, & profecto eius uerbū nunq̄ ad au
torē uacū redibit: Nō enī sterile fuit, quin potius uim tantā habu
isse illud (heu) cōpertū est, ut apud pceptorē Fabri libenter id au
diētes inuērabiles i doctōris snias facile cōuersi fuerit: s; ueh ueh
à deo & ecclia execrabili schismate & apostasia auerſi. Martinus
Luther cū olim solēni professioe religioſis sanctæ iugū subiisset lō
gosq; trulisset años: his tñ Iacobi decretis cōsentaneæ agēs, cucul
lo reiecto monialē foeminā sacrilego sibi foedere copulauit: cū q̄t
alioꝝ qui etiā monasticā professi uitā fuerat, nouit germania. Frā
ciscanis plures (accepta quā hic tradidit Iacobus antea) sanctū exof
ordinē ad laicoꝝ statū retro cum Lutheri aspiciētes, etiā uxores
duxerūt. Nō pauci præterea ad uerbū Iacobi (q̄ ieiunia, oratiuncu
las, sacroꝝ ritus ordinū, humanas cōstitutioes, & similia: ob stultā in
dicia fuisse pietatē innuit) ecclia: sanctioes nihil ducūt: carnis
cæterisq; prohibitis esculētis, quadragesimæ & omni alio tpe pro
miscue utunt. Et eo usq; docendo hæc & procurando in diocesi
quā incolebat Faber, rem suā promouit, ut Christi pplus ita in sese
diuisus uideat & re uera sit, ut ipsius discipuli catholicos palā uoci
tēt idololatræ, q̄ sanctos & eoꝝ imagines uenerant sicut antea, co
iuntq; Fabri uero dogmata sequentes, uel Lutherani, uel Turē lupi
ni passim appellant. Quorū Regiæ domus (quā Palatiū dicūt) Pa
risiis carceres nō cōpures occupat. Primi uero sub doctore Iaco
bo magistri, iustitiæ uultū cū eo fugiētes: latibulis seipos tuent sed
certe dei nō poterūt effugere manus. Animaduerte ex his q̄ hæc

Conſutatio

Ticorū patre diabolo cooperāte & permittēte Deo, efficax Iacobi fuerit semen, ac fecundū. At quæ feminauit hō specie humilis, iā utrunq; metit. eū dñs & similes misericordiaz oculo respicere dignetur. Amē. Hæc dixerit in genere, qñ quidē particulatim laborandū non uideo esse mihi, ut monstraret q̄ impiū fuerit & schismaticū, sacrag; statibus religionū derogādo, Iacobū dicere: eartꝫ obseruantias esse præter Christi doctrinā. quod est plane hæreticū: & qd̄ erudite plurimū & quantū puto ego efficaciter cōfutaui libro tertio antilutheri, ubi de uotis agit mōasticog; Iudoc^o Clichoueus, olim Iacobi discipulus, nō parū ad tēpus per eū seductus; s; iam diuina bonitate de Saulo factus Paulus, ecclēie ritus leges et iura oia (qui eccliam in nōnullis ad officii ecclēsticū spectantibus Iacobo prius nimis credulus impugnare cœperat) fortiter & indefesso studio cōtra ueterē magistrū suū sub Lutheranorū nomenclaturā defendit: ea scripturæ & doctorū ecclēie autoritatibus ac rōnibus cōstare monstrās. Discipulū quondā, nūc autē & quidē merito magistri scriptū legat Iacobus: & nō confundatur à theologo (quē cæteris in disciplinis olim auditore habuit) discere: quæ sunt diuinæ professionis. Itidē & ueteri magistro Fabro, pro eo qd̄ ait abstinere hoc est ieiunare, magnū nō esse bonū: respōdet etiā lib. tertio propugnaculi ecclēie contra Lutheranos Clichoueus, in eorū ieiuniorꝫ obseruantia, abstinentiamq; ciborꝫ ecclēsticā lege inducā commēdat: cōtra nōnullos ipsa ieiunia & ciborū deletū impie damnātes. Quāq; autē illic Iacobi nomē nō expresserit Clichoueus, olim p̄ceptorū id donans: nō minus tamē contra eū militat quæ scribit, q̄ contra Lutherū et Erasimū expressos: Cū tres eiusmodi scriptores, etiā nō eadē impudētia, eodē tamē erroris spiritu his de rebus sunt locuti. Ad ea uero arma quibꝫ aduersus ipsos cōfixit Iudocus: ego quoq; et hanc unā adicio fabam, si forsan (qd̄ iam me fugit) in eodē non sit operet: uidelicet q; ad summā ieiunij et abstinentiæ commendationē totiusq; monasticæ uitæ rigorem cōprobādū cōtra detractētes: ad cumulū sat eē debet, q; Ch̄s dñs tam eximij laudū utilis eas ob res exulit Baptistā Ioannē, ut de eo diceret quasi humano more loquēs, p̄pter heroicā illi^o in abstinentia parsimonia. Venit Ioānes, neq; māducās, neq; bibēs: et discit, dæmoniū h; Cur autē ita dñs uoluerit loq; p̄t̄ oī euāgelistas

March. ij.

Matthæū & Marcū exprimi fecit his uerbis: Ipse autē Iohānes h̄s bebāt uestimētū de pilis camelorū, & zonā pellicēā circa lumbos suos. Ecce monasticū uestitus auferatē: quæ & cucullū cōprehēdit, sequitur. Esca autē eius erat locustæ & mel siluestre. Ieiuniū hic Baptistæ: assiduū, ecclēie tūc futuræ dñs prædicat, ut ad imitationē inuiteret: oēs aut factō certe, aut animi uoto, alibi quoq; ait. Beati quicūcūq; ieiunatis: quia saturabimini. En Ch̄s abstinentēs beatos p̄nūciat illis æternæ futuritatis præmiū pollicitus. Et Iacobus: Ieiuniū (inquit) magnū bonū eē nemo existimet. In quo sese profecto nō Christianū, sed plane Iouinianū (Augustino doctore) mōstrat. Is eū in primo de fide. Petrū alloquēs: q̄to magis inquit fortioribus tibi corpus implet, & carnalibus cor hoīs a tibus affectibusq; implicatur: tanto frequentior culpa in hac mortalitate cōtrahit, sequitur. Propterea humiles serui Christi, q; cupiūt dño suo sine impedimento & absq; animi noxia occupatiōe seruire: cōiugia oīno non appetunt, & à carnibus & uino abstinēt inquantū ualido p̄mittit Libro itē de ecclēsticis dogmatibus. Sacratæ, inq; uirginitati nuptias cōquare, aut pro amore castigādī corporis abstinētibꝫ à uino & carnibus nil credere meriti accrescere: nō hoc Ch̄sianū, sed Iouinianū est. Et hoc quidē rectissime celsū Augustinus quoniā sicut docet Hieronymus: Vnus Iouiniani errorū is erat, abstinentiā ciborū, & cū gratiā: a cōtione p̄ceptionē nihil quoad meritū distare, quod quidē dogma q̄ sit Christianitatis p̄nitio sum, & in moribꝫ erroneū, luculentissime aperit, & illū potētissime scripturis & argumentis refutat ipse pater sanctus Hieronymus, à capite 34. scripti ad 41. libro autē de hæresibus ipse B. Augusti. Inter oia Iouinianus (inquit) nihil professe tradidit ieiunia: uel à cibis aliquibus abstinentiā. Epistola deniq; ad Casulanū ita ad ybū scripsit. Ego in euangelicis & Apostolicis literistorūq; instrumētis qd̄ appellatur nouū testamētū animo id reuoluens: uideo p̄ceptū eē ieiunium: quibus aut diebus nō oporteat ieiunare, & quibus oporteat: p̄cepto dñi uel Ap̄lorū nō inuenio desinitū, Hæc Augustinus. Vnde satis liquet Iacobū Christianorꝫ derogādo ieiunij, Iouinianū esse ac Lutheranorū p̄ceptorē, nō Christianū. Neq; eū liberare ualet qd̄ de quondā religiosorꝫ inducit abusū^o. Alioquin ut uetus dei testamētū dānet cōpelleretur: q; eo abusi sunt oēs illius p̄uaticatores,

March 3.
Marc. j

Luc. 6.
X

Est. de fide ad
pe. ca. 3. part.
ope. jo.

Cap. 68. eadē
opū parte.
Lib. j. contra
hæreses Iouiniani cap. 2.

Y
Parte ope. ij
cap. 82.

Epist. 86.
sub ita C.

tum sacerdotes, tū reges, principes quoq; & populi. Itē & nouum
quia eo etiā nō sunt ad salutē piē usi proditor Iudas, Simon magus
Ananias & Saphira, Nicolaus, & innumera cæteroz turba. Cum
uero nō possit iustā legē propter puaricantiū dānare abusum: quo
spū cōcitat^o est in religiōes (quas sancta nō modo acceptat ecclēsia
catholica: uerū omni cōmendauit studio & fouis cura) de baccha
ri propter nōnullos delicta: ipse uiderit. Ad id p̄terea qd̄ de orati
unculis p̄tendit Iacobus, ei respōdit p̄fatus Clichtoueus in lib. de
Z ueneratiōe sc̄tōrū. Ad illud deniq; q̄ p̄tendit solā Chri in euāgē
lio expressam fidelibus doctrinā sufficere, & reliqua oīa sup̄stitiōis
esse: idem Iudocus lib. primo Antilutheri probe occurrit: et incli
ti alij quidā scriptores usq; adeo luculente illud factiosum ac palā
hæreticū monstrauerūt: ut nihil ad eorū quæ laudamus scripta ui
deamus nos posse superaddere. Si solū diceret Iacobus euāgeliū et
aplicas literas prima ac p̄cipua fundamēta oīm eē doctrinarū q̄ re
quirūt ad salutē: probaremus certe, quod uero addit illa ad salu
tē sufficere: etiā euāgeliū & sc̄pturæ aplicæ abūdantissime sat sint, ut
nec alia eius gn̄is req̄ramus: regimini tū ecclēsiæ q̄ sic illa sufficiant
asserere, ut reliqua oīa spernēda ueniāt & reijciēda (ceum molit Fab
ber cū Luthero) manifeste hæreticū est. ut clare monstrant: q̄ con
tra hunc errorem, hoc nostro scripserunt tempore.

¶ Finis annotationum in commentariis Iacobi
Fabri super Epistolam ad Romanos.

ANNO TATIO NES IN COMMENTARIOS EIVSDEM, super Epistolam primam ad Corinthios.

- ¶ Prop. 86. ¶ Qui Christiani sunt, idem sentire debent, eadē mente, intelligē
Cap. i. tia s̄m̄q; uiuere, & id quidē maxime in ijs q̄ religionē respiciunt.
- ¶ Prop. 87. ¶ Vnica est religio Christi, qui solus est attendendus, solus respici
ciendus, solus nominandus.
- ¶ Prop. 88. ¶ Si nos alioz noibus q̄ Chri religioſos noīabimus: filies profecto
eis erimus quos acerbē reprehēdit Paulus: quoz nōnulli dicebāt.
Nos sumus Pauli alij, nos sumus Apollō: alij, nos sumus Cephe.

¶ Nonne qui hæc faciūt diuidunt? nōne diuerſos scopos faciūt: ¶ Prop. 89.
& quodammodo ſcindunt religionem.

N quē unū Iacobus per hæc eius dogmata feratur A
scopū non est difficile uiderere: probare nāq; & da
mnare cōtendit sub uno summo abbate & piē Chri
sto uariorū erectos in ecclēsia religionū status, schi
maticū in euāgelica lege arbitras, & piē tati aduer
sum q̄ nomini Christiano quibusdā alia religionis superinducta
sint: ut alij (uerbi causa) uocatione specialit dicantur religioſi ordi
nis sancti Hieronymi, alij sancti Augustini, alij sancti Benedicti,
alij quoq; sancti Francisci: & ita de cæteris (si qua alia sint proba
ta) ordinū capitibus, & rursum, q̄ etiā Augustini religio in diuer
sa secetur mēbra: ut hi religioſi hæremitarū sancti Augustini uo
centur: illi uero canonici regulares. itidem & q̄ religioſoz sancti
Benedicti regulā habētū hi Cisterciēses appellētur, illi Camaldu
lenses, alij Cartusienses, Cœlestiniq; alij: & sic de cæteroz uarieta
te noim. Vnica (ait Iacobus Faber) est religio Chri, qui solus ē no
minandus, & ite. Si nos alioz noibus q̄ Chriſti religioſos noīabi
mus, rep̄hēſibiles merito erimus: q̄ hoc est (uti putat) diuidere &
quodā modo ſcindere religionē. Perpēdant quæſo qui hæc sunt B
lecturi, ad quā erroz cæcitatē Iacobū prouexit religioſis cuiuslibz
cū factitæ, tū Christianæ hostis diabolus, quasi pro Chri religioſe
zelū haberet. Totus sane obſtupesco, uirū hūc in ph̄æ disciplinis
à puero nutritū & fide: eo deductū sup̄stitiōis, ut ex hoc Apl̄ uer
bo, in contētiōſos Corinthios: Hoc aut dico, q̄ unusquisq; ueſtrū
i. Corinth. i.
dicit ego quidē sum Pauli, ego autē Apollō: ego uero Cephe: cre
deret pari cū illis schismate laborare, qui ſc̄tōz illorū, qui diuerſo
tū capita religionū extiterūt, religioſos seſe proteſtātur eē dicētes:
ordinis sumus sancti Hieronymi, & nō Baſilij, aut Augustini, uel
Benedicti, aut Francisci, & cōtra de uno aliquo ordine, sumus mē
dicantiū & nō poſſidentiū, & de reliqs modō cōſimili. Cū euidēter
ex ipsa Pauli habeat ſc̄ptis, ſc̄ctiōes tres Chr̄m pro ſaluatore nō re
cognoscere, ſd̄ dūtaxat quartā, i. uere fideles. eorū em̄ dicebat q̄
ego uero Chriſti. Quod perinde est atq; diceret. Quāuis à Paulo
fuerim cōuerſus, aut baptiſatus, quia tū hoc nō in Pauli noīe, non
tum propterea Pauli, ſup̄plēdum ut dñi, ſcilicet Chriſti. Pauli ueſ